

Verhalen uit Het Schrijflab 2019

- een uitgave van ShinZ en Het Schrijflab, © 2019

Omslagontwerp: Jolanda van de Rotten

Uitgeverij ShinZ, Katie Jansstraat 10, 5913 RH Venlo

www.shinz.nl

Het Schrijflab, Broekestraat 22, 5912 PD Venlo

www.hetschrijflab.nl

ISBN: 9789491032448

NUR: 300

Verha
len
uit

Het Schrijflab
2019

shinz

Met dank aan de schrijvers voor hun bijdrage aan
Verhalen uit Het SchrijfLab 2019

De grote koempoelan, <i>Harry Smith</i>	9
Onder de noorderzon, <i>Paul Braamberg</i>	17
Olifantenopstand, <i>Peter den Hollander</i>	31
Kerst in Polen, <i>Tel Liane</i>	41
Vertraging, <i>Fons Wijers</i>	43
Wat Ida niet kon zien, <i>Betty Bollmann</i>	47
De grens, <i>Elly Glerum</i>	51
Koffie, <i>Tel Liane</i>	57
Diner voor twee, <i>Madeleine Manche</i>	59
Gezocht: een mooi gezichtje, <i>Hein van der Hoeven</i>	65
De ommekeer, <i>Els Zax</i>	69
Meester Strats, <i>Lida Calis</i>	81
Goed uitgerust, <i>Tel Liane</i>	97
2070, <i>Mieke Smits</i>	99
April in december, <i>Hanjo de Kuiper</i>	113

DE GROTE KOEMPOELAN

Met de komst van oom John en zijn vrouw naar Nederland waren de laatste verwanten die nog in Indonesië woonden uit dat land vertrokken. De grote overtocht van onze familie naar Nederland, die zoveel jaren in beslag had genomen, was eindelijk tot een goed einde gekomen.

Na jaren van spanning woonde iedereen nu veilig in Nederland, maar er was nog geen gelegenheid geweest bij elkaar te komen om dat te vieren. Als oudste zoon van opa voelde mijn vader zich geroepen om wat hij noemde, een *koempoelan* voor te bereiden, de eerste koempoelan van de familie in Nederland.

Mijn vader gebruikte bijna nooit Maleise woorden. Koempoelan was een Maleis woord dat ik niet kende. Toen ik hem vroeg wat koempoelan betekende antwoordde hij vrolijk met een ander Maleis woord, *makan-makan*, en maakte daarbij eetgebaren met zijn handen naar zijn mond.

Een maand later werd me duidelijk wat hij bedoelde. Iedereen van de familie was uitgenodigd voor de koempoelan.

Uit heel het land kwamen ooms en tantes, neefjes en nichtjes en oudooms en oudtantes bij ons thuis op bezoek. Voor wie het te ver was om die dag nog terug te reizen hadden mijn ouders overal op de slaapverdieping oude matrassen neergelegd, waar de gasten de nacht konden doorbrengen.

Voor het eerst sinds jaren was de hele familie bij elkaar. Al snel was het een gezellige drukte in huis. In de woonkamer, de eetkamer en de keuken zat of stond het vol met familieleden. Zelfs de tuinstoelen op het terras in de tuin waren allemaal bezet. Ooms en tantes, die elkaar lang niet hadden gezien, waren druk met elkaar in gesprek en ik keek met bewondering naar mijn mooie nichtjes die rondliepen als Indische prinsesjes. Tot mijn verbazing spraken ze met een Gronings accent.

Ik vroeg mijn vader waarom de hele familie zo verspreid over Nederland woonde, niet alleen in Brabant en in Den Haag, maar ook op de Veluwe en in het noorden van Nederland tot in de veenkoloniën van Oost-Groningen, zoals mijn nichtjes.

‘De Indische Nederlanders die hiernaartoe kwamen werden verdeeld naar kerkelijke gezindte,’ meende mijn vader. ‘De katholieken gingen naar het zuiden en de protestanten gingen naar boven de rivieren. En omdat tante Zus getrouwd is met een man uit een gereformeerde familie moest ze met jouw nichtjes naar het noorden en zijn ze door een speling van het lot in de veenkoloniën van Oost-Groningen terechtgekomen.’

‘En wij dan?’ vroeg ik

‘Met atheïsten zoals wij wisten ze zich geen raad,’ zei mijn vader, ‘wij mochten overal wonen.’

Iedereen was er, behalve mijn overleden oma. Een aantal ooms en tantes was die ochtend naar het graf van oma gaan kijken en dat was meteen aanleiding voor de eerste clash binnen de familie op Nederlands grondgebied.

Zeker, het graf stond er netjes bij, daar was iedereen het over eens. Op het graf was een sobere grijze steen geplaatst, die je wel meer zag op het kerkhof. Aan de bovenkant had de steenhouwer een palmtak uitgekapt en naderhand zwart geschilderd, net als hij had gedaan met de letters op de grafsteen. Maar waarom had opa zoveel afkortingen laten aanbrengen op de grafzerk van oma?

‘Was dat nou echt nodig?’ zei tante Zus verontwaardigd. ‘Waarom niet voluit. Er was toch plek genoeg.’

‘Weet je wel wat de begrafenis heeft gekost?’ reageerde opa verongelikt. ‘De steenhouwer is ook niet goedkoop, je betaalt per letter en mijn geld was op.’

‘Kom, geen ruzie maken,’ suste mijn moeder de gemoederen. De onenigheid waaide over. Er was genoeg te vertellen en na al die jaren werden de onderlinge banden weer aangehaald. Iedereen zat vol grootse plannen.

Oom Ed en zijn vrouw wilden emigreren naar Amerika. Ze hadden elkaar in Nederland leren kennen en waren hier getrouwd maar woonden nog steeds op kamers. Ze waren het zo onderhand spuugzat nog langer op een woning te moeten wachten.

Mijn oom en tante uit Oost-Groningen wilden ook weg uit Nederland. Ze vonden het hier maar niks: te klein, te stijf, te koud. Ze wilden hun geluk proberen in het warme Italië. ‘Nu Italië met

Nederland in de EEG zit, wordt het toerisme daar heel belangrijk,' beweerde mijn oom. Hij had al afspraken gemaakt met een Italiaanse compagnon over het runnen van een camping aan de Italiaanse Riviera.

Alleen oom Theo zei niet zoveel. Hij kwam over als een zwijgzame, zachtaardige man. Hij was de jongste broer van oma, en werd door iedereen met veel egards behandeld. Er was iets met oom Theo. Niemand wist wat hem precies mankeerde. Het had te maken de wereldoorlog, toen hij als krijgsgevangene gedwongen was te werken aan de aanleg van de Birma-spoorweg. De dwangarbeid had hem gesloopt en volgens mijn moeder had hij nog regelmatig last van de Birma-bacillen, geen idee wat dat was.

Na zijn terugkeer in Indië had hij iets geheims bij de Militaire Inlichtingendienst gedaan, maar ook daar praatte hij niet graag over. Als je hem ernaar vroeg kon hij zich niks herinneren. Net als opa woonde hij op een kamer in een pension in Den Haag.

Rond etenstijd ging ik eten afhalen met mijn vader bij Sheng Shin, het enige Chinees-Indische restaurant in het dorp, dat volgens het bijschrift op het afhaalmenu het beste Chinese restaurant van het zuiden was. We namen onze eigen potten en pannen mee, die in het restaurant door het luik naar de keuken werden geschoven en niet veel later reden we in de auto terug naar huis, de potten en pannen goed gevuld met onze bestelling, vier grote en drie kleine rijsttafels.

Mijn moeder was thuisgebleven om extra rijst bij te koken en daarna liep de koempoelan inderdaad uit op een grote gezellige schranspartij zoals mijn vader had voorspeld. Iedereen kon zelf het eten opscheppen uit de pannen op het aanrecht en at met een bord op schoot en naast zich op een bijzettafeltje, een glas bier of een kop lauwe thee.

Later op de avond, na de koffie met spekkoeke, kwamen de flessen sherry, bols en whisky op tafel.

'Oom Theo, waarom neem je geen vrouw?' zei een van mijn tantes plagerig. 'Je ziet er nog best uit, je kunt er wel eentje krijgen.'

Oom Theo zag er jeugdig uit voor zijn leeftijd, hij had nog altijd iets jongensachtigs over zich.

Ik vond het een brutale opmerking van mijn tante. Waar bemoeide ze zich mee? Maar oom Theo liet zich niet uit het veld slaan.

‘Ik heb al een vriendin. Alleen kan ze hier nu niet bij zijn.’

‘Wat bedoel je?’ zei mijn tante nieuwsgierig. ‘Waarom heb je dat nooit eerder verteld?’

‘Zoals ik zei. Ik heb een lief. Ze woont in Thailand. We hebben elkaar leren kennen toen ik daar was. Ooit ga ik er terug en dan trouw ik haar.’

‘Ach, maak je geen illusies,’ zei mijn tante spottend, ‘die heeft al lang een ander.’

‘Niet waar!’ zei oom Theo verontwaardigd, ‘hoe weet je dat nou, was je erbij soms, toen ik daar was? Luister nou toch eens even.’

Voor even bond mijn tante in en kreeg oom Theo de kans zijn verhaal te doen.

‘Jullie weten dat ik in de oorlog als krijgsgevangene in Siam heb gezeten,’ zei oom Theo. ‘Ik moest daar van de Jappen werken aan de aanleg van de Birma-spoorweg. Vreselijke tijd was dat. Ik zal je de details besparen.’

Aan het einde van de oorlog kregen we door dat die niet goed verliep voor de Jap. Amerikaanse bommenwerpers vlogen ongehinderd over ons kamp. We moesten met de Jap regelmatig van barak verwisselen, zij sliepen dan in onze barak en wij in die van hun, zo bang waren de Japanners voor de bommenwerpers. We kregen ook een rare opdracht, rond een vierkant veld van honderd bij honderd meter moesten we een grote loopgraaf graven van drie meter breed en drie meter diep. En nog vreemder was, het zand dat uit de loopgraaf kwam moesten we aan de buitenkant van de sloot gooien op heuveltjes van drie meter hoog. Het vierkant had maar een toegang en op een van de heuveltjes kwam een plateau waar een mitrailleursnest kon worden ingericht. Ik had er geen goed gevoel bij. Waren ze van plan ons hier dood te schieten?

Op een dag moesten we er aantreden in het vierkant. De Japanners hadden op het veld een verhoging gebouwd en een Japanse officier klom op het podium en zei in het Japans: “Jullie zijn goede werkers geweest... goede mensen... de oorlog is nu afgelopen.” Hij maakte een buiging en wachtte daarna af.

Het duurde even voordat de boodschap van de Japanse officier tot

ons doordrong en daarna wisten we niet meer wat we moesten doen van blijdschap. Ja, ik heb gehuild als een klein kind, en ik was niet de enige. Iedereen was door het dolle heen.

Daarna sprak onze kolonel ons toe. "Jullie zijn nu vrij," zei de kolonel, "wacht maar af, zo dadelijk komen de vliegtuigen."

En ze kwamen, Amerikaanse vliegtuigen vlogen over en dropten containers vol schoenen, bivakmutsen, Amerikaanse legeruniformen en eten, heel veel eten, zoveel dat we het meeste moesten weggooien. Een Engelse korporaal kwam op het idee om een kampong in de buurt te trakteren. Het was een typisch Siamees dorp met huizen op palen, met daaronder blubber en scharrelende biggen. Wat we daar aantroffen tartte iedere beschrijving, die Thai waren er nog erger aan toe dan wij, de mannen liepen rond op blote voeten en hadden niet veel meer dan een schaamlapje om zich te bedekken. We deden het dorpshoofd de inhoud van een container cadeau. Hij viel zowat om van blijdschap!

Op de terugweg kwamen we een aantal vrachtwagens met Japanse soldaten tegen. De Engelse korporaal sprong op de weg, stak zijn hand op en dwong ze daarmee tot stilstand. "D'r uit," riep hij ongeduldig, "het is nu jullie beurt om te lopen." Onder leiding van de Engelse korporaal reden we in de trucks naar de dichtstbijzijnde grote stad. Het was een smoezelige stad met een haven voor zeewaardige schepen en verder alles voor zeelieden die aan wal gingen: bars, animeermeisjes en goedkope hotelletjes. Daar verkochten we uniformen en andere spullen van de Amerikanen voor sterke drank. Vooral de Engelse soldaten zetten het op een zuipen, in de slemppartij die volgde dronken drie Engelsen zich faliekant dood.

Het was niet moeilijk om aan een liefde te komen, overal werden we aangeklampt door beeldschone Thaise meisjes. Er vormden zich al snel een aantal stelletjes, en ik kreeg ook een vriendinnetje, Runapar, zo heette ze. Ik meende het serieus met haar, echt waar, maar wat moest ik tegen haar zeggen? Van een Thaise priester die Engels en Frans sprak probeerde ik wat Siamees te leren. 'Oom Theo pauzeerde even en nam bevend een slok van zijn whisky voordat hij verder ging. 'Helaas kon ik niet altijd bij Runapar zijn en de tijd die ons was gegeven was te kort, want ik werd met de andere soldaten opgeroepen om in een depot onze nieuwe wapenuitrusting

in ontvangst te nemen. Ik kreeg de zorg over een zware mitrailleur toebedeeld, die ik op mijn schouders aan boord van een schip moest dragen dat ons naar Indië terug zou brengen. De kolonel zei dat het nodig was, in Indië werd weer hard gevochten en daarom was hij in Thailand al bezig met het samenstellen van een nieuw legeronderdeel, de Gajah Merah-brigade, de brigade van de rode olifant, die bestond uit KNIL-militairen die aan de Birma-spoorweg hadden gewerkt.

“En nu moet ik nog zes flinke kerels hebben!” zei de kolonel. “Jullie moeten iets zwaars dragen.”

In het depot stonden zes plunjezakken die we met zijn tweeën als zware zakken aardappels aan boord sjouwden. De lading moest wel iets bijzonders zijn, want er werd een wacht bij gezet. Ik kreeg ook de wacht en zag iets stromen uit een van de zakken. Het was geen water, het was gelig en toen ik een trap tegen de plunjezak gaf, kwam er geluid uit. “*Gwied hai*” (gore klootzak), klonk een vrouwenstem in het Thais. Er zaten dus zes meisjes in de plunjezakken, die mee mochten op de boot. Waren het de liefjes van de officieren en de sergeants?

Toen de boot vertrok, meldden zich meer Thaise meisjes op de kade, maar de loopplank was al ingehaald en de trossen waren los. In paniek sprongen ze het water in en zwommen langs zij de boot. Iedere keer als ik eraan denk, sla ik me nog steeds voor mijn kop, want ik meende ook Runapar daar tussen de andere meisjes te hebben gezien, maar helemaal zeker wist ik het niet, anders was ik in het water gesprongen. De meisjes zwaaiden wanhopig met hun armen en riepen: “*Kwam rak kong than, klab mahji krahm!*” Dat is Thais voor “mijn lief, kom terug!” Maar de boot was sneller en liet ze al snel achter zich. Toch keerden de meisjes niet om, ze bleven doorzwemmen achter de boot, in de richting van de open zee.’

Ik vond het knap van oom Theo, dat hij na zoveel jaren zich nog zo precies kon herinneren wat de Thaise meisjes hadden gezegd. De nichtjes hadden het verhaal van oom Theo met open mond aangehoord. Ik had me klein gemaakt en stilletjes meegeluisterd in de hoop dat niemand zou merken dat ik nog op was. Mijn moeder kreeg me in de gaten en was onverbiddelijk: ‘De hoogste tijd, Ronnie, je gaat nu naar bed.’

Hoe het verhaal van oom Theo verderging kreeg ik dus niet te horen, omdat ik als eerste naar bed moest.

Mijn grote broer zei de volgende ochtend dat ik niet veel had gemist, oom Theo was niet veel later in huilen uitgebarsten, heel gênant, en toen kreeg hij van mijn vader een paar stevige borrels die hij moest opdrinken, wat hielp, maar of er een kans was dat de Thaise meisjes nog in leven waren, wat ik zo graag wilde weten, dat kreeg niemand te horen.

We moesten nog jaren wachten voordat het verhaal van oom Theo tot een eind kwam. Op een zomerse dag werd mijn vader gebeld door de hospita van oom Theo. Ze vertelde dat badgasten op het strand van Scheveningen een verwarde Indische meneer hadden gezien, die de zee in was gelopen, en daarna heeft niemand ooit weer iets van de man gezien. Omdat oom Theo niet kwam opdagen in haar pension was ze een kijkje gaan nemen op zijn kamertje. Op zijn schrijftafel vond ze een afscheidsbrief:

*Ga niet naar mij op zoek
Ik ben op weg naar mijn lief in Thailand.
Ze heeft lang genoeg gewacht
Ik ben er zeker van, we zullen elkaar vinden.*

Op de platenspeler lag een plaat van de Beatles. Aan de naald kon ze zien wat het laatste nummer was, wat hij moest hebben gedraaid voordat hij het pension had verlaten:

*There are places I'll remember
All my life, though some have changed
Some forever, not for better
Some have gone, and some remain*

*All these places had their moments
With lovers and friends, I still can recall
Some are dead, and some are living
In my life, I've loved them all*

*But of all these friends and lovers
There is no one compares with you
And these memories lose their meaning
When I think of love as something new*

*Though I know I'll never lose affection
For people and things that went before
I know I'll often stop and think about them
In my life I love you more*

Harry Smith

ONDER DE NOORDERZON

0 Met de noorderzon

vertrokken we, want deze zengzomer was te ooggruwelijk.
Noordelijker dan de poolcirkel hoefden we niet te reizen. De
zonlichtstraalweg doorheen de fijne fotonenfilteratmosfeer is daar
immers op z'n langst, op z'n minst scheermesscherp.
Wel, dra schommelstoelden we in het (volgens de *bilkarta*
Skandinaviën) diepst doorgezakte stukje *polcirkeln*. Onder
noordermaxifilterzonlicht en soms in de regen (natte bladzijden!)
werden veertien *100-wordstories* geschreven in precies 1580
woorden.

De honderdwoordenbeperking bedwingt je woordenbrijbraakzucht,
tegelijk zijn regels enkel soms te overtreden. En zaamspaar je
langewoordenduiveltjes! Titels en onderschriften tellen niet.
Lees en wandel mee, *fäll*-huttentochtend over het rijkbeplante
Padjelanta-pad.

Zo, dit zijn er precies honderd.

Paul Braamberg en Dáša Nedorostková, thuis, september 2018.

1 Naar de noorderzon

Pats, op de *riksgränsen* pakt de politie je meteen.

'Is dit geen Schengen dan?'

'Ja, toch je paspoort.'

Je bent suspect, dat steekt. Je bent een ander, een niet-Zweed,
een mensensmokkelaar wellicht. De overheid neemt de
Sverigedemokraterna de xenowind uit de fobiezeilen.

Ze is van Vikingstatuur, felwit haar, ogen staalblauw in de
uniformpetklepschaduw. Samen een öl-tje pakken om te bomen
over EU-regels overtredende *Sverige*-smerissen, je vraagt het haar
maar niet. Ja, wel Volvo's exporteren, maar blij bezoekrijders ter
eigenvolksgeruststelling *hjärta*-kwetsend criminaliseren!

Welkom in Zweden, *härlig*-ruim land, minst-geringe percentage
vluchtelingen, voorbeeldig georganiseerd, op-en-top *demokratisk*,
verkiezingsoverwinnaar is hier sowieso *främlingsfientlighet*. Zweden,
all-EU-ijkpunt.

Poul Björnbärberg, op een snelwegparkeerplaats bij Malmö

2 Fata zonondergana

Urenlang is de noorderzon ondergegaan. Hé, op NNW lichten de wolken van onderen geel op: gele *ffälls*, waartussen donkergrijze *jaures*. Afspiegeling van het landschap waar je de komende week doorheen wilt wandelen. Langzaam, heel langzaam, vijf minuten na vijf minuten verdwijnt die gele, grijs en zwart dooraderde 3D-wolkenkaart, schaal 1:1.

Je zoekt de 2D-*waterproof* papierkaart, 1:50.000.

Hé, het wolkschap spiegelt opnieuw, niet geel maar rood nu. Hoe kan dat? Waarom ging het geel niet langzaam over in rood? Een tweede zon, een poollichtroodspiegeling?

Je móét zo meteen, voor de zon in NNO weer opkomt, dat dubbelluchtspiegelschap herzien.

En dan, dan eropaf.

Paul, aan het Randi-jaure bij Jokkmokk

3 Drielandenpunt

Onder de zachte noorderzon loop je langs langgerekte meren en tussen hoge bergen. Het lijkt de laatste Europese wildernis, maar de enorme *jaures* zijn kunstmeren, stuwmeren ten behoeve van de geëlektrificeerde spoorlijn om al het noorderzachtzon-staalhard-ijzererts naar de Noorweger haven te transporteren. Niets hebben de ijzerertsbaronnen zich aangetrokken van noorderzonzachte oernatuur, Sámi-weidegronden, noch *riksgränsen*.

En waarachtig denk je aan ons drielandenpunt, uitzichtelijk hard massatoeristenoord, want Nederland houdt in de Meinweg de IJzeren Rijn potdicht, de kortste spoorverbinding tussen Ruhrgebied en Antwerpen, grote kolen en staal-concurrent van Rotterdam. De Nederrijksgrenzen zijn keihard. En daarom ondertunnelden Belgen en Duitsers ónze hoogste berg!

Paul, Padjelanta, N 66° 57.630 E 017° 24.659

4 Chicken Teriyaki with Rice

‘Welkom in de Gisuris-hut,’ zegt de Sámi huttenwaard. ‘Kleren kun je drogen in de *torkrum* en morgenochtend bak ik brood.’

In je huttenkleren lig je onderin een stapelbed, je pijnlijke rug rechtend. Buiten ruist regen, de kachel zoemt in dit slaapkamertje.

Op de gang schuifelen slippers. Pannetjesgeklatter en vrolijk gepraat klinkt vanuit de keuken. Achter het houten wandje naast je draait iemand zich om en buiten ruist nog steeds regen.

Met een vriesdroogmaaltijd-*pouch* slof je richting keuken en zet een waterketel op. Iemand is een blauwe sok kwijt. Morgen lopen we verder maar de regen klettert, overmorgen is ook goed.

Paul, Gisuris-hut

5 Full Swedish

Na vijf zwaar-zwetende rugzakdagen snak je naar een douche. Het dagelijkse ritueel beperkt zich tot uittrekken van plakkerige kleren en niet poedelen in ijskoude beken.

Eindelijk iets beters, openingstijden voor vrouwen, mannen, gemengd en dorpsbewoners. Je kiest vrouwen en vraagt naar de lokale gebruiken opdat je de gesloten Zweedse niet bruuskeert. ‘*Dress-code? There is no dress-code.*’ Een moment stilzwijgen. ‘*No dress.*’

Dressloos stoom je, overgiet je jezelf met fris water en stoom je...

Dan verruilen de medestomende Zweedse de sauna voor een sprong in de ijskoude Luoppal.

‘Ga je mee voor de *full Swedish experience*?’

Oké, maar *very short*. Fantastisch!

Dáša, Sláloluokta-hut

6 Sáminavië

Badjelánnda (Padjelanta) is *Sámi*sch voor *Het hoge land*, zegt een informatiepaneel aan de rand van dit Unesco-werelderfgoed.

Welkom in *Sápmi*, land van de *Sámi*, volk van moeder-aarde en vader-zon. Het land behoort niet ons, wij zijn van het land.

Tweede paneel: *Sápmi* lijkt voor jou wildernis maar is oeroud cultuurlandschap. Zomers grazen onze rendierkuddes op het hoge land en op de bergflanken, ’s winters eten ze in de dalen rendiermos en hangende korstmossen van de taigatakken – althans vroeger, nu zijn de oerwouden door grootschalige houtkap veranderd in boomstaakwoestijnen. Veel dalen zijn überhaupt verdwenen in reusachtige stuwmeren. Toch zijn we gebleven.

Volledige tekst: *Badjelánnda Laponia Turism/Jokkmokk*

Samenvatting: Paul Braamberg, Padjelanta, N 67°33.805 E
017°13.001

7 Derde en vierde paneel

Al 9000 jaar wonen we in Sápmi, eerst als jagers van rendieren en ander wild, en als vissers. Sinds jullie middeleeuwen belastten Denemarken-Noorwegen, Zweden-Finland en Rusland ons, vaak alle drie tegelijk. Ons 'bezit' moest gemeten, moest verdeeld, geormerkt. Zo werden we rendierherders, oneindig veel meer werk. Ze doodden onze sjamanen, verbrandden onze heilige trommels, kerstenden ons. Ze verboden onze taal, stopten onze kinderen in 'Lappenscholen'. Toch *joiken* (vertel-zingen) we nog steeds onze herinneringen, al of niet woordeloos.

Verkleumde mineralen zoekende vreemdelingen lieten we in onze *goathes* (plaggentipi's), meteen kropen ze onopgevoed dicht bij het vuur, toch gaven we ze eten. Eerst stierven duizenden onzer sledetrekrendieren, met zilver- en ijzererts onderweg naar de haven, nu is er de nog rampzaligere spoorlijn, zijn er stuwmeren. Onze 'gewone' meren hebben ze leeggevist, idem de zee van de kust-Sami's. Na Tsjernobyl moest al het rendierslachtvlees vernietigd, nu bedreigen ons te warme winters: na een paar dooidagen verijst de sneeuwlaag, zodat rendieren niet meer bij hun winterkost kunnen: de korstmossen eronder. En dat terwijl de hangende korstmossen ontbreken in de boomstaakwoestijnen, zie paneel twee.

En er zijn harde grenzen van naties waartoe wij niet behoren. Toch ben je, nieuwsgierige vreemdeling, van harte welkom in Sápmi.

Volledige tekst: Badjelánnda Laponia Turism/Jokkmokk

Samenvatting: Paul Braamberg, Padjelanta, N 67°33.805 E
017°13.002

8 Mind your step

Met *ffäll*-hoppen heb je het druk. Bij zon ritsen open, kledinglaagjes uit. Bij wolken de hele boel weer aan. Gaat het tegenwindregenen, poncho aan, of zweet je dan meer dan je nattigheid bespaart?

Over grote waterstromen hangen bruggen. Soms moet je waden.

Neem je het risico of gaan bergschoenen en sokken uit, broekspijpen omhoog, waterslippers aan? Wat een gedoe, oei wat koud.

Padjelanta-pad-prachtig zijn de planken. Geen lagelandse knuppeldwarsliggers maar twee langsplankliggers, eindeloos als in een vliegveldvertrekhal, soms glad. Stap daarom op beide, pinguïn eroverheen, voorzichtig als het naar beneden gaat. Ben je voorbij het steilste stuk, nee, niet opkijken...

Nou vooruit, nog es 80 woorden:

Vanwege de Europawijde droogzomer ontmoet je welgeteld drie muggen, dát scheelt. En er zijn tegen- en medeliggers. Gedurende de hele dag slechts een half dozijn tegenliggers, de meeste alleen, opmerkelijk. Je verleent elkander voorrang op de planken, je wisselt 'hej' uit en soms de weersverwachting, die niemand weet, of de plankgladheidsprognose, die iedereen heeft proefondervonden.

Verder alleen *fjäll*-ruimte, om je heen en in je hoofd. En 's avonds in de hutten tref je je medeliggers en we praten en praten.

Paul, Låddejåkkå-hut

9 Fjäll-foltering

Provocerend koekeloeren hun kopjes overal naar je in laaggelegen berkenbosjes, op hellingen, in rivierbochten en op de wind-gegeselde toppen: eekhoortjesbrood, zwarte en oranje berkenboleten, fluweelboleten, cantharellen, parelamanieten. En russula's in alle regenboogkleuren. Van giftige soorten geen spoor. Allemaal supergezond, zonder wormpjes of slakken. Een waar paradijs. Maar je kunt ze nooit allemaal plukken (marteling!), te veel om meteen op te eten. En drogen (de *torkrum* is alleen voor kleren en schoenen), invriezen of inmaken is onmogelijk (marteling!). Een waar vagevuur.

En dus zijn de komende drie avondmaaltijd-*chickens*, krachtig en kruidig naar paddenstoelen smakend in plaats van naar *teriyaki*, verduiveld exquisite.

Dáša, Darreluoppal-hut

10 Onder de noorderzon

Het gaat je natuurlijk om de bergverweggezichten, haaientandzwart met weerkaatswitte sneeuwplakken. Oost heb je Sarek, west de grensduintuur van Noorwegen. Het gaat om de *fjäll*-kleuren, de korstmossen, de dwergherfstberkjes, de rendieren, een eland, vogels

– waar is je verreijkjer?

De wind, de zon en de regen. De weg is het doel. De paddenstoelen, de kruidgeur van veenmos, de smaak van gletsjersmeltwater. Het geruis van watervallen, het gezwabber over hoge hangbruggen met tralievloeren waar je zo doorheen kijkt.

Het gaat om... het is niet in woorden te vangen. Kom zelf. Kijk, voel, ruik, hoor zelf, want ik kan het je niet vertellen.

Paul, Darreluoppal-hut

11 Mede-noorderzonderlingen

zijn zij die dezelfde tocht lopen,

die dezelfde kant opgaan,

zijn zij die passeren als je pauzeert,

die je passeert als zij pauzeren,

zijn zij met wie je in de huttenkeuken praat,

knäckebröd, maaltijd-*pouches* en chocola,

die vandaag dezelfde Padjelanta-pad-pracht zagen

en roken en voelden, dezelfde regenbui en zonnestralen.

Die dezelfde beek doorwaadden (en misstapten), ploetsj...

zijn wildvreemden met dezelfde interesses als jij,

wildtaligen die dezelfde boeken hebben gelezen,

die zomaar beginnen over je langvergeten favoriete

studententijdschrijver, Ben Traven,

zijn de Padjelanta-pad-medelopers die zo tegelijk je langgeleden

mede-studenten zijn,

zijn zij die van je goeie ouwe tijd het hutten-nu maken.

Paul, Árasluokta-hut

12 0,25 l, 2,8 %, 40 SEK, pant 2 SEK (0,25 liter, 2,8 procent, 4 euro, statiegeld 20 cent)

Van oudsher koopt men in het Sámi-zomerdorp bij de Árasluokta-hut aan het Virihaure een vis (*Thymallus thymallus*), live in een plaggentipi boven berkentakvuur gerookt. Men koopt beslist ook Norrlands Guld.

Twee koddig rechtopstaande elanden (*Alcer alcer*) dragen Gulds wapenschild waarop drie zulke tijmsmaakvissen zwemmen. Op achtergrond een blikkerend *jaure* omzoomd door blauwe bergen.

Op voorgrond ijlzwarte fijnsparren (*Picea abies*) met half verborgen elandje. Een waterval ruist. De wind vlaagt dat geruis weg, een andere waterval ruist harder. *När älgen blir blå är öllen kall. Bara en god öl, klimatsmart. Förstås*, wat een genöt, zal hier Linnaeus (*Homo sapiens*) hebben gedacht.

Paul, Árasluokta

13 Paddenstoelen van vorig jaar

Eerst het slechte nieuws: zelfs de grensbewaaksters der noordse oppergodinnen konden de Tsjernobyl-wolk niet tegenhouden.

Paddenstoelen, een belangrijk rendierdieet-ingrediënt, accumuleren radioactieve neerslag, dus moest de hele rendierslacht van 1986 worden vernietigd. Tragedie voor Sámi en alle rendiervleesliefhebbers.

Gelukkig is dat verleden tijd. Nu de rugzak onderweg steeds lichter wordt, maar de trek onverminderd, kun je eindelijk gedroogd rendiervlees kopen in de Parfas-kiosk (al sinds Linnaeus' tijd). Iets duurder dan Norrlands Guld, maar het genieten duurt langer: de rest van de trektocht kauw je erop, de hele dag.

Het goede nieuws: rendiervlees smaakt naar de paddenstoelen die je niet kon plukken.

Dáša, Sámmarlappa-hut

14 De kaaste plaats onder de noorderzon

De laatste twintig minuten van je noorderzonzoektocht gaan per boot. De buitenboordmotorstuurvrouw hanteert de *smartphone*, je kunt met *kort* pinnen.

Bij *fjällstation* Kvikkjokk begint de asfaltweg. Je consumeert hamburger en 5,3% Norrlands Guld Export. Morgen zul je ontbijten met kadetjes en kaas. In de gelagknuskamer voeren te veel stoere, stoppelbebaarde bronsbruine mannen het hoogste woord, vooral als er vers gedouchte Abba-klooninnen in hun buurt zijn.

Jij herinnert je gisteren: van door je laatste berghutraam zag je een jonge verstortregende *fjäll*-hopster naderen, zeer vriendelijk lachen en vóórtlopen. Zij verkoos de eenzaamheid in Sápmi's onmetelijke geborgthuiswarmte en ze is niet de enige.

Paul, Kvikkjokk

Epiloog: de joik

Je hebt het al begrepen, beste lezeres en lezer: onder de noorderzon dachten wij de oernatuur van de Scandinavische *ffjäll* aan te treffen, en zo zag het er ook uit, maar in plaats daarvan werden we twaalf dagen geleden verwelkomd op de zomerweidegronden van Sápmi, het land van de Sámi. En dat we eerst niets afwisten van 'Sápmi's onmetelijke geborgthuiswarmte', zoals ik hierboven zo warmhartig schreef, daar geneerden we ons een beetje voor.

Ja, we wisten dat er in Noord-Scandinavië en aanpalend Rusland Sámi-nederzettingen zijn en dat 'Lappen' min of meer een scheldwoord is, net als 'zigeuners', maar dat dat hele 'Lapland' niet de laatste Europese wildernis is, zoals de reisgidsen je voorspiegelen, maar Sámi-cultuurgrond, nee, daar hadden we niet bij stilgestaan. Ineens waren die brave Zweden (en Noren en Finnen en Russen – nu ja, van die laatste verwachtten we niets anders) veranderd in arrogante bezetters van Sáminavië, die net zo weinig van de oorspronkelijke bewoners van 'hun' land (willen) afweten als Amerikanen van hun *native peoples*. Eh – net zo weinig als wij destijds van Javanen en Atjehers et al.

Goed, wij wilden meer van de Sámi-cultuur weten, meer specifiek: van de *joik*. Tijdens onze trektocht waren we dat geheimzinnige begrip herhaaldelijk tegengekomen, op de informatie-panelen die langs het pad staan, in boeken die in de hutten liggen en ook tijdens gesprekken. De joik, zo begrepen we, geeft uitdrukking aan het authentieke Sámi-gemoed.

Welaan, dit was de eerste hit die de wifi van *ffjällstation* Kvikkjokk opleverde:

Hey ah no yo na no yo
Hey ah no yo na no yo
Hey ah no yo na na ne ah no yo na na ne ah no yo na no yo
Hey ya, eh yoo [...]

Zo begint *Daniel's joik*, waarmee ene Jon Henrik Fjällgren in 2014 doordrong tot de finale van een Zweedse tv-talentenjacht. En dit is daarvan de wifi-vertaling:

Vergezel je me nog, mijn liefste,
hoewel ik je niet meer zie?
Verwijl je nog steeds hier op aarde,
zoals je in mijn hart blijft? [...]

Da's niet gering hè? Ja, de joik, daar moesten we meer van weten. De volgende ochtend bracht een lange busreis ons van Kvikkjokk naar Jokkmokk, dat net één k minder heeft en waar we onze auto hadden achtergelaten, precies op de poolcirkel. Jokkmokk heeft niet alleen een fijne *City konditoriet* met cappuccino en zoete broodjes, het stadje is ook de officiële Zweedse Sámi-hoofdstad. En daar in het culturele centrum **Ájtte** werden we ingewijd in de joik en wat die voor de Sámi betekent.

Joik (ook wel *yoik*, *luohti*, *vuolle*, *leu'dd*, of *juoiggusis*) is de traditionele zang van de Sámi en een van Europa's oudste muziekvormen.

In de Sámische sjamanen-rituelen nam de joik een belangrijke plaats in; rituelen die tijdens de kerstening van de Sámi werden uitgeroeid, met sjamanen en al. Nog in de jaren vijftig was het zingen van de joik op scholen verboden.

Een joik gaat over de essentie van hetgeen dat of degene die je bezingt. Je joikt niet óver iets of iemand, maar naar iemand of iets toe. In de Sámi-traditie was het hebben van je eigen joik net zo belangrijk als het hebben van een naam.

Je kan joiken naar een landschap, dier of mens, en in de oude rituelen had dat een gelijke betekenis. Het verschil ertussen is bijna niet te horen, simpelweg omdat mensen, dieren en land in het Sámi-wereldbeeld niet zo verschillend zijn als ze zijn in onze westerse wereld.

Ongelofelijk toch, wat je met 'hej ah no jo na' allemaal tot uitdrukking kunt brengen: ware sjamanistische oerkracht! In het Ájtte-museum (dat overigens over veel meer dan alleen joiks gaat) kon je naast korrelige zwart-witfoto's van mensen in klederdracht, stijf poserend voor hun goathes, op een knop drukken en dan hoorde je krakende fonograaf-opnames van honderd jaar

geleden. Maar gelukkig wordt er nog steeds op de traditionele wijze gejoikt en op aanraden van de Ájtte-museumwinkel-mevrouw kochten we een cd van ene Isak Samuel Haetta met (onder meer) traditionele joiks.

Hup, die cd in de cd-speler van de auto en terwijl Dáša reed, lag ik achterin te luisteren (onze auto is eigenlijk een rijdend bed met een soort cockpit aan het voeteneind). Inderdaad, alle Haetta-joiks beginnen met 'jo ho la li' of iets dergelijks. Soms komen daar nog wat onverstaanbare Sámi-woorden bij, soms niet. Dat wilde ik ook proberen – misschien kon ik er wel een podcast van maken! Ik zette de cd-speler op *repeat* en meebrommend met meneer Haetta en denkend aan dat magistrale Padjelanta-pad begon ik eindeloos te variëren:

Padjelo la le lo la le lo la le lanna le lo la le lanta pad...

Een kleine duizend kilometer verder, ergens bij Stockholm, vond Dáša het wel genoeg: 'Ho ho, Braambergje, blijf bij je leest. Geen kitscherige imitatie van "nobele wilden"-gezing!'

En gelijk had ze, helaas: op een Padjelo-la-li-podcast zit niemand te wachten.

'Jij bent van de woorden,' zei ze. 'Maak je eigen tekst bij zo'n joik!'

Ik zette de mp3-download van *Daniel's yoik* op en het ging als een speer: nog voor Dáša onze auto door en over alle tunnels en bruggen van Stockholms niet-al-te-snelweg – oh no ni nah weh – had geslingerd, was dit gereed:

Alleen lopen

Hej ah no jo na no jo,

met z'n tweeën alleen lopen,

soms zie je elkaar niet,

soms praat je, vaak niet,

met elkaar, met medelopers,

die zie je vaak de hele dag niet.

Hej o le ah no jo na no jo,

je loopt alleen, maar niet eenzaam,

want we beschermen elkaar,
want ben je niet bijtijds in de volgende berghut,
dan zullen ze alarm slaan,
zoals jij alarm slaat als zij niet bijtijds...
Hej oh ja, hej oh oh, hej oh oh.

Tja, ik moet zeggen, met meneer Fjällgrens zoetgevooisde '*hey ah no yo na no yo*' op de achtergrond klonk het veel ontroender dan het er op papier uitziet. Dus nogmaals: Braamberg, blijf bij je leest! 'Dáša, ik kan het niet, dat joiken,' riep ik naar de voorbank en op het geronk van de motor na werd het stil in de auto.

Toch hebben keurige componisten als Grieg, Sibelius, Tormis met succes joik-achtige motieven in hun composities verwerkt. Ook onder noordse jazz- en popmusici is de joik populair. Zelfs Björk schijnt weleens te joiken, al wonen er geen Sámi op IJsland. Aha, wat deze mensen doen, is niet het imiteren van de joik, ze laten zich erdoor inspireren en verwerken dat in hun eigen genre.

Oote oote boe van Jan Hanlo zou je wellicht een Nedertalige joik kunnen noemen. 'Auto auto boe,' zei Dáša en we waren Stockholm voorbij en recht werd de snelweg en onder het rijden probeerde ze een andere cd uit de middenconsole op te graven. Voordat ze die vond, vertelde ze wat zij in Ájtte had opgestoken over de joik, nota bene in precies honderd woorden:

De traditionele joik zingt men alleen en zonder muziek, hoogstens met begeleiding van een sjamanen-trommel (als die tegenwoordig gebruikt wordt, is dat een trommel van een Siberisch zustervolk, want tijdens de kerstening der Sámi werden hun sjamanen vermoord en alle trommels en andere attributen vernietigd).

Maar de joik is een puur persoonlijke uiting en er is geen enkel Sámi-voorschrift dat je verbiedt om in je eigen joik-varianten een of meerdere instrumenten, zelfs een heel orkest te gebruiken. Of het dan als klassieke muziek, jazz of pop klinkt, maakt niet uit. En trouwens, meerdere stemmen of met een koor mag ook.

'Dus wat wij gaan doen,' zei Dáša, 'tussen hier en Hamburg, dat is

een duet associëren. En wel op basis van mijn eigen muzieksmaak en in mijn eigen taal: *Les vabi*’

‘Het bos lonkt,’ antwoordde ik, ‘ja, da’s écht Tsjechisch. Niks geen “nobele wilden”-gezing. Dan houd ik het ook bij mijn Nedertaal-leest.’ En ik schoof de cd die ze aanreikte in de cd-speler.

We tuften door eindeloos Zuid-Zweeds bos en beemd en door de auto schalde de muziek van spechtgeratel en vogelgetsjilp. Tsjerretteketet, een duet-joik! Ha, de podcast begon zowaar *body* te krijgen...

Dáša
Mmm,
muchomůrrrky čerrrvené,
muchomůrrrky zelené,
muchomůrrrky citrrrónové,
muchomůrrrky tygrrrované,
otrrrávené ne!
Otrrravné ne!
A už vůbec ne čerrrvivé,
ale superrrrzdrrravé
prrraváky,
kozáci,
křřřemenáče,
babky, lišky, rrrůžovky,
holubinky všech barev duhy:
zdar!

Paul
Mjam,
vliegggenzwammen,
gggroene knolamanieten,
gggele knolamanieten,
niks tijggger-amaniet, panterrr-
amawel!
Toch gggiftige: *niente*!
Gggallucinerende: *nada*!
Gggeen ene wormstekig,
alleen supergggezonde
eekhoortjesbroden,
zwarte berkenboleten,
oranje berkenboleten,
fluwweelboleten, cantharellen,
parelamanieten,
russula’s in alle regenboogkleuren:
hallali!

We reden inmiddels over de Sont (ja, dat kan tegenwoordig), gut, zonder dat die vervelende Viking-grensbewaakster ons uitzwaaide, en klaar was de lucht en het water spiegelde diep onder ons, de auto leek wel een vliegtuig. Pilote Dáša had me geïnspireerd, ik moest de specifieke Sámi-stijl loslaten, ik zou proberen van de joik in mij inhoud én vorm bloot te leggen. Vanwege krachtige zijwindvlagen moest mijn pilote beide handen aan het stuurwiel houden, wat mij de kans gaf ongehinderd haar geliefde *Les vabi*-cd te verwisselen voor mijn favoriete schrijfmuziek, *Canto Ostinato*. En nog voor het bordje

‘*Niederlande 1 km*’ in zicht kwam, had ik mijn eerste en tot nu toe enige Braambrom-joik af, in honderd woorden natuurlijk, en zonder lo-la-le’s maar met – althans in de podcast – toffe woordklank-effecten.

Je kunt die podcast, boordevol authentieke joiks en onze daarop geïnspireerde creaties, beluisteren op <http://paulbraamberg.eu/podcasts>.

Tot slot, beste lezeres en lezer: de tekst van de Braambrom-joik, die ken je al, dat is het elfde 100-woordenstukje *Mede-noorderzonderlingen* geworden.

Paul Braamberg

OLIFANTENOPSTAND

Mannelijke olifanten worden steeds vaker samen gezien.

Ze waren met z'n drieën: Arthur, George en William.

Zij wisten dat ze iets moesten doen. Hun moeders en tantes waren niet slim genoeg om het tij te keren. Te vaak, te veel, te vermoeid moest de kudde op de vlucht. Soms was het uit noodzaak, omdat er geen water was, omdat er geen eten was, soms omdat er veel mensen waren die naar hen kwamen kijken, maar meestal omdat er stropers waren, stropers die het op hun slaglanden hadden voorzien. Arthur, George en William realiseerden zich dat het zo niet langer kon. Het was niet ongewoon voor olifanten, niet ongewoon voor mannelijke olifanten en ook niet ongewoon voor jonge mannelijke olifanten om de kudde te verlaten, maar om op zoek te gaan naar andere jonge mannetjes was wel ongewoon. Een bul, de mannelijke olifant, leeft doorgaans alleen. Als hij een jaar of tien is verlaat hij de kudde en gaat in zijn eentje op zoek naar een andere kudde om daar een vrouwtje te treffen met wie hij kan paren als hij musth is. Maar van deze jonge bullen was dat nu het doel niet. Arthur, George en William hadden besloten om andere kuddes te gaan bezoeken, hadden besloten om soortgenoten op te zoeken om samen met hen het probleem van de soort aan te pakken, want ze realiseerden zich dat het afslachten om de slaglanden een probleem was van de soort en niet van hun kudde alleen.

William hoopte stiekem dat hij zo zijn vader zou tegenkomen, dat hij met hem kon overleggen hoe dit probleem aan te pakken. Maar zijn moeder, zijn tantes hadden hem ten strengste verboden contact te leggen met zijn vader. Zij wisten *wel* wie zijn vader was, maar het was nu eenmaal niet de gewoonte om als jongensolifant contact met je vader te hebben. Hoe je het leven van een mannetjesolifant moest leven, moest je zelf ontdekken. William had het idee dat Arthur zijn broer was, maar daar deden zijn moeder en tantes geen uitspraak over.

Hun moeders en tantes hadden hen gewaarschuwd voor de

ongastvrijheid die ze zouden ontmoeten bij het benaderen van een andere kudde. Elizabeth, de matriarch, de oma had met haar kop geschud, het wapperen van haar oren had haar verbazing benadrukt. ‘Het is niet aan ons om onze soort te redden, daar zijn andere krachten voor,’ trompetterde ze. Arthur, George en William hadden daar geen oren naar, zij hadden daar een ander idee over, zij hielden van hun soort, zij wilden niet dat zij de laatste generatie zouden zijn van een soort die al vele duizenden jaren op de aarde rondliep.

Het getrompetter dat hen bij het verlaten van de troep begeleidde klonk zowel verdrietig als bemoedigend, klonk als een afscheid en als een tot snel. Enkele zussen stampen met de poot op de grond als bevestiging dat ze het met haar broers eens waren. Ze moesten er een boze blik van Elizabeth voor incasseren.

De drie jonge olifanten wisten dat ze op geuren af moesten gaan, ze wisten ook dat ze zelf geuren achterlieten en zo een makkelijk te vinden prooi voor stropers zouden zijn. Ze wisten dat ze naar de trillingen in de grond moesten luisteren en dat ze met hun eigen trillingen de plek waar zij waren konden verraden.

Stropers zochten altijd dat ene verdwaalde mannetje dat wanhopig op zoek was naar een vrouwtje om mee te paren. Zo’n mannetjesolifant werd dan onvoorzichtig en daardoor een gemakkelijke prooi om te vangen en te doden. Deze mannetjes hadden niet de bescherming van andere dikhuidigen.

Arthur, George en William hadden broers en zussen aan de stroperij verloren, ze waren er getuige van geweest hoe hun tantes maanden hun dode kind meezeulden omdat ze er geen afscheid van konden nemen. Ze kenden de verhalen van de grote kuddes van weleer, toen een troep uit dertig soms wel veertig olifanten bestond. Nu was de troep al blij als ze met vijftien waren terwijl acht tot tien het gemiddelde aantal was.

Aan dit decimeren moest een einde komen, dat hadden Arthur, George en William besloten.

Arthur, George en William volgden de richting waarvan ze dachten dat het de goede was. En na een dag of drie over bijna onbegaanbare

paden door het bos gedwaald te hebben, roken en hoorden ze olifanten. Als waren zij tijgers slopen ze in de richting van de geuren en geluiden. Na een half uur ontwaarden ze door de struiken een groep van zo'n twaalf olifanten van verschillende leeftijden. Veel vrouwtjes en een tweetal mannetjes. Die laatsten wilden ze spreken.

Ze keken elkaar aan, zich afvragend wie van hen het eerste contact zou leggen. Terwijl ze zo verscholen in de struiken de troep bespieden, hoorden ze achter zich getrompetter, angstig getrompetter, om hulp vragend getrompetter. Ze keerden om en liepen voorzichtig op het geluid af. Op tien minuten afstand zagen ze hoe een tweetal grote olifanten driftig bezig was een babyolifant uit een modderpoel te redden. Ze trokken en sjorden aan de kleine spruit, maar ze hadden niet genoeg handigheid en kracht om het jonge ding uit de modder te trekken.

Dit was een manier om zich geliefd te maken bij de onbekende kudde, dachten Arthur, George en William. Zonder met elkaar te overleggen liepen ze eropaf, bekeken de situatie en besloten te helpen. Arthur liep het water in en zette zijn kop tegen de kont van de kleine. William en George haakten ieder aan een kant met hun slurf achter de voorpoten van de hummel en binnen no-time stond het kleintje op de kant. De moeder en de tante die tot dan toe pogingen hadden gedaan de kleine van een gewisse dood te redden, hadden nauwelijks tijd om verbaasd te zijn over deze snelle, maar vooral efficiënte hulp. Met hun slurven sierlijk krommend in de lucht bliezen ze dankwoorden en gaven ze aan de kudde, die langzaam was doorgelopen, het signaal dat alles in orde was. Arthur, George en William werden uitgenodigd zich bij de groep aan te sluiten.

Bij het zien van de vrouwtjes kreeg Arthur een onbedwingbare drang om met William te vechten. William voelde daar niets voor en drukte Arthur bij zich weg. Maar Arthur bleef hem pesten en sarren. Arthur had gezien dat William in de belangstelling van de meisjes was komen te staan. Dat was William ook opgevallen, hij voelde zich geveleid en voelde wel een drang om het met een van de meisjes te doen, maar hij was met een ander doel gekomen. Nadat hij een paar stoten in de flanken van William had geplaatst besloot William terug te vechten. Hij ging met zijn kop naar beneden staan, positioneerde

zich recht voor Arthur en ging in volle vaart op hem af. Diep van binnen hoopte hij dat de meisjes deze geweldsuitbarsting zouden zien en zouden zien welk een geweldig gestel hij had. Arthur liet dat niet op zich zitten, haalde diep adem en in het besef dat hij de trofee, het leukste meisje, zou winnen, stormde hij met eenzelfde geweld op William af. De koppen knalden tegen elkaar en op het moment dat Arthur even duizelig was, pakte William hem bij de voorpoten en met de kracht van een volwassen olifant haalde hij hem neer en zette een poot op zijn hoofd. De meisjes die dit hadden aanschouwd tetterden van plezier en Ashley werd als trofee naar voren geschoven. William gaf haar een aai over het hoofd en liep door. Hij knikte naar Arthur alsof hij wilde aangeven dat ze voor hem was. De twee jonge mannetjes van de troep, Henry en Owen, keken jaloers naar dit tafereel. Eigenlijk hadden ze geen zin in deze mannelijke concurrentie, zij waren tenslotte de mannen van de troep op dit moment.

George en William legden Henry en Owen het doel van hun komst uit, waarop Henry en Owen besloten zich bij het drietal aan te sluiten en ook op kruistocht te gaan tegen de stropers.

Nadat Arthur zijn natuurlijke plicht had gedaan, voegde hij zich bij de anderen en toen de schemer inviel verlieten zij de kudde. Henry en Owen kregen als afscheid verschillende slurven langs hun hoofd en tegen hun oren. Een enkele zus kneep hen zelfs zachtjes in de lip en tong. Arthur, George en William benijdden hen om dit afscheid, zij kregen slechts wat zand op hun rug gegooit.

Het werd een gevaarlijke tocht. Geen van vijven had ooit opgelet hoe de routes van hun respectievelijke oma's liepen. Het waren de oma's die met hun dochters en kleindochters communiceerden over de plekken waar naartoe werd gewandeld. Het waren de dochters en kleindochters die hier aandacht voor hadden, zij, de mannetjes niet. Nu moesten zij gevijven op zoek gaan naar de schuilplaats van de stropers. Ze baanden zich een weg door het struikgewas richting de grasvelden. Daar was hun eten. Ze realiseerden zich dat ze op de grasvelden wel erg zichtbaar waren voor de stropers, maar dat was ook wat ze wilden. Of toch niet? Ze wisten niet op welke

wijze stropers te werk gingen, hoe de stropers kuddes traceerden of misschien wel in een val lokten. Wat Arthur, George, William, Henry en Owen wel wisten was dat het altijd een verrassingsaanval was. Het was zaak dat zij de stropers op dezelfde wijze verrasten en in de val zouden lokken. Ze moesten de stropers vinden en volgen om ze vervolgens met een plan uit hun schuilplaats te lokken en ze te grazen nemen.

Terwijl ze met elkaar overlegden en het gras van de savanne aten, moest William denken aan het gesprek dat hij met Barbara, de oma van Henry's en Owens kudde, had over zijn vader. William had de stoute schoenen aangetrokken en Barbara op de man af gevraagd of zij zijn vader kende en wist waar hij was. Ze had gesist en hem apart genomen.

‘Je mag nooit naar je vader vragen, nooit je vader zoeken of contact met hem hebben.’

William had teleurgesteld gereageerd en zijn slurf van verdriet op de grond laten vallen.

‘Waarom niet?’ had hij gevraagd, ‘ik wil toch weten hoe ik als man moet leven.’

‘Dat leer je van ons, van je zussen, je nichten, je broers, je neven.’

‘Ik leer niks van hen, ze lopen achter jou aan, eten gras van de grond en bladeren uit de bomen. De enige keer dat er een beetje contact is, is als we bij het water zijn, dan maakt iedereen iedereen nat, maar ook dan is er geen gesprek.’

‘Het is nu eenmaal geen gewoonte dat mannetjesolifanten hun vader gaan zoeken. Wat jullie met z'n drieën doen is heel uitzonderlijk.’

‘Maar vader kan ons toch helpen bij het vinden van de stropers, hij is toch bekend hier, hij weet toch hoe stropers te werk gaan?’

Barbara viel stil. ‘Er is,’ zei ze, ‘in de richting waar de zon opkomt, tot zij op ongeveer een kwart van de hemel is, een plek waarvan gezegd wordt dat de mannen daar samenkomen. Maar je mag niemand vertellen dat je dat van mij hebt gehoord.’

William wilde zijn vrienden in de richting van de opgaande zon leiden, maar het was Arthur die de route bepaalde. Het leek wel alsof hij zich de meerdere voelde van de anderen, alsof de bruidsnacht een

leider van hem had gemaakt. George was grote vrienden met Arthur en sprak hem nooit tegen en Henry en Owen waren te jong en te timide om Arthur te corrigeren, laat staan tegen te spreken. William gebruikte de tactiek om zelf gras te gaan eten in de richting van de zonsopgang. En hoewel Arthur hem met regelmaat terugriep, lukte het William om de anderen ook zijn richting op te laten komen. En zo dreven ze langzaam maar zeker richting de mannendrinkplaats.

Het was tegen de avond dat ze bij de struiken kwamen, waarachter de drinkplaats van de volwassen buls zich bevond. De jonge mannen, nog rustig de bladeren van de bomen afrukkend, werden opgeschrikt door een hels kabaal. De aarde trilde alsof er een aardbeving plaatsvond en uit de hemel klonk onheilspellend trompetgeroffel. Ze keken om zich heen en zagen dat ze door zo'n vijf olifanten van drie keer hun omvang waren omsingeld. Stampvoetend om hun ongenoegen van dit bezoek kenbaar te maken kwamen de mastodonten op de jongens af. De jongens formeerden zich in een kring met de billen tegen elkaar aan en bekeken het geweld dat op hen afkwam. Arthur waagde het een voet naar voren te zetten en een zo hard mogelijke schreeuw door zijn slurf te blazen. Maar het maakte geen indruk. De mannen waren hen inmiddels tot op vijf meter genaderd. Arthur, George, William, Henry en Owen hadden geen andere keuze dan met hun voorpoten op de knieën te gaan liggen en hun voorhoofd nederig op het zand te laten rusten.

De grote mannen kwamen langzaam op hen af, het neerkomen van hun poten rilde door de angstige lijven en liet zelfs de oren trillen. De jongens hoorden de zwaarlijvigen nu zelfs ademen. Ze voelden een wind langs hun hoofd. De grote mannen liften hun slurven in de lucht. De jongens voelden deze gespierde ledematen al op hun kop en in hun nek neerkomen. Maar in plaats daarvan volgde er een luid gebulder van vrolijkheid. In plaats van meppen werden ze onder hun oksels opgelicht en verwelkomd.

‘Welkom, welkom,’ klonk het tussen het getrompetter door. De jongens, nog aan het bijkomen van de schrik, lachten als boeren met kiespijn.

Ze werden meegenomen naar de drinkplaats waar ze door de andere mannen werden begroet, als waren het verloren zoons.

Zo leefden ze bij de mannen, zagen ze hoe met regelmaat een mannetje verdween en hoe hij na een paar dagen terugkwam. Het is de natuur die roept had een van de mannen uitgelegd, de soort moet blijven bestaan. Arthur voelde zich schuldig dat hij voor zijn beurt was geweest.

Het was aan Arthur om het doel van hun komst te vertellen, zij waren gekomen om de soort voort te laten bestaan, echter op een andere wijze dan de oudere olifanten bedoelden. Arthur durfde hun komst niet te verklaren. Voor de oudere mannen was hun komst duidelijk: bescherming bij elkaar zoeken en kroost bij de vrouwtjes maken. William ergerde zich aan het getreuzel van Arthur. Telkens als hij Arthur aansprak op zijn verantwoordelijkheid het stropersonderwerp aan te snijden, blies Arthur William met veel poeha weg en zei hij dat William zich er niet mee moest bemoeien, zei hij dat hij zijn eigen moment zocht.

Na een paar dagen nam William het heft in eigen handen, niet opzichtig maar wel doelgericht.

Hij ging bij olifant Charles in de buurt lopen van wie hij dacht dat hij de oudste was.

‘Is er iets?’ vroeg Charles, die het idee had dat deze jonge olifant hem stalkte.

‘Mag ik u iets vragen?’ vroeg William.

‘Je weet dat dat niet de gewoonte is, dus ik luister niet.’

‘Weet u wie mijn vader is?’

Charles schrok zo hard dat hij ongewild een alarmsignaal door zijn slurf liet ontsnappen. De andere olifanten keken verschrikt, maar vooral verbaasd op, want zij hadden geen onraad geroken en zagen Charles toch vrij gemoedelijk met een jonge olifant converseren.

Charles maakte een afwerend gebaar met zijn slurf, en gaf aan dat er niks aan de hand was.

‘Wij olifanten, beste?’ Hij wachtte even. ‘William,’ vulde William aan. ‘William, wij als olifanten kennen een drietal geheimen: één is de plek waar we schuilen, twee is de plaats waar we paren en drie is de olifant van wie we afstammen. We mogen weten wie onze moeder is, wie onze zusjes zijn, maar we mogen niet weten wie onze broers zijn en wie onze vaders zijn.’

‘Maar waarom niet?’

‘Wel m’n beste dat is voor het moment dat we musth zijn. Onze vechtlust mag niet beperkt worden door de kennis dat we met onze vader of onze broer om de gunst van een bruid moeten gaan strijden.’

‘Waarom niet?’

‘Omdat de sterkste dan niet wint, maar degene met wie de aanvaller medelijden heeft. Als dat gebeurt verzwakt ons geslacht.’

William liep van Charles weg. Hij was dus gedoemd om met zijn broers en vader te vechten om een bruid te veroveren als ze tegelijkertijd musth waren. Hij had Arthur dus niet mogen laten winnen, hij had zelf met Ashley moeten paren

Charles liep hem achterna.

‘Was dat was je wilde vragen?’ vroeg hij William.

‘Nou ja...’ Nog voor William zijn tweede vraag kon stellen was Arthur erbij komen staan en vroeg aan William: ‘Heb je hem gevraagd naar de stropers?’

‘Nee, dat zou jij doen.’

‘Stropers?’ vroeg Charles met hese stem.

‘We willen de stropers te grazen nemen,’ zei Arthur.

‘Hoe wil je dat doen? Die jongens bouwen hinderlagen, zitten verstopt in de bosjes en schieten met geweren. Onze enige redding is de vlucht.’

‘Altijd op de vlucht? Dat is toch geen redding. Wij zijn met meer en sterker, wij kennen het terrein en zijn slimmer,’ zeiden Arthur en William bijna in koor.

‘Oké, ik roep de mannen bij elkaar. Dan kunnen we het bespreken,’ zei hij en blies de kom-samen-toon.

De mannen kwamen hun richting op. Ze schuifelden door het water, driftig overleggend waar deze bijeenkomst voor nodig was.

‘Heren, onze nieuwe aanwas heeft snode ideeën, ze zijn jong, maar ik denk dat we even naar hen moeten luisteren.’

Arthur vertelde over hun idee om de stropers aan te pakken en dat aan hun praktijken een eind moest worden gemaakt. Er volgde wat minachtend gesnuif. Sommigen wilden zelfs uit de kring stappen en doorgaan met de verkoeling. Het kwam ze op een reprimande van Charles te staan.

Arthur vertelde dat hij nog geen idee had hoe dit te doen, maar

dat hij graag gebruik wilde maken van de kennis en ervaring van de oude mannen.

De mannen keken elkaar aan, een enkeling schudde meewarig het hoofd, terwijl Michael het waagde om te zeggen dat hij, toen hij onlangs terugkeerde van een kudde, een plek had gezien waarvan hij dacht dat de stropers zich daar ophielden. Hij kreeg bijval en afwijzingen, er waren er bij die het plenair wilden houden en er waren erbij die hun ideeën over de aanpak via bilateraaltjes uitten. Het werd een kakofonie van getetter.

Charles trompetterde boven het gekrakeel uit en stelde voor dat het verstandig was om ideeën in kleine kringetjes te bespreken en die aan Arthur, George, William, Henry en Owen door te geven. Dan konden zij op basis van die ideeën met een uitgewerkt plan komen.

Na twee weken lag er een plan van aanpak, na vier weken was dat tot een strijdplan uitgewerkt en in week zes lag er een gedetailleerd plan en stonden de mannen te trappelen om ten strijde te gaan.

Ze wisten waar de stropers zich ophielden. Met regelmaat hadden hun paden zich gekruist, maar nog nooit was het een stropers gelukt een groot mannetje te doden. De mannetjes waren daarvoor veel te veel op hun hoede. Echter, zij moesten met lede ogen aanzien hoe het de stropers wel lukte om jonge vrouwtjes te vangen en te doden, al was het hun om de slagstanden van jonge mannetjes te doen.

De olifanten verdeelden zich in twee groepen, de jonge mannetjes vormden een groep en de grote mannen de andere groep. Ze spraken af dat ze met kort stampen zouden laten weten als ze in positie waren om de stropers uit hun tent te lokken.

Het begon te schemeren. De zon was oranje gekleurd en gaf de aarde de gloed van de naderende nacht. De stropers hielden zich vlak bij een afrastering op, zo konden zij hun buitgemaakte ivoor snel uit het reservaat smokkelen.

De jonge mannetjes zouden speelse geluiden maken en zo de stropers naar hen toe lokken. De grote olifanten zouden hen dan omcirkelen en vertrappen.

Door de struiken zagen de grote mannen hoe de stropers uit hun schuilplaats kwamen en met hun geweer over de schouders

richting de spelende jongens slopen. De grote olifanten verspreidden zich zo, dat zij in een cirkel rondom de stropers uitkwamen. Door zacht te trommelen met hun poten lieten ze de jongens weten dat de stropers onderweg waren. De stropers waren opgewonden, zij hadden het idee een flinke buit te maken, ze herkenden verschillende geluiden, dus het moesten meerdere jonge mannetjesolifanten zijn. Overmoedig, omdat zij vermoedden dat de jonge olifanten zich niet bewust waren van het gevaar, naderden de stropers de spelende troep olifanten. Een van de stropers schoot in de lucht. De jonge olifanten schrokken en gingen in een kring met de billen tegen elkaar staan. Er volgden meer schoten. Het leek alsof de stropers er lol in hadden de olifanten angst aan te jagen. Met het geweer in de aanslag liepen ze op de kring van de angstige olifanten af. Toen ze op zo'n twee meter waren genaderd, rolde er van achter hen een gedonder zoals zelfs het zwaarste onweer dat niet kan produceren. De grote olifanten kwamen met hoge snelheid en veel lawaai op de stropers af, die, zich bewust van hun ondertal en formaat, met de armen de mastodonten van zich af probeerden te weren. Het hielp niet, zij werden verpletterd nog voor ze beseften wat er gebeurde. Een van hen probeerde zijn geweer nog op een jonge olifant, William, leeg te schieten, maar Winston duwde William opzij waardoor de kogel het hoofd van Winston zelf doorboorde. Hij wankelde, viel en in zijn ogen was geen leven meer.

Op het terrein lagen de lichamen van de stropers, vertrapt, verminkt, en alsof hij in een diepe slaap was, Winston. Er werd niet naar hem omgekeken. William ging naast Charles lopen. Trots dat hun missie geslaagd was, verdrietig omdat een van hen het leven had gelaten, verbaasd dat ze geen afscheid van Winston hadden genomen.

Charles voelde de twijfel bij William. 'Wij mannen nemen geen afscheid van onze doden, ook niet als zij een heldendaad hebben verricht, ook niet als het je vader is.'

Peter den Hollander

KERST IN POLEN

Mijn Poolse vriendin had me uitgenodigd om de kerstdagen door te brengen bij haar. Ze had het druk met de voorbereidingen en ik bood haar aan om de inkopen te doen. Zo kon ik wat terugdoen en maakte ik me nuttig.

Ik deed boodschappen in een supermarkt om de hoek. Het was een lange lijst die ik af moest werken. Ik spreek nauwelijks Pools en bladerdeeg en vanillepoeder deed ik op goed geluk in mijn wagentje. Bij de kassa stond ik achter een oud vrouwtje. Ze legde traag haar boodschappen op de band. Eén voor één zette ik mijn spullen achter die van haar. Ik keek naar haar inkopen en wreef in mijn ogen. Zag ik het goed? Het leek alsof er iets bewoog tussen de pakken melk van de vrouw. Ik keek nog eens en ja, er spartelde iets! Trillend op mijn benen zag ik een levende vis in een doorzichtige plastic zak woest heen en weer gaan.

Ik vertelde het verhaal thuis aan mijn vriendin. Ze antwoordde lachend: 'Je hebt een grote bak met water in de supermarkt waar de vissen in spartelen. Zwemmen kun je het nauwelijks noemen. Het werkt zo: je wijst een vis aan. De medewerker van de supermarkt pakt de vis, doet hem in een netje en kiepert de levende vis in een plastic zak die dichtgemaakt wordt. Vervolgens ga je afrekenen bij de kassa. Thuis moet de vis een paar dagen in de badkuip om te ontmodderen.'

'Je bedoelt in het bad waar wij ook in gaan?' vroeg ik.

'Ja, al die tijd kunnen wij geen bad nemen. Daarna gaat de kop eraf en wordt hij klaargemaakt. En dat is nog niet alles. Voor kerst in Polen moeten er minstens twaalf gerechten op tafel staan, anders kan er armoede over je komen, zo gaat het verhaal.'

Beduusd gaf ik haar de diepvriesvis uit de supermarkt die ze nonchalant in de vriezer deed. 'Is niet erg,' zei ze, 'ik moet er toch nog even uit. Neem ik gelijk een verse vis mee.' Ik ging naar boven en nam een bad. Nu kan het nog, dacht ik.

Tel Liane

VERTRAGING

Giek Aalders had zich moeten haasten om op het station van Zwolle de trein van 14.15 uur te halen. Bij het instappen ging het bijna mis, omdat hij met zijn linkerschoen op de losgeraakte veter van zijn andere schoen ging staan waardoor hij uit balans werd gebracht. Hij kon zich tijdig vastgrijpen aan de glanzende metalen paal naast de ingang, maar kon niet voorkomen dat zijn hoofd de zijkant van de deur raakte. Gelukkig waren er geen andere passagiers die zijn gestuntel gadesloegen - op dit uur van de dag was de intercity van Zwolle naar Groningen niet echt populair. In het portaal wreef hij over zijn voorhoofd, geen schade van betekenis.

In de tweedeklascoupé liep hij door naar het stilte-gedeelte, beetje overbodig, want overal was het stil. Hij ging zitten op het moment dat de trein langzaam in beweging kwam. Altijd koos hij een zetel die zichtbaar de toekomst tegemoetging, hoewel hij wist dat je bij een botsing beter andersom kunt zitten, want dan word je in de stoel gedrukt in plaats van gekatapulteerd op de schoot van degene die toevallig tegenover je zit - soms niet verkeerd, maar meestal niet begerenswaardig. Nadat hij beide schoenveters opnieuw had geknoopt, strak en dubbel, nam hij uit zijn binnenzak zijn mobieltje om het nieuws te checken, dat deed hij altijd als hij niets te doen had. Het nieuws was er om de tijd te doden, zoals vroeger De Lach bij de kapper. Ondertussen gleden de stations van Meppel, Hoogeveen en Beilen voorbij. Bij Assen stopte de trein. Om de een of andere reden wilden altijd veel mensen die stad ontvluchten. Giek keek op en zag nieuwe passagiers zijn domein betreden. Opgeschoten schooljeugd die van stilte niets moest hebben, een clubje vrouwen die van gezelligheid geen besef hadden van de wereld om hen heen en een paar einzelgängers die zich aan alles leken te storen. Giek voelde zich één van hen en probeerde zich weer te concentreren op wat het algoritme van zijn mobiel vond dat voor hem wel interessant was.

‘Hee, jij bent toch Giek Aalders? Zeg me als het niet klopt.’

Giek keek omhoog naar een kalende man met veel plooiën in zijn gezicht. Moest hij hem kennen? De man wachtte niet op zijn reactie en zette zich pontificaal neer op de bank tegenover hem.

‘Ik dacht dat je dood was,’ zei de man. ‘Ja, sorry als ik het zo zeg,

maar pas geleden zag ik een bericht in de krant dat over jou ging, tenminste dat dacht ik. Het ging over een zekere Giek en toen dacht ik meteen dat het over jou moest gaan. Ja, er zijn niet veel mensen met zo'n rare voornaam.'

Giek keek hem onderzoekend aan; zo was hij nog nooit aangesproken. Als hij hem al kende, dan was het van heel lang geleden, maar er begon hem niets te dagen.

'Weet je wel wat je zegt?' zei Giek zonder zijn ergernis te verbergen. 'Wie zegt er nou: ik dacht dat je dood was?'

'Ik zei toch sorry, misschien had ik het anders moeten zeggen, maar ik ben altijd eerlijk als ik zeg wat ik denk.'

'Ik leef nog, zoals je kunt zien.'

'Ja, oké, dat zie ik, evenals de butts op je voorhoofd, dus misschien had ik bijna gelijk gehad.' De man lachte breeduit, overtuigd van zijn gevoel voor humor.

Giek wreef over zijn voorhoofd; er zat inderdaad een verdikking.

'Geen verdriet of blijdschap?' vroeg hij zijn opponent, want dat was die vreemde vent nu wel geworden.

'Och, ik heb je al zó lang niet gezien en vrienden zijn we nooit geweest, dus het maakt me niet zoveel uit. *Dead or alive*. Je neemt er kennis van en daarna ga je door met je eigen leven.'

'Ik had hier dus net zo goed niet kunnen zijn.'

'Mij om het even, maar het is wel grappig om iemand te zien waarvan je dacht dat die dood was.'

'Waar kennen we elkaar van?' wilde Giek weten.

'Nou moet je niet onnozel doen,' zei de man geïrriteerd. 'Herken je me niet?'

'Nee, dus zoveel indruk zul je niet op mij hebben gemaakt.'

'Het is ook lang geleden en het is waar, mensen veranderen in de loop van de tijd, van binnen en van buiten, dus ik neem het je niet kwalijk. Jij bent ook niet meer dezelfde.'

Giek duwde een vinger tegen zijn wang - de brutaliteit vroeg om vergelding. 'Dan moet ik dus in gedachten die bolle buik wegdenken, de plooiën in je gezicht gladstrijken en een haardos projecteren op die kale kop.'

'Vooruit, je doet maar; wat blijft er dan over?'

Het maalde in Gieks hoofd. Het waren enkel de ogen die hem een

gevoel van herkenning gaven, blauwe spleetjes die zich van niemand wat aantrokken. Plots wist hij het.

‘Frans Kooistra?’

‘Bingo!’

Herinneringen kwamen naar boven. Ja, die Frans zat vroeger enige tijd naast hem in de laatste klas van de middelbare school. Irritant ventje, grapjas op het verkeerde moment, toen al, iemand waarmee geen fatsoenlijk gesprek kon worden gevoerd. Giek overwoog elders in de coupé plaats te nemen, maar dat zou flauw zijn. Bovendien had hij hier de eerste rechten. Het was eerder aan Frans om zijn biezen te pakken.

Plotseling minderde de trein vaart en kwam tussen landerijen tot stilstand. Door de speaker van de coupé klonk een boodschap: ‘De trein ondervindt helaas enige vertraging vanwege een aanrijding met een persoon.’

‘Verdomme!’ zei Frans, terwijl hij zijn handen op zijn knieën sloeg. ‘Altijd als ik de trein neem is er een onverlaat die zo nodig geschept wil worden.’

‘Je hebt geen idee wat iemand tot zo’n wanhoopsdaad drijft,’ opperde Giek.

‘Alle respect voor degene die er een eind aan wil maken, maar val er andere mensen niet mee lastig. Godallemachtig, dan zijn ze in de war of zit het leven op alle fronten tegen - dat kan gebeuren, zo realistisch ben ik wel - maar in plaats van terug te gaan naar hun moeder of er heimelijk tussenuit te knijpen gooien ze zich voor de trein, alsof ze willen laten merken dat ze niet voor niets op aarde zijn geweest, immers een aantal onbekende mensen ondervindt enige reisvertraging. En dat is dan hun bijdrage aan de geschiedenis van de mensheid.’

‘Zou je misschien ergens anders willen gaan zitten,’ ontviel het Giek terwijl hij gebaarde naar het gangpad waar een conducteur hun richting op schuifelde.

‘Wacht even, ik ben nog niet klaar.’

‘Ik wel met jou,’ zei Giek beslist. Naar buiten kijkend zag hij enkele spoorbeambten in de weer met plastic zakken. Geen prettig beroep, dacht hij, het verzamelen van ledematen, vleesresten en hersendelen. De gedachte dat treinspringers schijt hadden aan de emoties van

degenen die de restanten moesten verzamelen drukte hij snel weg, want hij wilde niet meegezogen worden in het vaarwater van zijn overbuurman.

‘Mag ik uw vervoersbewijzen, alstublieft,’ zei de conducteur die inmiddels bij hen was aanbeland.

‘Nee,’ zei Frans met enige stemverheffing. ‘Waarom zou ik mijn vervoersbewijs laten zien als jullie me niet vervoeren! We staan godverdomme stil in een achterlijk weiland! Weet u, ik loop straks afspraken mis en dat kan me handenvol geld kosten. Gaat u me dat vergoeden?’

‘Excuses, mijnheer, maar zoals u heeft gehoord is er sprake van een noodlottig ongeval, ik hoop dat u daar begrip voor hebt.’

‘Geen enkel begrip,’ zei Frans. ‘In het buitenland reis ik vaak met de trein en daar heb ik nog nooit zoiets meegemaakt. Die hebben er wat op gevonden, ik weet niet wat, maar de NS zou daar eens te rade moeten gaan. Misschien sturen ze de rekening van het incident consequent naar de familie en is dat de reden voor kandidaat-springers om ervan af te zien.’

‘Niettemin bent u verplicht uw vervoersbewijs te tonen,’ zei de conducteur onverstoorbaar, terwijl hij de OV-chipkaart van Giek scande.

‘Geen sprake van! Aanrijding met een persoon, so what, gewoon de vaart erin houden, want het is al gebeurd, helaas, niets meer aan te doen. Locatie doorseinen aan de ruimploeg, de sprinkler op de neus activeren en klaar is Kees.’

Giek had zich genoeg geërgerd. Hij stond op en liep naar het achterste deel van de coupé, terwijl het gesprek tussen de conducteur en Frans onverminderd voortging. Sommige mensen leven, terwijl ze net zo goed dood hadden mogen zijn, mijmerde Giek, en andere gaan dood terwijl hen een leven met nieuwe kansen was gegund.

Fons Wijers

WAT IDA NIET KON ZIEN

Vanuit een van de vier hoge ramen van de huiskamer boven haar vaders winkel keek Ida de verlichte Torenstraat in. Het was de zaterdag voor sinterklaas, halfvijf in de middag. Nog even en de straat lag er verlaten bij. Etalages leken spookhuizen en de feestelijke lichtjes, die sterren en hulstbladeren vormden aan de bogen van de straatverlichting bungelden donker en doelloos boven de straat.

Om vijf uur zou haar vader verwachtingsvol de kas opmaken. Hij kon in deze tijd van het jaar weleens naar boven komen met stapels bankbiljetten en een kassarol, waarop hij Ida's moeder de hoogste bedragen aanwees en die daarna razendsnel optelde uit zijn hoofd.

Iets na vijf uur was ook de tijd waarop haar moeder moe gewinkeld thuis zou komen. Ida en haar vader luisterden dan naar de kleine tragedies van de stad en haar inwoners. Een concurrent had zich gevestigd en mevrouw Deuze was eindelijk gestorven.

Om kwart voor vijf was Ida nog steeds alleen in de kamer. De feestelijke straat en de jachtige mensen met kleurige pakjes onder de arm riepen het probleem op waarmee ze al twee weken rondliep. Ida geloofde niet meer in sinterklaas. Ze had geen verlanglijstje bedacht al had ze één grote wens: de stoommachine, die ze in de etalage van de speelgoedwinkel had gezien en waarvan ze de gebruiksaanwijzing op de doos met moeite had kunnen lezen. Er werd een waarschuwing vermeld, die duidelijk maakte dat dit speelgoed niet geschikt was voor jonge kinderen. Er was kokend heet water nodig, er zou stoom zijn, geluid, beweging. Maar vragen om dit verleidelijke jongensspeelgoed durfde ze niet.

En daarom was Ida nu al twee weken bang, dat het grote pak dat zij had ontdekt in de kast op de logeerkamer, een pop zou zijn. Een pop krijgen zou haar hele sinterklaasfeest bederven. Ze stelde zich de lelijkste voor: groot en met popperige kleren. Ze was nu al boos op haar vader en moeder, die kennelijk niet hadden begrepen dat ze niet van poppen hield. Zelfs niet toen ze moesten aanzien hoe hun dochter vorig jaar een prachtig exemplaar, gekregen van haar tante, met een verontwaardigde zwaai op het vervuilde dak van het

schuurtje had gegooïd.

Ida's vader was nog niet naar boven gekomen en haar moeders stem had nog niet door het huis geschald, zodat het beeld van het pakje dat ze onder in de kast had zien liggen, haar naar de logeerkamer trok. Het was een kast waarin Ida uit verveling soms keek. Hij rook naar oude spullen, naar medicijnen, menthol en stof en ze fantaseerde weleens, dat ze daar een geheim ontdekte. Iets vies, iets smerigs. Toch lagen er de gewoonste dingen in. Stapels handdoeken, lakens en slopen. Interessanter waren de stapeltjes hemden en onderbroeken van haar ouders. Ida had de hemden van haar moeder wel eens uitgevouwen en zich verbaasd over de randjes en kantjes die te voorschijn kwamen. Een keer wilde ze zo'n hemd in haar zak steken. Meenemen. Maar ze deed het niet. Net zulke wufte versieringen ontdekte ze op zakdoekjes, die haar moeder bewaarde in een houten kistje dat uit Indië kwam. Op de onderste planken stonden dozen, waarin haar moeder brieven bewaarde. Ida had ze er laatst uitgenomen en gezien dat het hoofdzakelijk rouwadvertenties en rouwbrieven waren. Van de dikgedrukte namen van de overledenen kende zij er niet een.

Van de rommelige doosjes met kapotte sieraden en kistjes met manchetknopen en dasspelden op de laagste planken belandde Ida op de onderste plank, waar het grote pak lag, gewikkeld in vrolijk sinterklaaspapier met haar naam erop in het forse handschrift van haar moeder. Het pak had de grootte van een schoenendoos en daarin paste precies een afzichtelijke pop, meende ze. Er zou een cellofaan kijkraam zijn uitgesneden, waarin de roerloze pop lag met de armen stijf langs het lijf, hemelsblauwe ogen en een roze jurk met wijde rok. Misschien had ze een zuigflesje in haar hand of een mutsje met kant op het hoofd.

Afgrijzen, woede en teleurstelling stegen naar haar keel. Ze woog de doos in haar handen. Hoe zwaar woog een pop, hoe zwaar een speelgoed-stoommachine? Ze rammelde met de doos, ze rook eraan en keek of ze het papier zo kon verwijderen dat het onopgemerkt bleef.

Ida zat nog steeds op haar knieën, nu met de handen in de schoot en ze voelde zich alsof ze zo kon gaan huilen.

De slaapkamerdeur ging open. Eén stap naar binnen stond Ida's oudere broer Jean. Hij liet zijn ogen gaan over de dozen, de uitgevouwen hemden en broeken, de enveloppen met rouwrand en de doos met sinterklaaspapier die vrolijk afstak bij de vergeelde, oude spullen.

'Ik wist het,' zei hij, 'dat je dit ging doen.' Hij sloeg de armen over elkaar, hield het hoofd scheef, sloeg het ene been elegant over het andere en plantte de neus van de schoen op de grond.

'Pak maar uit, nieuwsgierig aagje.'

Ida kon niets anders bedenken dan aan het plakband te peuteren. Uit de doos kwamen krantenproppen tevoorschijn en verder niets. Jean deed zijn armen voor zijn borst ongeduldig op en neer en hij floot tussen zijn tanden. Tikte nog eens met de neus van zijn schoen op de grond.

'Je hebt mama's handschrift nagedaan,' zei Ida.

'Tuurlijk. En wat nu.'

Ida pakte de kast in zoals ze die had aangetroffen. Traag deed ze het deksel op de doos die ervoor had gezorgd dat ze hier nu zat met hangend hoofd en niet zeker wist of het mogelijk was doodleuk langs haar broer de kamer te verlaten.

'Je kunt mijn rug kriebelen. Dan is het vergeven en vergeten.' Hij draaide zijn hak heen en weer.

De rug kriebelen. Dat gebeurde weleens op zondagmorgens als hun ouders wilden uitslapen en Ida en Jean de tijd moesten doden.

Haar broer liep al naar het bed. Ging op zijn buik liggen, hoofd opzij.

Ida kriebelde. Ze vond het lang duren en verveelde zich. Donkerte school in de hoeken van de stille kamer. Ida keek naar buiten. Een eentonig landschap van daken, vaal en grijs. Er viel al diepe schaduw tussen de muren van de dicht op elkaar staande huizen. Als enig levend wezen een duif op de nok van een dak die eindeloos lang om zich heen pikte. In de dichtstbijzijnde goot groeide stakerig gras in het slib dat zich voor de afvoer had opgehoopt. Bij de burens klepperde het deksel van een vuilnisbak, een kat werd weggejaagd en ver weg werd een voetbal steeds maar tegen een muur geschopt.

Johns rug was glad en bleek. Een wit bord, een zacht schoolbord.

'Zo goed?' zei ze hoopvol.

‘Nog niet. Nu moet je namen op mijn rug schrijven en als ik vijf goed heb geraden is het klaar.’

Ook dat kende Ida. Het werden er altijd meer dan vijf.

De tijd draalde. Ida keek naar de foto van de jonggestorven broer van haar moeder. Die leek volgens haar op Jean. Dezelfde fijne trekken, had ze gezegd. Ze keek naar de foto van Jean toen hij vier was. Wat is het toch een schattig kind, zei haar moeder vaak. En knap, voegde haar vader er dan aan toe.

‘Ik kan ze niet raden als je op mijn hemd schrijft; het moet op mijn blote rug.’

Ida bedacht een korte naam en nog een en daarna de naam van de leukste jongen uit de klas.

‘Je schrijft onduidelijk,’ zei haar broer. ‘En slordig. Zo gaat het lang duren.’

In de stille kamer drongen de geluiden door van hun vader die de winkel deur afsloot en kasten dichtdeed en tegelijkertijd rende hun moeder de trap op met haar lichte tred. Ze praatte al en haalde lawaai erig spullen uit haar tas.

Ida ging op de rand van het bed zitten met twee handen tussen haar knieën. Jean rolde zich op zijn rug. Hij veegde wat spuug weg dat rond zijn mond en op zijn wang zat.

‘Ik zal mijn mond houden,’ zei hij, terwijl hij de handen behaaglijk achter het hoofd vouwde.

‘En jij doet dat natuurlijk ook, hè kleine zus.’

Betty Bollmann

DE GRENS

‘Nero, af! Er zijn geen jagers, het weekend pas.’ Geesje staat aan het aanrecht om het deeg voor de pasta te kneden. Ze verwacht niemand. De meeste bezoekers kondigen zich per telefoon aan of met een appje. Wanneer Nero blijft blaffen, loopt Geesje naar de koelkast om het pastadeeg te rusten te leggen en gaat dan richting openstaande keukendeur. Ondertussen knipoogt ze naar de zwijnskop die boven de vuurplaats hangt.

‘Wie gaat ons vandaag verrassen.’ De opmerking houdt het midden tussen hardop denken en een vraag. Het vliegengordijn rinkelt zijn bamboekralen wanneer Geesje naar buiten stapt. Onderaan de buitentrap staat een man in donkerblauw uniform met een platte pet op. Dat moet iemand van de *polizia di stato* zijn. De buurman staat achter hem.

Shit, dit wordt ellende. In dansende tred daalt ze de trap af en is zich er danig van bewust dat de mannen naar haar blote benen kijken die uit haar kort geknipte spijkerbroek steken. De vrouwen hier uit de streek hebben zich inmiddels al weken in lange broeken gehuld, terwijl het twintig graden is midden op de dag in november. Ze vertraagt haar gehuppel halverwege de trap, omdat ze zich realiseert dat ze natuurlijk ook naar haar borsten staren die vrij bewegen en niet ingepakt zijn. Vorige week is ze de veertig gepasseerd maar dat doet geen afbreuk aan de aantrekkingskracht van blote en loshangende lichaamsdelen. Beneden schudt ze de agent de hand en negeert de buurman.

‘*Signora*, ik ben Mancini, *Polizia di Stato*, van de Abruzzes. Kan ik uw man ook spreken?’

‘Die is er niet, die is in Nederland om te werken, komt volgende maand weer.’

‘Dus u bent alleen hier?’

‘*Si, signor*.’ Die Italiaanse mannen denken zeker dat vrouwen niets kunnen zonder hen.

‘Ik kom vanwege een klacht van uw buurman *signor Rizzo*, gaat de agent verder. Geesje kijkt de buurman met een valse blik aan.

‘U woont hier?’ Het Italiaans van de agent is voor Geesje net te volgen want hij heeft een sterk lokaal accent.

‘Voor de duidelijkheid, u bent *signora* Vankokke en u woont boven en de buurman, *signor* Rizzo, beneden, klopt dat?’

‘Ja, dat klopt.’ Vervolgens draait de agent zich een kwartslag.

‘U beaamt dat, *signor* Rizzo?’

‘Jazeker.’

‘Hoe lang woont u hier, *signora*?’

‘Sinds twee jaar. *Signora* Domenica Carosella heeft het bovenhuis en het terrein aan ons verkocht. Het stond al jaren leeg. Voor haar alleen was het te groot, haar dochters waren vertrokken naar het buitenland. Haar oudste zoon...’

‘Ja, ja, ik begrijp het,’ onderbreekt de agent haar.

‘*Signor* Rizzo, woonde u hier al?’

‘Nee, antwoordt Geesje, hij was hier ineens.’

‘*Signora*, ik geef het woord aan *signor* Rizzo zodat hij het zelf kan vertellen.’

‘Agent, ik huur sinds april vorig jaar het woongedeelte op de begane grond van Lucciana, de nicht van *signora* Domenica.’

‘Dank u. *Signora*, ik ben hier omdat deze man, uw buurman, beweert dat u hem bedreigt.’

‘Ik, hoezo?’

‘Uw buurman, *signor* Rizzo, beweert dat u hem vorige week, te weten donderdag, aangevallen heeft toen één van uw beesten op zijn terrein liep.’

‘Mijn alpaca’s zijn *dieren*, geen beesten! U noemt uw hond toch ook geen beest?’ Geesjes vinger priemt in de richting van de buurman. ‘Hij haalde uit naar het pasgeboren jong, Dione. Hij heeft het recht niet om haar met een bezem te slaan.’

‘Vond het voorval plaats toen u alleen hier was?’

‘*Si, si!* Maakt dat soms iets uit?’

De politieman trekt zijn wenkbrauwen op.

‘We gaan de situatie bekijken,’ zegt hij op bevelende toon. ‘*Signora*, wilt u meekomen naar de plaats van het incident.’

Nero loopt kwispelstaartend mee, samen met het keffertje dat uit de struiken tevoorschijn is gekomen. Gedrieën lopen ze achter het huis naar beneden, over een glooiend terrein, langs vijgenstruiken en onderdoor kakibomen tot aan de stallen en de uitloopruijmt waar vijf alpaca’s grazen. De agent geeft de buurman als eerste het

woord.

‘Kunt u zeggen wat er precies gebeurde tijdens het incident, *signor* Rizzo?’

‘Het hek stond open en die beesten liepen in mijn olijfboomgaard, die hier begint bij deze oude boom.’ Met twee flinke passen toont buurman Rizzo de afstand tussen het hek en de boom. ‘Het hek staat dus twee meter op mijn terrein zoals u ziet, agent. Het was al de zoveelste keer dat er één ontsnapte. Soms leggen ze zelfs het verkeer lam op de doorgaande weg hier. In dit geval probeerde ik het beest terug te leiden naar zijn eigen plek.’

‘Hij sloeg Dione met een bezem, zie je, Dione daar, dat kleintje bij haar moeder Aphrodite.’ Geesje wijst naar een bontgekleurde alpaca en een kleintje achter in de wei.’

‘Daarna sloeg u hem met dezelfde bezem, zei uw buurman mij. Is het de bezem die hier tegen het hek staat?’

‘Dat is de bezem waar ik de stallen mee schoonmaak.’

‘Sloeg u hem met deze bezem?’

‘Ik heb hem de bezem afgepakt. Ik verdedig mijn dieren!’ schreeuwt Geesje.

‘Rustig, *signora*, de zaak is wat mij betreft op dit punt duidelijk. Ik stel voor dat u een deugdelijk slot op het hek bevestigt zodat herhaling voorkomen kan worden. Ik kom dat eind van deze maand controleren.’ Geesje haalt haar schouders op en aait Nero over zijn kop die zijn voorpoten tegen haar bovenbenen heeft gezet.

‘*Signora*, waar loopt volgens u de erfgrens?’

‘Volgens het koopcontract staat het hek langs de scheidslijn en eindigt ons terrein bij de afgrond waar de *calanchi*, de kalksteenheuvels, beginnen.’

‘Volgens uw buurman heeft u met het plaatsen van de afrastering twee meter bezit genomen van zijn terrein.’

‘Onzin, die man verzint van alles!’

‘Ik ga het kadaster raadplegen en kom bij u terug, *signora*. Maar houdt er rekening mee dat u de afrastering mogelijk moet verplaatsen. Ik laat u weten wanneer ik opnieuw kom kijken. Ik groet u.’

Geesje loopt sputterend de trap op en verdwijnt achter het karlengordijn, de buurman gaat zijn huis in. Meteen belt ze haar vriend in Nederland. Ze krijgt een bericht over onbereikbaarheid op dit

moment. Vergadering zeker, mag of wil zijn telefoon niet opnemen. Ze vloekt. Wanneer ze elkaar later op de dag spreken vertelt Geesje het verhaal over de politieman en de buurman. 'En op de vraag van de *polizia* naar mijn echtgenoot heb ik de suggestie gewekt dat jij dat werkelijk bent. Interterritoriaal latten begrijpen ze hier niet. Dus ik zie uit naar het moment waarop je mij gaat vragen?'

De zwijnskop luistert aandachtig mee.

'Reageer niet altijd zo heftig! Wil je dat de zaak escaleert?' hoort hij de man op tweeduizend kilometer afstand zeggen. De woorden lijken Geesje niet te bereiken.

De zwijnskop zucht.

De volgende dag is het bewolkt. Een stormwind jaagt door de amandelbomen. Die lijken afgestorven met nog een enkele vrucht in een zwart jasje aan de kale takken. De olijfbomen en hun grijsgroene bladeren steken ertegen af. De takken met vorstschade hebben kurkachtige uitstulpingen en zijn ook bladloos. Onder de bomen ligt een tapijt van paarse aangetaste olijven. Een verloren oogst vanwege de vorst, de regen en de xylella-bacterie. Geesje ziet ervan af de enkele gezonde olijven nog te oogsten. Ze besluit zich op de snoei van de bomen te storten. Uit ervaring weet ze dat een gesnoeide boom minder last heeft van de sneeuwval in de winter. Ze verwijdert ook de nieuwe scheuten en het schot onder aan de stammen. Voor de dikke takken hanteert Geesje de loeiende kettingzaag, de rest doet ze met de snoeischaar en een handzaag. Nero rent in het rond in de hoop dat zij zijn bal wil gooien.

Twee weken na het eerste bezoek komt de agent weer aan de deur. Dit keer in gezelschap van een gemeenteambtenaar.

'*Signora*, hier ben ik weer. Zoals u in de brief heeft kunnen lezen, zien we nu dat de omheining twee meter op het terrein van uw buurman staat. Het verbeteren van het slot blijft een eis.'

'Ik heb geen brief gezien, die man heeft een stoornis.' Geesje wijst naar de benedenverdieping. 'Ik weet waar ik het over heb, voordat ik hierheen kwam, werkte ik in de psychiatrie.'

'*Signora, per favore*, daar gaat het hier niet over.'

'Bij de koop stond er in de papieren dat de grond tot ons terrein

behoorde. We hebben een halve dag bij de notaris op zijn mooie kantoor gezeten!

‘*Signora*, ik heb hier een kopie uit het kadaster waar zwart op wit staat hoe de scheidslijn loopt. U moet de omheining twee meter verplaatsen.’

‘Ze hebben ons belazerd, vals voorgelicht! Ik ga mijn recht halen!’ Geesjes stem slaat over.

‘*Signora*, dat is uw goed recht.’

‘Recht, recht?’ Geesje prikt met haar vinger opnieuw in de richting het huis van de buurman.

‘Heeft hij soms ook het recht om overal camera’s op te hangen om ons te bespieden. Heeft hij dat recht?’

‘Ja, dat recht heeft hij.’

‘Stomme Italiaanse wetten!’

‘Dat kunt u vinden maar iedereen dient zich te houden aan de wet, ook *stranieri* buitenlanders zoals u. De agent en de ambtenaar, die overigens niets heeft gezegd, alleen achter zijn hand wat gesmoesd met de agent, verdwijnen in hun auto uit het zicht. In de verte zijn de schoten van de jagers te horen. Stampvoetend loopt Geesje de trap op. Ze kan niet wachten tot de avond en belt haar vriend meteen. ‘Tuut, tuut, tuut, dit nummer is op dit moment niet bereikbaar.’ Shit!

De zwijnskop aan de muur boven de haard aanschouwt het geijs-beer van de *signora* door de keuken en zucht onhoorbaar. Het verhaal komt hem bekend voor. Hij kent alle verhalen die er afgelopen eeuw in de omgeving plaatsvonden. Het huis was altijd al verdeeld. De vader van Domenica en zijn broer Vincente leefden er ook in onmin, bestreden elkaar op leven en dood. Tijdens een zwijnenjacht, begin november in de calanchi, bijna honderd jaar geleden, schoot naar men zegt Vincente op zijn broer. Het lijk is nooit gevonden.

Elly Glerum

KOFFIE

Mijn man en ik gingen met onze drie kleine kinderen een paar dagen kamperen. Onderweg stopte ik bij een benzinestation om te tanken en gooide hem vol. Mijn man zou afrekenen en liep met de drie kinderen naar binnen. 'Neem gelijk koffie voor mij mee,' riep ik en scheurde een papiertje af om mijn handen schoon te maken. 'Prima, goed idee.'

Ik hoorde een appje binnenkomen op mijn mobieltje. Hé, mijn oudste zoon. Was er iets? Ik keek naar zijn berichtje op het scherm. Er was gelukkig niets bijzonders aan de hand. 'Heb je geen spijt dat je niet mee bent gegaan?' appte ik hem. 'Nee, ik vermaak me prima. Als de kat van huis is...' 'Je gedraagt je, anders is het de laatste keer dat we je alleen thuis laten.' 'Geintje...'

Ondertussen keek ik bij de tankshop naar binnen en zag mijn man druk gebarend bij de kassa staan. Er was iets goed fout. Snel sprong ik in de auto en parkeerde onze bestel aan de kant.

Ik liep naar binnen en zag mijn man kwaad met zijn armen gebaren. Hij verhief zijn stem. 'Ik weet het zeker,' zei hij geërgerd tegen de jongen achter de kassa.

'Wat is er aan de hand?' vroeg ik.

'Ik heb te veel betaald voor de benzine en de koffie,' antwoordde mijn man. 'Ik heb hem twee van vijftig gegeven en hij beweert dat ik met een briefje van vijftig en een van twintig heb betaald.'

'Oké,' antwoordde de jongen. 'Dan tel ik heel de kassa na.'

'Prima,' zei mijn man kordaat. Ik zag hoe de jongen langzaam al het geld door zijn handen liet gaan. De rij achter ons werd langer en langer en aan de grimassen te zien waren de mensen niet bepaald vriendelijk gestemd.

'Schiet eens op,' klonk er boos.

'Weet je het wel zeker,' fluisterde ik in het oor van mijn man. 'Ja, ik weet het zeker.'

Toch keek hij snel in zijn portemonnee. Hij verbleekte en riep: 'Shit!'

Tel Liane

DINER VOOR TWEE

Haastig steekt ze de smalle straat over. Gelukkig woont hij niet ver bij haar vandaan. Tien minuutjes lopen schat ze, als je binnendoor over het zandpad gaat, langs de in aanbouw zijnde huizen. Maar vanavond kiest ze daar niet voor, ze neemt de verharde weg, daar voelt ze zich veiliger. Bovendien is ze doodmoe en hier loopt het makkelijker. Au, een steek in haar zij. 'Rustig lopen,' spreekt ze zichzelf bemoedigend toe. Twee joggers komen voorbij. Jonge vrouwen, hun slanke lijven in sportieve kleding. Ze merkt nu pas dat haar voeten in de pantoffels koud en modderig zijn.

De avond is donker; de maan verstopt zich achter de wolken alsof hij weigert mee te werken aan deze idiote onderneming. Maar Trudie kan niet anders, ze heeft hem wel vijf keer gebeld, hij neemt zijn telefoon niet op en ze móét weten hoe het met hem gaat...

Haar Johan, haar enige zoon, die ze zo ontzettend mist sinds hij met Marieke is gaan wonen. En dat missen is wederzijds, dat weet ze zeker, dat heeft hij haar van de week nog eens heel duidelijk laten weten. Ze slaat de weg in naar de nieuwbouwwijk, die tot haar opluchting fel verlicht is door de moderne straatlantarens. Er passeert een kleine vrachtwagen. Ze leest: Uw boodschappen bezorgd tot in de keuken. Gewoon via ah.nl.

Ze moet er niet aan denken! Niet in haar keuken!

Het is koud, maar op haar rug en voorhoofd zitten druppels, terwijl haar keel droog is van inspanning. Daar is zijn huis. De gordijnen zijn dichtgeschoven. Ze kan niet zien of er licht aan is in de kamer. Met trillende vinger drukt Trudie op de bel. Een lang en schel geluid, klagend, smekend. Geen reactie. Alleen het jammerlijke geblaf van de hond door de brievenbus. Ze probeert het nog eens en nog eens. Telkens schrikt ze even van het schelle geluid. Haar nachtjapon, die ze onder haar winterjas draagt, plakt aan haar rug. Bij de burens gaat het gordijn voorzichtig opzij. Trudie rilt, ze herkent de spanning. Het niet weten, de wanhoop. En de paniek die daarop volgt. Dit heeft ze eerder meegemaakt.

Het was een herfstdag, vandaag precies twee jaar min een dag geleden. Een herfstdag zoals je een herfstdag voorstelt: onstuimig

weer, windkracht 8 of 9. Haar man was op zee, hij maakte deel uit van de vissersvloot die nog enkele dagen weg zou blijven. Trudie en haar zoon Johan genoten samen van hun lievelingsprogramma op de televisie. Een hapje en een drankje binnen handbereik. Daar zorgde Trudie altijd voor. Ze keken vaak samen als haar man op zee was. Ze hadden dezelfde favorieten. Vandaag was het *Miljoenenjacht*. Of was het *Hart van Nederland* geweest?

Tegen de avond was het weer omgeslagen. De wind was gaan liggen en een dichte mist kwam opzetten. Even voor middernacht deed de telefoon hen opschrikken. Aan de andere kant klonk de bekende stem van Dirk, de kustwacht.

‘We hebben niet zo’n goed nieuws voor je, Trudie. Het radiocontact met het schip waarop je man vaart, is verbroken. Vanwege de mist kunnen de reddingsschepen nu niet uitvaren; ze moeten afwachten tot het zicht beter wordt.’ Toen bleef het stil.

Trudie wist niet wat te zeggen. Haar hart ging tekeer in haar borstkas als een wild dier in een kooi.

‘Zodra we nieuws hebben, laten we dat onmiddellijk weten,’ hoorde ze nog. En: ‘We moeten afwachten, er is niets dat we nu kunnen doen.’

Trudie zweeg. Afwachten, dacht ze, er is niets dat ze kunnen doen... niets. De hele lange nacht had ze samen met Johan gewacht op nieuws. Ze had gerookt, de ene sigaret na de andere en Johan had met haar meegedaan. Het waren zijn eerste sigaretten geweest.

In de vroege ochtend kwam het bericht dat het schip was gezonken. Ze wilde het niet horen... ze kon het niet bevatten. Zes bemanningsleden, niemand meer over. Men sprak van een ramp. Terwijl de televisie tijdens het ochtendnieuws uitgebreid verslag deed van het drama, probeerden Trudie en Johan te ontbijten.

‘Je moet echt eten jongen... Het brood...’ Trudie kreeg geen hap door haar keel; de paniek had haar in zijn wurggreep.

Het leven ging verder. Trudie klampte zich vast aan haar zoon als een teek aan het been van een wandelaar, terwijl de jongen dapper probeerde het leven weer op te pakken.

Hij zocht zijn eigen weg, maar altijd hield hij daarbij rekening met

zijn moeder. Toen hij met zijn vriendin Marieke ging samenwonen, kochten ze een huis in de nieuwbouwwijk bij Trudie om de hoek. Een paar keer per week ging hij bij zijn moeder langs. Zij klaagde dat ze hem zo miste en verweet hem dat hij niet vaker kwam.

‘Gewoon jij en ik’ zei ze dan, ‘net als vroeger.’

Hij vond het moeilijk haar zo te zien.

‘Ik mis jou ook mamma,’ had hij ten slotte gezegd. Om haar te troosten. Het voelde raar. Als verraad aan Marieke...

Maar als zijn vriendin avonddienst had, at hij altijd bij zijn moeder. Zijn moeder wist precies wat hij lekker vond. Wat Marieke kookte kende hij niet, dus dat lustte hij ook niet, dat snapte zijn moeder maar al te goed: sla waarvan de blaadjes de hele avond in je mond bleven rondzwerven. Buitenlands eten, waarvan je tong nog uren in de fik stond. Van die rauwe stinkvis en plakrijst.

Ondertussen ontging het hem niet dat het steeds slechter met zijn moeder ging, ze haalde zich de raarste dingen in haar hoofd en was afwisselend opgetogen en dan weer somber. Sinds hij haar had verteld over de kookkunst van Marieke, leek het alsof zij zich verantwoordelijk was gaan voelen, alsof zij als moeder ervoor moest zorgen dat hij goed te eten kreeg.

Of zijn vriendin eigenlijk wel kón koken, had zijn moeder gevraagd. Of dat ze zich daar misschien te goed voor voelde. Hij had niet veel gezegd; hij zat er stilletjes bij, maar zijn moeder kwam goed op gang: ‘Die meid heeft het té hoog in haar bol en jij bent er de dupe van. Jij werkt keihard, minimaal zes dagen in de week en je krijgt niet eens fatsoenlijk te eten.’ Ze was razend. Dus had ze de vorige week wortelstamp voor hem gemaakt en deze week boerenkoolstamp. En hij had gesmuld.

Vaak ook confronteerde zijn moeder hem met haar eenzaamheid, dan trof hij haar huilend aan en protesteerde ze als hij wegging. Hij probeerde niet mee te gaan in haar zwaarmoedige buien, probeerde positief te blijven en haar te steunen. Dan pakte hij haar hand in de zijne, haar hand met de onverzorgde nagels, en zocht naar woorden die haar konden troosten. Hij wilde alles doen om haar gerust te stellen. En dat wist zijn moeder...

Vandaag was het een speciale dag. Het was de sterfdag van haar

man en Johan en Marieke kwamen bij haar eten. Trudie had hen voor deze speciale dag allebei uitgenodigd. Ze had andijviestamppot gemaakt. Niet met van die rauwe andijvie, nee, ze sneed de andijvie heel fijn en dan kookte ze hem mee met de aardappelen. Voor toe had ze custardpudding met bessensaus. Mooie rode bessensaus.

De bel. Door het matglas van de voordeur zag ze hen staan. Marieke schikte de knot in haar haar en legde daarna haar hand in Johans nek. Johan stond met gebogen rug, zijn handen in de zakken. Hij wipte van het ene been op het andere.

‘Aardig doen, Trudie, vooral tegen haar,’ sprak ze zichzelf streng toe en ze zwaaide de deur open.

‘Ha, gezellig!’ kirkte Marieke, een en al vrolijkheid. Ze zoende Trudie op de wang en liep direct door naar de keuken. ‘Hmmm, dat ruikt goed zeg!’ Ach, arm kind, dacht Trudie.

Johan zei niet veel, hij zag er moe uit. De donkere kringen onder zijn ogen waren voor Trudie het zichtbare bewijs dat het de hoogste tijd was voor verandering. Nog even, wilde ze bijna zeggen maar ze hield zich net op tijd in. Ze moest haar opgetogenheid onderdrukken.

Rustig zette ze de pan met stamppot op tafel en liet iedereen zelf opscheppen. Ze aten in stilte. Alleen het geluid van de messen en vorken die op de borden krasten was hoorbaar. Het klonk als een slecht gestemd orkest. Het deed pijn aan haar oren. Haar zintuigen stonden op scherp en haar zenuwen waren tot het uiterste gespannen.

‘Soms is zwijgen beter,’ zei Trudie zachtjes tegen zichzelf. Ze deed haar best het te geloven. Ze hield Johan nauwlettend in de gaten. Buiten begon het zachtjes te regenen.

Tijd voor het toetje. In de keuken schepte ze de custard in de schaalpjes. Een mooi geel bedje voor de bloedrode saus. Op het aanrecht stonden twee glaasjes bessensaus. Een voor Johan en Trudie en een voor Marieke. Voorzichtig goot ze de glaasjes leeg over de custardpudding. Het zag er prachtig uit.

‘Op de toekomst,’ een glimlachje waagde zich om haar mond. Nu nog voor ieder een lepel.

Ze zette de schaalpjes een voor een op tafel. Marieke was enthousiast en begon meteen te eten.

‘O heerlijk, die bessensaus smaakt zó naar de zomer,’ smakte ze en keek Trudie dankbaar aan. Johan was stil.

‘Proef eens schat, je moeder is een geweldige kok,’ zei Marieke vleierend.

En tegen Trudie: ‘Johan is een slechte eter. Soms maak ik me zorgen.’ Ze streek liefdevol over de rug van haar vriend.

Johan raakte zijn toetje niet aan. Hij stond op, liep naar de achterdeur, kwam terug en ging weer zitten. Langzaam haalde hij zijn tabak uit zijn broekzak en draaide zorgvuldig een sigaret. Terwijl hij hem in slow motion opstak wisselde hij een indringende blik met zijn moeder. Zijn minachting was zo voelbaar dat Trudie ervan sidderde. Daarna schoof hij zijn stoel naar achter en liep, zonder iets te zeggen, de tuin in. Trudie zag dat hij een schop uit de schuur haalde en leek te twijfelen over een geschikte plek. Die plek hadden ze toch ook al afgesproken? Nu even doorzetten.

Intussen hielp Marieke in de keuken met het inruimen van de vaatwasser. Ze babbelde over haar werk en de vakantie die eraan kwam. Trudie zag hoe de handen van het meisje trilden en hoe er steeds meer druppeltjes op haar bovenlip verschenen.

Ze werd bleker en bleker en zei ten slotte: ‘Sorry, ik moet even gaan zitten.’

Ga je gang, dacht Trudie, het duurt nog een half uurtje en dan is Johan weer mijn jongen. Ze zette de vaatwasser op het intensieve wasprogramma.

Ze hadden gedaan wat gedaan moest worden. Er was geen woord gewisseld. Om negen uur vertrok Johan. Een uur later was zij naar bed gegaan, op een vreemde manier moe, eerder uitgeput, maar ze had de slaap niet kunnen vatten. Ze kon haar gedachten niet stopzetten. Hoe zou het met Johan zijn, spookte het door haar hoofd. Ze moest het weten. Op de huistelefoon, die naast haar bed stond, toetste ze de één in. Daaronder zat zijn nummer. Er werd niet opgenomen. Ze probeerde het nog eens. Na de vijfde poging hield ze het niet langer uit. Ze stapte rillend in haar pantoffels en vergat daarbij haar sokken aan te trekken. Terwijl ze piekerde over wat ze tegen hem zou gaan zeggen, trok ze in de hal haar jas over haar nachtjapon aan en sloeg ze haar wollen sjaal om. Ze voelde zich een vreemde in haar eigen huis toen ze door de achterdeur naar buiten

sloop.

Moeizaam liep ze het lange tuinpad af. Haar pantoffels gleden weg in de modder. Ze moest haar best doen om haar evenwicht te bewaren. In de tuin was het pikdonker net als in haar hoofd. De poort, die uitkwam op de steeg, stond op een kier. Links achterin, op een kleine afstand van het pad, zag ze de plek met de pas omgewoelde aarde. Een verse wond in een jonge, gave huid. Trudie huiverde en trok de sjaal wat steviger om haar hoofd.

Het was haar plan geweest, maar hij had ermee ingestemd. Samen hadden ze het besloten. Het was de beste oplossing voor hen allebei. Dit was wat ze konden doen.

Snel sloeg ze linksaf en liep in de richting van de nieuwbouwwijk 'Het is niet ver, het is niet ver.' Ze zei het hardop in een poging zichzelf gerust te stellen. Ze praatte wel vaker tegen zichzelf sinds haar man was overleden.

Ineengedoken als een schichtig dier liep ze dicht tegen de huizen aan. Met haar sjaal veegde ze de druppels van haar voorhoofd. Vanuit hier kon ze de fel verlichte straat naar de nieuwbouwwijk al zien. Hoe zou het met Johan zijn? Hoe zou het met hem zijn? Het klonk als het refrein van een verontrustend lied in haar vermoeide hoofd.

Madeleine Manche

GEZOCHT: EEN MOOI GEZICHTJE

‘In de popmuziek is succes uiteindelijk een kwestie van marketing,’ liet de producer zich ontvallen tegenover de vijf uit San Francisco die het nieuwste uithangbord van het platenlabel moesten worden. De vijf bestonden uit vier instrumentalisten, gitaar, lang haar, bakkebaarden, naar het model van Beatles of Beach Boys, de idolen van de Amerikaanse jeugd van dat moment: de zomer van ’65.

Bij hen had de producer een in het oog vallend zangeresje gezocht. Dat was gelukt. Ze heette Shirley O’Connor en was zeventien. Echt goed zingen kon ze niet, maar dat was ook niet nodig, want voor de plaatopname had hij een ervaren studiozangeres achter de hand. Hij had een goed in het gehoor liggende naam voor de groep bedacht: *We Five*. Voor melodie en tekst van de eerste single leunde hij op een professional die al diverse hits had geschreven. Ten slotte was er de fotograaf die voor de publiciteitsfoto van Shirley, het gezicht van de band, moest zorgen. Niet zomaar een fotograaf. Hij behoorde al decennialang tot de beste portretfotografen van Californië.

‘De fotograaf is een pietje precies, een man van regels, van vaste gewoontes, van de klok,’ somde de producer op. Hij keek Shirley strak aan en zei: ‘Vier uur morgenmiddag. Dan zal hij de foto maken die straks de wereld overgaat.’

Marketing, volgens de producer de sleutel tot succes, was een woord dat Shirley niet kende. Ze was nog groen als gras. Maar wat een man van de klok was, wist ze natuurlijk wel. Twee afspraken op één middag, dat moest lukken wanneer ze op tijd voor de eerste afspraak was, de klok in de gaten hield en dan de bus nam naar de fotograaf. De metro was sneller, maar de loopafstand tussen halte en fotostudio was langer dan bij de bus.

Die eerste afspraak was bij Leah Schneider. Zij was het die de opdracht had gekregen om de debuutsingle van de We Five te schrijven. De muziekwereld was een mannenwereld. Het had Shirley verrast dat de auteur van de beoogde hit een vrouw was.

‘Ik heb tegen de producer gezegd,’ legde Leah Schneider aan Shirley uit, ‘dat ik kennis wilde maken met de zangeres die hij aan de band heeft gekoppeld. Want ik wil weten wie straks mijn tekst zingt. Jij bent

tenslotte de "I" over wie ik schrijf. Wat ze niet vertelde was dat ze die ochtend, onmiddellijk bij het wakker worden, al had gedacht aan haar.

Leah was niet heel veel ouder dan zichzelf, vermoedde Shirley. Vijfentwintig? Zoiets. Maar ze klonk zoveel wijzer toen ze zich introduceerde als een oude ziel die vanuit het Midden-Oosten via Duitsland naar de westkust van Amerika was gereisd. Daar had het familiebloed zich vermengd met dat van een indianenstam.

'Wat zijn jouw wortels, Shirley?'

'Mijn familie komt, geloof ik, uit Ierland.'

'Vertel eens wat meer over je familie en over jezelf.'

Haar vader was politieagent, haar moeder kapster. Zelf was ze typiste en zat op ballet. Ze was snel uitgepraat. 'Het spijt me dat ik niet meer te vertellen heb,' zei ze verlegen.

'Geeft niet! Je bent mooi, heel mooi. Dat heeft de producer goed gezien.'

Het compliment kleurde Shirley's nek en wangen nog roder.

'Als je zo mooi bent als jij, komt de inspiratie vanzelf.' Ze zette de bandrecorder aan en speelde stukjes op de piano. Het klonk vrolijk, met een stevig ritme. Snelle en langzame fragmenten wisselden elkaar af.

Shirley luisterde geboeid en vergat de tijd. Toen ze op haar horloge keek, schrok ze. 'Oei, het is al over drieën, ik kom nu vast te laat bij de fotograaf!'

'Maakt niet uit,' zei Leah, 'Je gooit gewoon je charmes in de strijd.' Shirley had ervaren dat jongens op haar vielen, op haar blonde lokken, haar lange wimpers, haar balletfiguur. Maar hoe ze met die eigenschappen de strijd met een oudere man zou moeten winnen, wist ze niet.

Toen ze de stadsbus uitstapte, wist ze dat ze te laat was voor de afspraak met de fotograaf. Al zou ze rennen, al zou ze een toevallig langsrijdende taxi nemen: het zou niet baten. Tijd kon wreed, want onverbiddelelijk zijn. Naar tijd leek op dat moment alles te wijzen. Boven op het flatgebouw waar de fotograaf zijn studio had, maakten neonletters reclame voor *Time Magazine*. De regen sloeg op haar paraplu met het tik-tik van een uurwerk. Licht hijgend belde ze aan.

De fotograaf - een man die haar vader had kunnen zijn - deed open. Ze zag het meteen: storm op zijn gezicht. Ogen die afweerden, een

hand die traag, te traag, naar haar werd uitgestoken.

‘Het zijn waardeloze foto’s,’ zei de fotograaf de volgende dag tegen de producer.

‘Ze was veruit de mooiste die op de advertentie afkwam...’ reageerde de producer verbaasd.

‘Ze heeft geen uitstraling, die Shirley. Als ik jou was, nam ik een ander.’

Shirley kreeg het te horen op het kantoor van de platenmaatschappij, uit de mond van een van de bazen. ‘U bent het toch niet geworden, mejuffrouw O’Connor. We zoeken een ander gezicht. Het spijt ons.’

Ze sloeg een hand voor haar ogen om een traan van teleurstelling te verbergen. Het was haar eigen schuld, wist ze. Ze had niet zo lang bij die Leah moeten rondhangen. Ze had op tijd bij de fotograaf moeten zijn. Dat had de producer gezegd met zoveel nadruk.

Toen ze de hand van haar gezicht haalde, zag ze Leah vanuit de gang naar haar zwaaien. Op de gang nam Leah haar apart en zei: ‘Ik kwam mijn compositie afleveren en hoorde dat de We Five zonder jou verdergaan. Maar ik heb mijn liedje niet voor de We Four geschreven... Ze moeten je houden! Wacht maar, ik loop wel even bij de producer binnen.’

De producer toonde zich ingenomen met de compositie *You were on my mind*, maar had geen boodschap aan de toelichting van de jonge tekstschrijfster dat ze het geschreven had met Shirley in gedachten. ‘Ik heb al een ander meisje op het oog, eentje met een grotere aantrekkingskracht op Californische jongeren dan de hoogste surfgolven van de *Pacific*,’ pochte hij.

‘Rottig voor je!’ Zo bracht Leah de uitkomst van haar gesprek. ‘Eén ding is zeker: met je uiterlijk heeft het niets te maken. Als je wil, kan je zo aan de slag als fotomodel of mannequin. Ik ken een modeontwerper in New York die dolgraag met je wil werken. Dat past beter bij je dan met een band op tournee gaan, langs rokerige zaaltjes, tot diep in de nacht.’

Shirley voelde zich getroost. Met die onvaste stem van haar had ze toch geen toekomst als zangeres. Fotomodel of mannequin, dat lag meer voor de hand en was net zo spannend.

In het najaar van 1965 bestormde *You were on my mind* van de We Five met blikvanger Beverly Bivens de Amerikaanse hitparade. Ze zouden op de televisie komen, *American Bandstand*.

Leah had gevraagd of Shirley bij haar thuis wilde kijken. En zo zaten ze samen op de bank, luisterend naar de eerste regel van het nummer dat van de We Five in één klap een populaire band had gemaakt: ‘*When I woke up this morning, you were on my mind...*’

Shirley reageerde, op een toon van ongeloof: ‘Die “I”, dat ben ik dus?’ Leah lachte. ‘Dat heb ik gezegd, hè? Zo gaat het meestal bij mij. Maar deze keer ben ik de “I” en jij de “you”.’

Daarbij streelde ze door Shirley’s haar. Een gebaar van troost? Nee, Leah had haar verdriet al weggenomen. Dit was anders.

Hein van der Hoeven

DE OMMEKEER

Berber houdt van avontuur. Op Mars wil ze ijs uit de bodem gaan hakken en de rode planeet nieuw leven schenken. Nu nog een partner. De commerciële onderneming van Mars One heeft een gegadigde voor haar uitgekozen. Berber heeft haar goedkeuring moeten geven en een contract ondertekend. Een prins op het witte paard? Wees tevreden met wat wij je bieden, graag of niet.

Hij heet Tjebbe, een man met brede onderkaak en mollige vingers. Met hem zal ze anderhalf jaar in een omgebouwde ruimtesonde experimenteren to survive.

Een baby van Tjebbe? Berber kan zich er nog geen beeld bij vormen. Liefde moet groeien, weet ze. Ze doet haar best om Tjebbes gewoontes te futiliseren. Het spiedend oog ligt overal op de loer, in de kleinste hoek houdt een camera zich schuil. Het moet lukken, het samenleven met Tjebbe, irritaties zijn er om te overwinnen. Mars is Berbers passie, daar wil ze heen, hoe dan ook. De groep pioniers weet van aanpakken, het is een geselecteerd gezelschap met wie het goed toeven is. Creativiteit is van levensbelang, zuinigheid staat voorop, iedere druppel water wordt benut. De pioniers dragen het haar kort, het bespaart tijd bij de dagelijkse verzorging. Ze werken tot laat in de avond, behalve op zaterdag dan wordt er opgetreden, men goochelt, speelt toneel of zingt a capella, begeleid door gefluit en handgeklap. De gelegenheid voor Berber om Tjebbe onopvallend te spreken.

‘Er gaat een gerucht dat niet iedereen mee kan naar Mars,’ fluistert ze in Tjebbes oor.

Hij fronsst zijn wenkbrauwen: ‘Onzin.’

‘Ze hebben niet genoeg raketten laten bouwen. Ze hadden verwacht dat er kandidaten zouden afvallen, dat is niet gebeurd.’

‘Jou kan iedereen toch ook van alles wijsmaken, hè. Laat ze toch kletsen.’ Hij duwt haar van zich af.

Het idee dat ze eventueel niet mee zou kunnen blijft aan Berber knagen.

Na anderhalf jaar hebben de deelnemers hun opleiding voltooid. Roderick, de directeur van de commerciële onderneming Mars One,

prijst de deelnemers om hun doorzettingsvermogen en benadrukt dat het plegen van overspel op de rode planeet ten strengste af te raden is.

‘Wees een voorbeeld voor je kinderen en kleinkinderen.’

Er wordt gegniffeld.

‘En wat ik jullie niet wil onthouden,’ zegt Roderick met trots, ‘is dat onze robots op Mars jullie woonterritorium al gereed hebben. Ze hebben woon-iglo’s neergezet en units om jullie van water en zuurstof te voorzien. De robots hebben de bodem omgeploegd voor moestuinen en de woon-iglo’s met zand bedekt om jullie tegen de felle zonnestralen te beschermen. En... over twee maanden mag het eerste paar vertrekken.’

Er klinkt een luid hoera.

‘De wereld zal jullie via tv dag en nacht gaan volgen.’

Roderick deelt bij het naar buiten gaan strooien hoeden uit en zonnebrandcrème. Het ontbreken van zonlicht al die tijd heeft de Mars-pioniers’ huid melkwit gemaakt.

Zojuist is aan Berber en Tjebbe via de mail de lijst met namen doorgestuurd van hen die naar Mars gaan afreizen, onderaan de lijst hun namen.

‘Gelukkig,’ zegt Tjebbe, ‘kunnen we nog even van familie en vrienden afscheid nemen.’

Berber wil liefst zo snel mogelijk vertrekken, vrienden heeft ze nauwelijks en met het beetje familie dat ze heeft, is ze gebrouilleerd. In de loop van de namiddag wordt er aangebeld. Tjebbe is boven bezig met gewichtheffen. Berber opent de voordeur. Het is Roderick. Of hij even binnen mag.

‘Natuurlijk.’ Ze gaat hem voor naar de woonkamer. ‘Ga zitten.’ Zij neemt de stoel tegenover hem.

‘We hebben een probleem,’ zegt Roderick. Hij begint te ijsberen en zoekt naar woorden.

‘Koffie?’ vraagt Berber.

‘Het probleem is... uh... dat er...’ Hij loopt naar het raam en kijkt naar buiten.

‘Damned, moeilijk hoor, zo’n probleem uit te leggen. Het probleem is...’

‘Dat er te weinig raketten zijn,’ vult Berber aan. Ze is verbaasd over haar directheid.

Roderick zakt op de stoel, duidelijk opgelucht. ‘Hoe raad je het. De computer heeft een rekenfout gemaakt.’

Ja, ja, denkt Berber, geef de computer maar de schuld. Ze houdt haar kaken stijf op elkaar dan valt er misschien nog wat te redden, hoopt ze.

‘Ik zei nog zo tegen het bestuur, bestel een extra raket, beter ermee verlegen dan erom verlegen. Maar nee hoor, het hele bestuur vond mijn voorstel quatsch. In zo’n situatie vervloek ik democratie.’

‘Waarom hebben jullie duoraketten laten bouwen, een groepsraket is toch veel efficiënter?’ Berber kijkt Roderick strak aan.

‘Een duoraket is wendbaarder, en daardoor minder kwetsbaar. Grote kans dat zo’n bakbeest van een groepsraket tegen een rots klettert. Bovendien is een duoraket spectaculairder.’

Daar heb je hem weer, alles moet bij Roderick groots zijn, liefst met een vleugje gevaar.

‘Spectaculairder?’ Ze klinkt afgemeten. ‘Het belangrijkste is dat wij, aardse kolonisten, veilig op Mars aankomen. Of de reis nou spectaculair is of saai, het zal ons een worst zijn.’

Roderick schiet in de lach: ‘Ik heb het niet over aardse kolonisten ik bedoel de Big-Brother-kijkers. In een duoraket kan de camera de hele reis het koppel close up in beeld houden.’

Oh, ja, denkt Berber, Big-Brother, die hebben we ook nog. Met het idee dat straks de hele wereld haar dag en nacht zal kunnen volgen heeft ze heel wat moeite. Van de andere kant, als ze niet naar Mars kan, staat ze op straat. Moet ze in een kartonnen doos onder een viaduct bivakkeren. Al wat ze had heeft ze aan goede doelen gegeven, haar huis, inboedel, juwelen, haar banktegoed.

Nee, mevrouw er moet altijd een klein bedrag op blijven staan. Naar welke bank bent u van plan over te stappen? Naar geen enkele bank, meneer, ik ga naar Mars, daar is geld waardeloos. De bankbediende had zich met een ruk omgedraaid. Berber had er begrip voor. Tjebbe had dat probleem niet gehad. Hij heeft niets weggedaan, niet zijn auto, zijn kapitaal, alles wordt door zijn zuster beheerd. Niets mag ze ervan afhalen zonder zijn toestemming. Niets zonder zijn toestemming? Wat kan hem het schelen wat er met zijn

geld gebeurt? Met een schok komt ze bij haar positieven en merkt dat Roderick haar vragend aankijkt.

‘Denk er maar rustig over na, Berber, ik heb de tijd.’

Ik heb de tijd? Waar heeft die man het over? Heb ik zitten dromen? Nu heb ik het laatste gedeelte van het gesprek niet gevolgd.

‘Dus kort samengevat: onder deze voorwaarde zouden jullie toch mee kunnen.’

‘Voor... voorwaarde,’ stamelt Berber.

‘Jij en Tjebbe vertrekken met de test-raket.’

‘De test-raket? Je bedoelt de raket waarin we anderhalf jaar geoefend hebben?’

‘Ja, dat heb ik je zojuist toch allemaal zitten uitleggen?’ Hij neemt geïrriteerd een trekje van

zijn sigaret. ‘Als ik jou was zou ik zeggen: doen.’

‘Doen,’ papegaait ze.

‘Mooi, dat is dan afgesproken, morgenochtend half zes kom ik jullie ophalen.’ Hij staat op en giet een glas water in de vissenkomp. De goudvis schiet schichtig naar beneden. Heb ik Roderick een glas water aangeboden? Ze kan het zich niet herinneren. Als dat zo is ben ik behoorlijk van het padje geweest.

‘Wat had hij nou?’ vraagt Tjebbe, als Roderick de deur uit is. Tjebbe heeft zijn powerlift-pak nog aan, het zweet staat op zijn voorhoofd. ‘Dus we kunnen toch mee?’

‘Je vraagt het zo teleurgesteld. Ben je niet blij?’

‘Ik ving flarden van het gesprek op achter de deur. Hoorde iets van te weinig geld voor een nieuwe raket.’

‘We gaan in de test-raket, je weet wel die paarse waar we weleens in hebben geoefend.’

‘Weleens? Tot in den treure zul je bedoelen. Denk je dat we in dat wrak ooit Mars bereiken?’

‘Doe normaal, man, die defecte sensor is allang weer gerepareerd.’

‘Die bedoel ik niet.’ Tjebbe zwaait wanhopig met zijn armen. ‘Ik bedoel dat... dat brandstofreservoir, dat is lek.’

‘Het lek is weer gedicht,’ zegt Berber. Ze heeft geen idee of het gerepareerd is, maar Roderick gaat de raket controleren op mankementen, vast wel.

‘Die Roderick is niet te vertrouwen. Hij wil morgen in het geniep

een raket naar Mars sturen om te controleren of hij ook werkelijk op de planeet aankomt. Daarvoor wil hij als passagier jou gebruiken.'

Tjebbe kletst uit zijn nekharen, denkt Berber, ik kan me niet herinneren dat Roderick dit aan mij verteld heeft.

'Hij gebruikt jou als proefkonijn.'

'Dus... dus jij gaat niet mee?'

'Die raket kan exploderen.'

'Jij ook.' Haar keel zwelt op door tranen.

Met een klap trekt Tjebbe de voordeur achter zich dicht.

's Avonds gaat Berber vroeg naar bed, haar hoofd voelt zwaar. Tjebbe is niet teruggekomen. Meneer is beledigd omdat hij van mij geen gelijk krijgt. Hij zal vannacht wel op hangende pootjes thuiskomen en in het logeerbed slapen. Morgen heeft hij spijt van zijn uitbarsting en als Roderick in zijn Mercedes voorrijdt stapt Tjebbe gretig in. Zul je zien.

Om vier uur loopt de wekker af. Berber gaat naar de badkamer, terwijl ze de kraan opendraait giet ze er een scheutje Savon de Marseille in. Uitgebreid een bad nemen, die luxe heeft ze op Mars niet. Ze fantaseert hoe het daar zal zijn: tomatenplantjes in kweekbakjes zaaien en ze in een overdekte verwarmde ruimte koesteren tot ze volwassen zijn. Ze sluit haar ogen en ziet zichzelf op Mars rondlopen. Altijd eerst je ruimtepak aantrekken, als je je woon-iglo verlaat, luidt het devies.

In de keuken breekt ze twee eieren op de rand van de koekenpan, prikt de dooiers kapot en legt er een plakje spek overheen, Tjebbes favoriete gerecht. Het wordt nu menens, ze is van plan er het beste van te maken. Berber weet zeker dat hij de ruzie van gisteren vergeten is. Ze heeft er ervaring mee. In de ruimtesonde gebeurde het eens dat ze zijn tandenborstel had gebruikt. Woedend was hij. De volgende dag was hij het hele drama vergeten.

Voor ze koffie zet loopt ze de gang in: 'Tjebbe, kom je? Je hebt nu wel genoeg geoefend met je halters, over drie kwartier komt Roderick ons in zijn Mercedes ophalen.'

In de keuken zet ze het koffiezetapparaat aan. Als hij na een kwartier nog niet beneden is en ze weer de gang ingaat ziet ze dat er

een briefje tussen de klep naar binnen steekt. Ze grist het eruit.

‘Ben niet van plan in die gammele doos naar Mars te vliegen.’

Haar opgekropte boosheid, die ze anderhalf jaar heeft moeten onderdrukken, laait op. Woedend grijpt ze de paraplu uit de parapluhouder en mept de hele santekraam kort en klein: de kristallen vaas, de antieke plafonnière, het gammele tafeltje (erfstuk van zijn oma, hij was er aan gehecht) en die stomme foto’s achter glas: Tjepke bloot op een schapenvacht, drie maanden oud, Tepke op de fiets, Tjepke hier, Tjebke daar... mep... mep... mep... Zo, dat lucht op, snel de boterhammen naar binnen werken. Staande slobbert ze haar koffie op. Als ze klaar is met het ontbijt trekt ze haar ruimtepak aan.

In de verte doemen mistlampen op. De Mercedes komt naderbij. Als hij voor de deur stilstaat glijdt het raampje naar beneden.

‘Waar is Tjebbe?’ vraagt Roderick.

‘Naar zijn moeder.’

‘Hoezo naar zijn moeder? Die heeft hij toch niet meer?’

(Oeps!) Berber beweegt haar hoofd. Het is een mengeling van knikken en schudden.

‘Nondeju, had hij dat niet eerder kunnen te bedenken.’

Ze stapt naast hem in: ‘Kan ik mee zonder partner?’

‘Zal zaad opsturen.’

‘Top, alvast bedankt.’

‘Jij gaat als eerste,’ fluistert hij in haar oor. ‘Ons geheimpje.’

‘Hoezo, mag niemand het weten?’

Roderick knikt. ‘Pas wanneer je op Mars bent geland vertel ik het aan heel de wereld.’

‘Waarom dan pas?’

‘Zomaar, grapje.’

‘Dan reis ik zodadelijk illegaal.’

‘Als je het zo noemen wilt. Over twee maanden vertrekt de eerste groep, de kranten staan er vol van.’

Na een uur, rijden ze de startbaan op. Daar staat hij, fier met zijn neuskegel in de wind, de paarse raket. Roderick zet er een ladder tegenaan, samen klimmen ze naar boven. Terwijl Berber haar

helm opzet koppelt Roderick slangen aan haar ruimtepak. Het zijn vertrouwde handelingen, dagelijks zat ze zich in de cockpit voor te bereiden op de lange reis.

Roderick controleert de microfoon in Berbers helm. Ze weet hoe de reis zal verlopen. Zometeen daalt haar temperatuur, haar hartslag en haar ademhaling en komt ze in een winterslaap. Ideaal, zo kan ze de lange reis overbruggen. Te lang in winterslaap is gevaarlijk heeft Roderick verteld, hij gaat haar geregeld wakker maken om te voorkomen dat ze in een cyberslaap komt of gaat hallucineren of een bijna-doodervaring krijgt.

‘We gaan het redden,’ zegt Roderick lachend.

Berber drukt haar lomp gehandschoende hand tegen zijn door tabak gebruikte vingers en geeft een high five: ‘Zeker weten.’

Roderick sluit de cabine en zwaait door de patrijspoort. Berber telt tot tien...

‘Berber, wakker worden,’ klinkt Rodericks stem door de microfoon.

‘Wa... wa... was al... wakker.’

‘Kijk eens naar buiten, wat zie je?’

‘Draaiende wolken... draaiende... draaiende...’

‘Berber, je bent niet wakker.’

‘Zit niet te klieren, man, ik... ik ben wakker.’

‘Nee, dat ben je niet.’

‘Verdomd.’

‘Wat verdomd?’

‘De raket is al geland.’

‘Onmogelijk.’

‘Onmogelijk? Dat kun jij niet weten.’

‘Berber, je bent in een cyberslaap, dat kan gevaarlijk zijn.’

‘De raket is geland, ik stap uit, houdoe.’

‘De cabine zit op slot.’

‘Voor mij geen probleem, je kent me.’ Berber wringt zich door de patrijspoort naar buiten. Witte wolken waaien op. Vreemd, Mars is toch rood? Berber schuift haar vizier omhoog. Mmm, heerlijk, frisse lucht, er is dus zuurstof op Mars, dat zal iedereen op aarde verbazen. Met haar helm in haar hand gaat ze op verkenning uit. Wolken dwarrelen rond haar heen, ze zakt er tot haar enkels in. Waar zijn de

robotkarretjes en waar is mijn woon-iglo? Misschien ben ik aan de achterkant van Mars beland.

‘Hallo, is er iemand?’ roept ze.

‘Berber, wakker worden.’

Terwijl ze door de wolken schuifelt doemt er vanuit het niets een bouwsel op. Het is bedekt met wolken, de poort heeft een luik.

‘Berber ...’

‘Ssstt, ik sta voor een poort, ben op Mars.’

‘Ge zijt niet op Mars, ge staat voor de hemelpoort.’

Twee ogen kijken haar door een kier van het luik aan.

In een reflex zet Berber haar microfoontje uit. Het luik gaat verder open. Een engel glimlacht haar toe. Ze heeft gouden haren.

‘Als ge op Mars moet zijn zijt ge te hoog, de rode planeet ligt zo’n 10.000 km BHP.’

‘BHP?’

‘Beneden hemels peil. Kom binnen dan kunt ge u opfrissen.’

‘Ik moet doorvliegen, ik heb nog meer te doen.’ Ze geeft de engel een high five en zegt dat ze Berber heet.

‘Mijn naam is Angèle. Ogenblikje, zal de poort voor u openen.’

Angèle duikt weg en morrelt aan de poort. ‘Sorry, ik krijg er geen beweging in. De poort is meer dan een eeuw niet open geweest. Het slot zit vastgeroest. Wacht, ik haal even wat kruipolie.’

‘Laat maar, ik heb haast, moet op Mars een kolonie gaan stichten.’

Angèle schiet in de lach: ‘In uw eentje, denkt ge dat in uw eentje te kunnen klaren?’

‘Natuurlijk niet in mijn eentje. Ik ben vooruit gestuurd. Roderick, van Mars One, heeft mij uitgekozen om in het geheim naar Mars te vliegen. Als ik heelhuids op de planeet land, gaan de andere Mars-pioniers mij volgen.’

Angèle glimlacht.

‘Over twee maanden starten de eerste pioniers. Eigenlijk ben ik de eerste pionier, maar ik reis illegaal.’

‘Ha, ha, illegaal naar Mars, volgens mij zijt ge zo dood als een pier. Ge hoort in het rijk der hemelen thuis, niet op Mars. Met een beetje kruipolie zijt ge zo binnen.’

‘Laat die kruipolie maar zitten. Ik ben springlevend,’ zegt Berber terwijl ze een handstand op een wolk maakt.

‘Springlevend,’ zegt Angèle. Ze draait haar haren in een knot. ‘Ik moet dit voor de zekerheid checken. Het zou kunnen dat een arts uw hart een elektrische stoot heeft gegeven en ge daardoor klinisch dood zijt. Kunt ge u even ontdoen van uw astronautenpak, dan kan ik luisteren of uw rikketik nog in werking is.’

Berber trekt de rits een eindje omlaag.

‘Zoudt ge uw hoofd even door het luik willen steken? En leg uw frontbalkon er ook maar bij, dan kan ik mijn oor erop te luisteren leggen.’ Angèle legt haar oor op Berbers boezem en sluit haar ogen. ‘Ge hebt gelijk, ge zijt niet dood, uw rikketik gaat tekeer als een op hol geslagen kookwekker.’

Berber ritst haar pak dicht.

‘Ik zou zeggen, kom binnen,’ zegt Angèle, ‘wel of niet dood, ge zijt hier welkom, wel of geen strafblad, het maakt mij niet uit. Ik ben blij dat er eindelijk weer eens iemand voor de hemelpoort staat. De laatste tijd klopt er niemand meer aan.’

‘Een dode toch wel?’

‘Doden sterven uit, tegenwoordig gaat er niemand meer dood. Hele volksstammen laten zich invriezen.’

‘Nou overdrijf je, Angèle. Alleen als iemand ongeneeslijk ziek is, laat hij zich invriezen. Zo gauw er in de toekomst een geneesmiddel wordt uitgevonden dat hem kan genezen, laten ze hem weer ontdooien. Kan misschien eeuwen duren, hij heeft de tijd.’

‘Laat gij u ook invriezen?’

‘Nee, op Mars hebben we de apparatuur er niet voor. Mocht ik ooit doodgaan, op mij hoeft je hier niet te rekenen, Angèle. Dit is de eerste en laatste keer dat ik voor de hemelpoort sta, voor mij hoeft er geen leven na de dood. Schrap mij maar uit het bestand, streep mijn naam maar door.’

‘Voelt ge er misschien iets voor om te reïncarneren?’

‘Nee, als ik dood ben ben ik dood en daarmee uit.’

‘Het is modern, hoor, reïncarneren. Dat is onder andere de reden waarom er geen dode meer aanklopt. Hebben ze het ene leven voltooid, huppetee, ze duiken weer in het volgende: Perpetuum mobile.’

Als ze daar zin in hebben, laat ze dan toch, denkt Berber, vrijheid blijheid.

‘Vroeger stonden de doden te dringen voor de hemelpoort. Toen geloofde men nog heilig in ons. We hadden aanzien, betekenden wat voor de mensheid. Dag en nacht riep men ons aan, moesten we gebeden verhoren. Men maakte beelden van ons, zette ons op een voetstuk, bewierookte en bezong ons. Voor vele engelen waren dat gouden tijden.’

‘Ik zou God even willen spreken om te vragen waarom hij steeds van die enge ziektes bedenkt.’

‘Maar schoonheid, God is hier al eeuwen niet meer.’

‘God is dood?’

‘Ja, daar heeft een dichter uit de oude doos voor gezorgd. Hij speelde het klaar om jullie niet meer in ons te laten geloven.’

‘Hoe deed hij dat?’ Berber is verrast.

‘Door het maken van een sonnet. De hele hemel stond op zijn kop. Vele engelen vertrokken, voor hen was de aardigheid eraf. Ze hingen massaal hun aureool aan de wilgen. Nu kunnen we wel inpakken, daar gaat ons aanzien, zeiden ze.’

‘Zei jij dat ook?’

‘Nee, ik ben altijd tegen persoonsverheerlijking geweest. Iemand op een troon zetten voor eigen eer en glorie vind ik zo’n vernedering. Een hoogwaardigheidsbekleder zoals een keizer en een koning en een god en een paus, zet die toch tussen de mensen in plaats van erboven.’

‘Helder,’ zegt Berber.

‘Weet ge Berber, er is een troon waarop ik uit vrije wil ga zitten, dat is de troon in het binnenste van mijn ziel.’

‘Ja, in het binnenste van mijn ziel,’ zegt Berber. ‘Nu weet ik welk sonnet je bedoelt: Ik ben een God in het diepst van mijn gedachten en zit in ‘t binnenst van mijn ziel ten troon. Die dichter uit de oude doos is Willem Kloos.’

‘Ja,’ zegt Angèle, ‘die dichter bedoel ik.’

‘Laat hier de boel de boel,’ zeg Berber, ‘en ga reïncarneren op Mars, kunnen we samen asperges steken.’

‘Nee, ik kan hier niet weg. Ik heb destijds de taak gekregen de poort te bewaken. Bovendien moet ik een verdwaalde sterveling te woord staan. Dat heb ik met jou toch ook gedaan?’

‘Lijkt me vrij saai in je eentje in de hemel te zitten.’

‘Ik ben hier niet alleen. Een handje vol engelen is overgebleven. Ze hopen op betere tijden, nostalgie, puur nostalgie, je kunt de klok niet terugdraaien. Voor hen is God op een troon blijven zitten.’

Berber pakt een plukje wolken en blaast het uiteen. ‘Inbeelding?’ vraagt ze.

‘Wat is het verschil tussen inbeelding en werkelijkheid?’

‘Een groot verschil,’ zegt Berber.

‘Waar is de grens?’ vraagt Angèle, ‘het loopt door elkaar heen. Het kan beide even waardevol zijn.’

Berber wijst naar beneden: ‘Ik ga daar mijn grens verleggen, daar op Mars.’ Ze schuift de neuskegel van haar raket naar links, richting de rode planeet. ‘Ik ga de bodem vruchtbaar maken en planten zaaien.’

‘Mars blijft zonder uw plantjes ook wel draaien. De rode planeet zit niet te springen op avonturiers. Weet ge dat er kans bestaat dat een mens een onbewoonde planeet kan verontreinigen met microbes? Ge kunt uw raket beter naar de andere kant schuiven, naar moeder aarde.’

Berber schudt haar hoofd. ‘Over dertig jaar dreigt er hongersnood op aarde, de zeespiegel stijgt...’

‘Nou, nou, dat hoeft ge niet zo boos te zeggen, dacht ge dat ik dat niet wist? Iedere ochtend werp ik een blik naar onze blauwe planeet en hoop dat er iemand de power heeft moeder aarde weer gezond te maken. Daar hebt ge lef voor nodig.’

*

Berber schuift haar raket naar rechts.

Els Zax

MEESTER STRATS

Hendrik was als de dood te laat op school te komen bij meester Strats, de onderwijzer van de tweede klas. Iedere ochtend om halfnegen tuurde de meester in zijn vaalbruine stofjas over de rand van zijn bril de klas in, speurend naar een jongen die niet netjes in de schoolbank zat; de borst vooruit, de armen gekruist, het hoofd achterin de nek. Hendrik deed extra zijn best en spande zijn lijf rond als een boog, in angstige vrees voor de afkeuring van de meester.

Als meester Strats boos was, schalde zijn stem hoog door de klas. Maar als alle vijfenveertig jongens gedwee naar zijn lessen luisterden, had de meester een lage stem. Ze wisten echter nooit wanneer hij boos werd, het liefst hield Hendrik dan beide oren dicht, maar hij durfde het niet.

In de klas stond een groot aquarium vol vissen en waterplanten. Meester Strats beschouwde het aquarium als een werkobject. Jongens, die hij persoonlijk aanwees, mochten de vissen voeren, met een theelepeltje wat poeder uit een potje halen en in het aquarium strooien.

Hendrik vond het grappig om te zien hoe de vissen meteen naar het voer zwommen en toehapten.

De jongens die het aquarium schoonmaakten kregen een hoog cijfer voor gedrag op hun rapport. De schoonmaak was een flinke klus. Alle vissen moesten voorzichtig met een net uit het hoge aquarium worden geschept en zwommen gedurende de werkzaamheden zolang rond in een emmer water. De jongens schepten met opgestroopte mouwen zoveel mogelijk het vuile water uit het aquarium, het water klotste tot aan hun oksels.

Met kletsnatte mouwen bewogen ze een schraper op en neer over de groen uitgeslagen wanden, net zolang tot meester Strats het sein gaf dat het zo genoeg was en er schoon water in moest. Dan liepen de jongens de klas uit met emmers, die ze bij de kraan in de gang vol lieten lopen, met veel gespetter door het klaslokaal sjouwden en in het aquarium leeggooiden.

Meester Strats gaf ondertussen les, maar volgde de handelingen van de jongens nauwgezet vanuit zijn ooghoeken. Voor de klasgenoten

was het heen en weer gedraaf en het vullen van het aquarium door de jongens een welkome afleiding. In spanning keken ze toe of het water over de rand zou gutsen.

‘Meester, mogen de vissen er weer in?’ was het startsein voor een deinende beweging in de klas. Alle jongens stonden op om te zien hoe de vissen weer teruggegooid werden in het aquarium. En terwijl de hele klas meetelde ‘1, 2, 3, 4, 5...’ priemde de wijsvinger van de meester tegen het glas naar de rondzwemmende vissen. ‘42, 43, 44, 45! Zitten allemaal! We gaan weer verder met de les!’

Het kwam weleens voor dat een vis het avontuur niet overleefde en naar de bodem was gezakt. ‘44, er zijn er maar 44!’ schalde zijn hoge stem door de klas. De behulpzame jongens met hun natte, stinkende mouwen renden dan geschrokken terug naar hun bank en wisten dat het de laatste keer was geweest dat ze het aquarium hadden mogen schoonmaken.

Meester Strats blies ze een rookwolk achterna van zijn zoveelste sigaret.

Hendrik keek altijd gefascineerd toe hoe meester Strats een sigaret opstak. Eerst haalde hij een etui uit de zak van zijn stofjas, opende het en nam een sigaret uit het opengeklapte etui. In iedere klep was plaats voor tien sigaretten, samengehouden met een elastieken bandje. Dan vormde hij met zijn lippen een tuitje en stak daar de sigaret in. Vervolgens draaide hij de sigaret enkele keren in het tuitje rond, haalde hem eruit, stopte hem er voor de tweede keer in en draaide de sigaret weer rond. Terwijl hij hem in zijn mond liet hangen, haalde hij uit de binnenzak van de stofjas een doosje lucifers en streek er een af. De geur kringelde in de neus van Hendrik. Hij dacht dan aan zijn klappertjespistool, hoe hij, tataratatata, schietend op een vijandige indiaan door de weilanden van de Beemd sloop.

Meester Strats had de gewoonte met een sigaret in de hand langs de lesbankjes te lopen en de rook uit te blazen over de jongens. Na enkele sigaretten was de lucht in het klaslokaal om te snijden, de ramen bleven potdicht. Hendrik snakte naar frisse lucht en was blij als het speelkwartier begon en hij buiten kon spelen met zijn vriendjes op het schoolplein, zon of geen zon, weg uit de benauwde

klas van meester Strats.

Op een dag, het was bijna speelkwartier, beval de hoge stem:
‘Ingerukt mars, naar het schoolplein!’

De jongens keken elkaar aan, maar waagden het niet tegen te sputteren en liepen achter hem naar buiten.

‘Opstellen in rijen van zes, linkervoet voor! ... 1, 2, 3, 4, lopen maar!’

In de maat liepen de jongens, geflankeerd door de vaalbruine stofjas, over het schoolplein heen en weer, tot het hek aan de Pastoriestraat en weer terug. Ze marcheerden tussen de kinderen uit andere klassen door, die hun spel in de steek lieten.

‘1, 2, 3, 4, 1, 2, 3, 4,’ schalde de hoge stem.

‘Is meester Strats boos?’ vroeg Hendrik aan zijn klasgenoot Cees, die haalde zijn schouders op.

Voortaan liet meester Strats de klas midden in een lesuur opstaan en dirigeerde hij de jongens weer naar het schoolplein. Zijn hoge stem schalde: ‘Opstellen in rijen van 6, 1,2,3,4, linkervoet naar voren, lopen maar! Meezingen!’

De jongens keken elkaar met steelse blikken aan. Aarzelend zongen ze met de meester mee: ‘Wij, jongens van de tweede klas, wij lopen vrolijk in de pas.’

Na enkele keren oefenen liepen ze in marstempo zingend over het schoolplein, meester Strats op kop. Hendrik voelde zich heel klein voor het oog van de jongens van de vierde, vijfde en zesde, die door de ramen van de klas de strafexercitie voorbij zagen marcheren.

Op een maandagochtend schrok Hendrik weer op van de hoge stem. ‘Hendrik! In de hoek en knielen!’ Zich van geen kwaad bewust volgde hij de priemende vinger naar de hoek van het klaslokaal en knielde bij een blinde muur, zijn rug naar de klas. Meester Strats vervolgde zijn les, Hendrik hoorde de stemmen achter zich. Allerlei gedachten tolden door zijn hoofd: Wat had hij verkeerd gedaan? Lachten zijn klasgenoten hem uit? Hij voelde hun ogen in zijn rug prikken. Vanochtend hadden ze met z’n allen stuiters tegen de stoepranden geketst, hij had er weer een paar gewonnen en was trots op de flinke zak vol met gekleurde stuiters in zijn lessenaar. Een

ronde was wel tien kleine waard en daar had hij er de meeste van. De opkomende pijn in zijn knieën probeerde hij te ontwijken door van de ene knie op de andere te balanceren. Af en toe verloor hij bijna zijn evenwicht en leunde dan even met een hand tegen de blinde muur. Wanneer mag ik weg uit de hoek, vroeg hij zich af.

Maar de hoge stem beval: 'Ga staan!'

Hij mocht dus nog niet weg! Teleurgesteld zuchtte hij diep en ging rechtop staan. Zijn knieën deden pijn en voelden beurs aan, hij wreef er met zijn handen over.

Hendrik staarde naar de blinde muur en voelde de boosheid door zijn lijf naar boven kruipen.

'Ga zitten!' klonken eindelijk de verlossende woorden. Hendrik liep terug naar zijn bank en de les ging door alsof er niets gebeurd was.

Om vier uur ging de schoolbel. Hendrik rende meteen de klas uit. Meester Strats kwam achter hem aan, greep hem vast bij de kraag van zijn blouse en trok hem terug de klas in.

'Nablijven!'

'De school is toch uit, meester Strats, ik heb niets gedaan.' Hij had het eruit geflapt.

'Je blijft in de hoek staan tot halfvijf, anders zwaait er wat.'

De meester sloot zijn aktetas en liep ermee naar buiten. Staande in de hoek vroeg Hendrik zich af wat hij daar deed, helemaal alleen in de lege klas.

Na enkele minuten van twijfel hakte hij de knoop door, de meester was toch ook naar huis, en liep het klaslokaal uit. Alle schoolvriendjes waren al weg. Tegen de bal schoppend liep hij alleen naar huis.

De volgende dag stond meester Strats hem op te wachten: 'Staan! In de hoek!'

De stem snierpte door Hendriks hoofd. Weer liep hij naar de hoek en voelde zijn lip trillen.

Net voor het speelkwartier beval meester Strats: 'Ga zitten.'

Eindelijk, de straf is voorbij, opgelucht liep hij naar het schoolplein.

'Goh, Hendrik,' zei Cees, 'meester Strats heeft zeker de pik op jou.'

'Ik vind het een nare man,' zei Hendrik.

Toen om vier uur de schoolbel ging, stond hij meteen naast de

schoolbank. Hij wilde naar huis, met zijn vriendjes tegen de voetbal trappen.

‘Blijven zitten!’ snerpte de hoge stem.

Hendrik voelde zijn hoofd duizelig worden, zijn benen voelden aan alsof er watten in zaten.

Meester Strats legde een stapel blanco vellen papier op zijn lessenaar:

‘Strafwerk! De tafels van tien maak je tien keer.’

Waarom? Vroeg Hendrik zich af. Ik heb toch al straf gehad? Maar hij zei niets.

Meester Strats ging aan zijn bureau zitten schrijven.

Hendrik zat in zijn schoolbank, vastbesloten die tafeltjes er snel doorheen te jagen. Hij pakte zijn kroontjespen in de rechterhand en doopte hem in de inktpot in de lessenaar, klemde de pen tussen twee vingers en begon te schrijven. De eerste tafel van 10: $1 \times 1 = 1$, $1 \times 2 = 2$, $1 \times 3 = 3$, iedere keer doopte hij zijn pen voorzichtig in de inkt. Voordat hij de pen op het papier zette, keek hij of er niet te veel inkt aan de punt hing. Er mocht geen losse inktdruppel op het witte vel vallen. Zorgvuldig streek hij de pen langs de rand van de inktpot, zodat er geen druppels aan bleven hangen en er toch voldoende inkt aan bleef om te schrijven.

Ook wist hij dat als hij de bocht niet goed nam in een letter, de inkt zou spetteren op het papier. De inktlap lag klaar om de pen in schoon te maken. De inkt mocht niet opdrogen. Hij wilde de pen zo lang mogelijk goudglanzend houden. Hij zag de boze ogen van meester Strats al voor zich als er vlekken op het strafwerk zaten en vreesde de snerpende stem: een inktvlek! Alles overnieuw!

In de eerste klas had hij geleerd met zijn rechterhand te schrijven. Frater Erminus zei bij de eerste schrijfles: ‘Jullie nemen de pen in de rechterhand.’ Hoewel hij linkshandig was, gehoorzaamde Hendrik hem meteen.

Hij was er nu trots op dat hij rechts had leren schrijven, vooral als hij bij linkshandige jongens zag dat ze met hun linkerarm een grote boog moesten maken om op het vel papier te schrijven.

In de tweede klas bij meester Strats maakte hij zelfs al mooie,

getekende hoofdletters en de tafeltjes van tien schreef hij achter elkaar op.

Maar bij het strafwerk schrijven omklemde hij de pen steeds vaster en kreeg hij pijn aan zijn vingers. Ondertussen maalde het in zijn hoofd rond dat Meester Strats hem strafte, terwijl hij niets verkeerd had gedaan. Straks moest hij zonder vriendjes naar huis lopen, maar voor de woorden van zijn moeder was hij bang. Als hij te laat thuiskwam, zou ze boos op hem zijn.

De eerste tafel van tien was bijna klaar, toen hij vanonder zijn ooggharen zag dat meester Strats de klas uitging. Hij had nog negen tafeltjes te gaan.

Het werd schemerig in de doodstille klas. Hendrik maakte zijn kroontjespen schoon met de inktlap, legde hem in de richel van de lessenaar, pakte de papieren voor het strafwerk op en ging naar huis. Het strafwerk zou hij aan zijn moeder laten zien en haar vertellen dat hij niets verkeerd had gedaan.

Het werd al donker bij zijn thuiskomst.

‘Waarom ben je zo laat, Hendrik?’ vroeg zijn moeder, terwijl hij de keuken binnenkwam. ‘Ik maakte me ongerust.’

‘Ik moest nablijven van meester Strats.’

‘Waarom moest je nablijven?’

‘Dat weet ik niet, maar ik moest strafwerk maken.’

‘Wat voor strafwerk?’

‘Tien keer de tafeltjes van tien.’

‘Maar waarom heb je strafwerk gekregen?’

‘Dat weet ik niet, mama.’

‘Hoe kan dat nou, de meester geeft je toch niet zomaar strafwerk?’

Hoe kon hij zijn moeder uitleggen dat hij gestraft werd, maar niet wist waarom?

‘Echt waar, mama, ik heb niets verkeerd gedaan! Ik heb strafwerk en dat moet ik morgen inleveren.’

Hendrik vertelde er niet bij dat hij al twee dagen in de hoek had moeten staan, ook niet dat hij uit de klas was weggelopen, terwijl hij moest nablijven.

‘Je vader komt zo thuis, dan zal ik met hem praten, ga nu maar gauw de tafeltjes maken.’

Hendrik legde de vellen papier op de keukentafel, haalde de kroontjespen en inktpot van zijn vader uit de kast en begon te schrijven. Hij was bij de tafel van zes van de tweede serie, op het moment dat zijn vader binnenkwam.

‘Zo, Hendrik, wat hoor ik van je moeder, heb je strafwerk?’

‘Ja, papa, de tafeltjes van tien, die moet ik tien keer opschrijven van meester Strats.’

‘Waarom wil de meester dat jij zoveel tafels opschrijft?’

‘Omdat het strafwerk is.’

‘Maar waarom?’

‘Dat weet ik niet!’ Bijna wanhopig kwam het eruit.

‘Als meester Strats strafwerk geeft dan zal je het wel verdiend hebben!’

‘Ik heb niets verkeerd gedaan, papa!’

‘Van mij krijg je vijf keer de tafels van tien erbij.’

Hendrik schrok, ook straf van zijn vader, hoe kon dat nou? Twee grote mannen waren boos op hem en gaven hem straf. Hij snapte er niets van, maar herstelde zich snel.

‘Maar ik heb niet genoeg papier voor extra tafeltjes, papa!’

Zwijgend legde zijn vader een blocnote op tafel.

Die avond schreef Hendrik zijn vingers blauw aan vijftien vellen vol tafeltjes van tien en bad tot Onze-Lieve-Heer dat het strafwerk op tijd af zou zijn, het liefst zou hij het morgen, al voor de lesdag begon, op het bureau van de meester leggen. Hij schaamde zich voor zijn klasgenoten.

Woensdagochtend zat meester Strats al achter zijn bureau. Hendrik, met zijn stapel papier, stapte de klas binnen. ‘Meester Strats, hier zijn de tien tafeltjes van tien en nog vijf erbij van mijn vader.’

De man in de vaalbruine stofjas keek niet op of om: ‘In de hoek, op je knieën! Nablijven om vier uur!’

Is meester Strats nog steeds kwaad? Hij kijkt niet eens naar het strafwerk, ook niet naar dat van mijn vader. Hoe lang moet ik hier blijven knielen? Moet ik straks weer alleen naar huis? Worden mijn ouders weer boos? Hendriks angstige gedachten ketsten af tegen de blinde muur in de hoek.

De schoolbel van vier uur was het verlossende teken voor de

klasgenoten, niet voor Hendrik.

Hij bleef gehoorzaam in zijn schoolbank zitten.

Meester Strats kwam naar hem toe met een stapel papier: 'Tien keer de tafels van tien en tot halfvijf blijven.'

Geschrokken begon Hendrik onmiddellijk aan het eerste tafeltje: $1 \times 10 = 10$. Maar nadat meester Strats was vertrokken en de schemer viel in de lege klas, kon hij wel huilen. Zijn vriendjes speelden buiten met elkaar en hij zat hier helemaal alleen te schrijven. Ook was hij bang; zouden zijn ouders weer boos zijn als hij straks te laat thuiskwam? Als in een waas pakte hij het strafwerk op en liep weg.

Thuis wachtte een boze moeder hem op: 'Hendrik, wat is dat toch met jou, je bent alweer te laat thuis.'

'Dat moest van meester Strats, mama!' Hij moest bijna huilen maar slikte de tranen in.

'Ik zie dat je papier bij je hebt. Is dat weer strafwerk?'

Snikkend kwam het eruit: 'Ja, mama, ik moet weer tien tafeltjes van tien maken.'

De moeder lette niet op het verdriet van haar zoon.

'Wacht maar tot je vader dit hoort!'

Hendrik haalde weer de kroontjespen met de inktpot van zijn vader uit de kast en begon zo snel als hij kon te schrijven. Hij was ongeveer op de helft, toen zijn vader op de fiets langs het keukenraam passeerde. Alles beefde in hem, hij legde zijn pen neer, omdat zijn hand zo trilde.

'Zo, Hendrik, ik zie dat je aan het schrijven bent? Waarom speel jij niet buiten?'

'Ik schrijf weer tafeltjes, het moet van meester Strats, papa!' Het klonk als een noodkreet.

'Dan krijg je er van mij weer vijf tafels van tien bij!' Zijn vader zei het alsof het een spel was zoals 'Mens erger je niet', dat ze op zaterdagavond met het gezin speelden. Maar dit was straf. Straf die hij niet verdiend had.

Donderdagochtend nam meester Strats zwijgend de vijftien volgeschreven vellen in ontvangst en ging Hendrik hoopvol in zijn bank zitten. Nu zou alle straf voorbij zijn, mijmerde hij.

Na het speelkwartier stommelden Hendrik en zijn vriendjes

rumoerig de klas binnen.

‘Hendrik, nu! Staan, in de hoek! En vanavond nablijven!’ De hoge stem klonk overal bovenuit en ging hem door merg en been.

Starend naar de witte muur hoorde hij niets van de de geluiden uit de klas. Het schoolplein met rond hippende vogels, de bontgekleurde vissen in het aquarium, de vriendjes en klasgenoten, zelfs de vaalbruine stofjas, het ging allemaal aan hem voorbij. Hij wachtte op het verlossende bevel: ‘Ga zitten!’

Om vier uur liep de klas leeg en bleef Hendrik achter in de schoolbank.

Meester Strats beval: ‘Honderd keer opschrijven!’ Hij legde een stapel vellen voor hem neer.

Op het eerste vel stond in koeienletters geschreven: IK MOET BETER MIJN BEST DOEN.

Hendrik doopte de kroontjespen keer op keer sneller in de inktpot, hij gaf er niets meer om of er een inktmop op het papier zou vallen, het enige wat hij wilde was dat meester Strats en zijn ouders niet meer boos op hem waren.

Honderd regels heb ik eerder klaar dan honderd tafeltjes van tien, bedacht hij vol goede moed. Snel schreef hij het eerste blad vol met vijfentwintig regels, schreef nog drie vellen vol en maakte zo zijn strafwerk helemaal af, zonder inktvlekken. De vier bladen liet hij achter op het bureau van meester Strats, hij wist zeker dat er geen straf meer zou komen.

Op tijd thuis zijn was echter weer mislukt.

Onder de boze blikken van zijn ouders kromp hij in elkaar. ‘Hendrik, Onmiddellijk naar je kamer!’ Met hangend hoofd liep hij de trap op.

‘Heb je weer straf gehad van meester Strats?’ riep zijn moeder hem achterna.

Hij keerde zich om op de traptrede: ‘Ik moest honderd regeltjes schrijven.’

‘Waar zijn die dan?’

‘Dat heb ik op school gemaakt.’

‘Dan krijg je er van mij weer de helft bij!’ Het was zijn vaders boze

stem: 'Ik wil je pas beneden zien als het klaar is!'

Hendrik nam zijn vaders blocnote, inktpot en kroontjespen mee naar boven, klemde de pen tussen zijn vingers en luisterde naar de geluiden van de buurkinderen die buiten speelden. Vanuit het raam zag hij de kinderen touwtjespringen, stuiters ketsen, bokspringen. Al vier dagen mocht hij niet meespelen, een straf die groter was dan alle tafeltjes en regeltjes bij elkaar.

Hendrik doopte de pen in de inktpot en schreef vijftigmaal: ik moet beter mijn best doen.

Hij deed altijd zijn best, maar dat hielp niet bij meester Strats en ook niet bij zijn ouders. Wel bij de kapelaan en de zusters Juliaantjes, die gaven hem complimenten en nu mocht hij zelfs misdienaar zijn in de Petruskerk.

Toen hij naar beneden liep om de twee beschreven vellen aan zijn vader te laten zien, was het buiten al donker. De hoop op buitenspelen met de vriendjes in de buurt vervloog. Wat was hij graag even naar de salamanders met hun oranje buikjes gegaan, zouden ze nog steeds rondkruipen in de struiken langs het water?

'Alstublieft, papa!'

Zijn vaders blik ging over de vijftig geschreven regels. 'In orde,' bromde Hendriks vader.

Hij zuchtte van opluchting, eindelijk was de straf voorbij.

'Morgen ga je naar meester Strats en geef je hem mijn extra regels.'

Hendrik schrok.

'Ja, papa,' zei hij met neergeslagen ogen, zijn vader mocht niet zien dat er tranen kwamen.

Vrijdagochtend stond Hendrik aarzelend voor de klasdeur. Meester Strats zat al aan zijn bureau. Wat voor straf stond hem te wachten als hij het strafwerk van zijn vader aan de meester gaf? Misschien kon hij het beter niet geven. Maar als zijn vader dat te weten kwam. Het duizelde weer in zijn hoofd, de papieren trilden in zijn hand.

Zijn klasgenoten liepen hem vrolijk groetend voorbij: 'Ha, Hendrik.'

Langzaam naar binnen lopend zocht Hendrik de blik van meester Strats en legde zonder iets te zeggen zijn vaders strafwerk bij hem op het bureau.

De vaalbruine stofjas riep zonder op te kijken: 'Knielen in de hoek!'

Na een half uur klonk het bevel: 'Staan!' Over zijn knieën wrijvend in een poging de pijn te verdrijven, stond hij op.

Tijdens het speelkwartier was het weer net of er niets aan de hand was en kwam er hoop dat alle straf voorbij was.

Maar om vier uur klonk het bevel: 'Nablijven.'

Komt dat door de straf van mijn vader, vroeg Hendrik zich af. Daar kwam meester Strats al aan met vier vellen papier: 'Honderd strafregels schrijven!'

Hendrik leefde in een vicieuze cirkel. Hij schreef de honderd regels zo snel mogelijk en verliet de school pas, nadat hij de vier beschreven vellen op het bureau van meester Strats had gelegd. Alleen haastte hij zich naar huis. Daar wachtte een boze moeder: 'Je bent weer te laat, ik zeg het tegen je vader!'

Die gaf hem vijftig extra strafregels. 'Je mag pas naar buiten als ze af zijn.'

Toen ze eindelijk af waren, zei hij: 'Je mag nu niet meer naar buiten, het is al donker.'

Om sneller te kunnen schrijven probeerde Hendrik een trucje uit, hij bond drie potloden met een elastiekje vast, klemde tussen drie vingers een potlood en probeerde zo drie regels tegelijk op papier te zetten. De eerste regels ging dat goed en kreeg hij hoop dat hij snel klaar zou zijn. Maar de potloden gingen wijder uit elkaar staan en het werden schuin aflopende regels en onduidelijke woorden. Tot zijn teleurstelling kostte dit nog meer tijd dan schrijven met de kroontjespen.

Hoe Hendrik ook zijn best deed om de meester en zijn ouders te gehoorzamen, het bleef hetzelfde liedje. Hij kon bijna niet meer schrijven van de pijn aan zijn vingers, die blauw waren van de inkt, vooral de middelvinger, waar zelfs een eeltknobbel op verscheen.

's Avonds boven in zijn kamer keek hij verlangend naar buiten. De buurkinderen speelden met elkaar, wat miste hij zijn vriendjes. Dat zijn vriendjes hem ook misten kwam niet bij hem op.

Hij zat al drie weken gevangen in de eindeloze stroom strafwerk,

toen hij vanuit zijn slaapkamerraam Doortje, zijn oudere buurmeisje van de overkant, het tuinpad zag oplopen.

Als het geen echte jongensspelletjes waren zoals pik, olie of dik, speelde Doortje mee in de straat. Hendrik was dol op dit spel, waarbij de jongens op en over elkaar buitelden.

Vaak sprongen ze over de ruggen van wel zeven 'bokken', die gebukt voorover stonden, van de achterste naar de voorste.

Hendrik was niet graag de bok, van dat gespring op zijn rug was hij het liefst snel verlost. Wisselen van bok naar springer lukte alleen als de leider, die helemaal vooraan tegen de muur stond en de eerste bok in zijn holle handen opving, raadde welke vinger de eerste springer achter zijn rug opstak: 'Pik, olie of dik?' De andere springers keken oplettend toe of er met de vinger niet werd gefoeteld, eigenlijk wilde niemand bok zijn.

Doortje deed vaak mee met het hinkelspel. Dan tekende ze met gekleurde krijtjes in strakke lijnen een hinkelbaan op de straat, met tien genummerde vakken. De vrienden namen het nooit zo nauw met het tekenen van de lijnen en ze waren het vaak oneens over de plek waar het blokje hout wel of niet over de lijn geschoven was en de vraag of je wel of niet 'af' was.

In plaats van het houten blokje zette Doortje zwaarder geschut in: een Erdal schoensmeerblikje, gevuld met zand. Hendrik had er al eens nieuw zand in mogen doen. Hij vulde het blikje tot de rand - hoe zwaarder het was, hoe beter hij ermee kon richten - en zette het deksel er weer op. Met het metalen vleugeltje aan de rand van de deksel draaide hij het blikje zo strak mogelijk dicht en wierp het laag over de grond door de hinkelbaan, het liefst naar het verste vak.

Touwtje springen vonden de jongens eigenlijk maar een meisjesspel. Maar als Doortje haar extra lange springtouw meebracht, sprongen ze wel met z'n zessen tegelijk in het touw en zongen 'Erop en ertussen, ertussen en erop', net zolang tot een van hen, per ongeluk expres, een voet verkeerd zette of verkeerd insprong en het touw verward raakte met de jongensschoenen.

Nieuwsgierig stond Hendrik op en opende zijn slaapkamerdeur.

Hij wilde het liefst de trap afrennen naar beneden maar hield zich net op tijd in. Op zijn tenen liep hij over de overloop naar de trap. Zich aan de leuning vastgrijpend boog hij over het trapgat en hoorde de stemmen van zijn moeder en Doortje in de keuken.

‘Dag, Doortje, wat is er aan de hand?’

‘Dag, mevrouw, ik zoek Hendrik, mag hij buiten komen spelen?’ Hendrik was op zijn achterste enkele treden naar beneden geschoven, hield zich muisstil.

‘Hendrik heeft straf.’

‘Hendrik straf? Waarvoor? Het is zo’n aardige jongen.’

‘Hij heeft straf van Meester Strats.’

‘Is Hendrik dan ziek geweest? Ik heb hem al zo lang niet meer buiten gezien.’ Doortjes woorden klonken hem als muziek in de oren.

‘Hendrik is niet ziek, hij heeft straf van de meester.’

‘Mijn broer heeft ook bij meester Strats in de klas gezeten en die kreeg ook vaak straf.’

‘Daar zal hij het dan wel naar gemaakt hebben,’ zei zijn moeder kortaf.

‘Maar wat heeft Hendrik dan gedaan mevrouw?’ Hendrik spitste zijn oren.

‘Dat weet ik niet. Maar zijn vader zegt dat hij het wel verdiend zal hebben, daarom krijgt hij er van hem extra strafwerk bij.’

‘Het is altijd zo leuk om met z’n allen buiten te spelen, mag Hendrik voor deze keer mee?’

Hendrik zat al over de helft van de traptreden naar beneden, zou zo met Doortje mee naar buiten willen rennen.

‘Nee, hij heeft nog steeds straf, als zijn vader straks thuiskomt en het strafwerk is niet af dan zwaait er wat. Dus ga nu maar.’

Hendrik stond langzaam op en liep tree voor tree naar boven, terug naar zijn kamer.

Vanuit het raam zag hij Doortje naar de overkant lopen, ze ging naar huis.

Het was al donker, toen hij zijn vader thuis hoorde komen. De bel ging. Hendrik wilde net naar beneden gaan om zijn strafwerk te laten zien. Hij rende naar het raam en keek naar beneden.

Zag hij het goed? De architect en zijn vrouw? Ja, het waren de

ouders van Doortje. Wat kwamen die zo laat doen?

Hendrik sloop weer naar de overloop, hangend boven het trapgat hoorde hij dat zijn moeder hen binnenliet en met hen naar de zitkamer liep, de kamer waar zijn vader altijd de dagrapporten maakte. Zijn vader sloot de schuifdeuren, dat deed hij altijd als er mensen kwamen praten over zedenzaken. Vanachter die deuren klonk soms gesnik. Hendrik kon niet verstaan wat ze zeiden, maar hoorde wel de stemmen van zijn vader en Doortjes moeder er bovenuit. Het leek wel of ze boos waren.

Hendrik borg zijn strafwerk op, morgen zou hij het weer meenemen naar Meester Strats.

De volgende dag, 's middags, kwam hij weer te laat thuis, toch kreeg hij een kopje thee van zijn moeder. Onder haar schort had ze een jurk aan, die ze droeg als ze de stad inging.

'Kom, even aan tafel zitten.'

Op zijn hoede keek Hendrik haar aan vanonder zijn oogharen.

'Gisteren zijn de ouders van Doortje hier geweest.'

Ja, dat weet ik, wilde Hendrik zeggen maar hij beet op het puntje van zijn tong.

'Jan, die ken je wel, de broer van Doortje, kreeg heel veel strafwerk van meester Strats.'

'Net als ik?' Hendrik kon zijn mond niet langer houden.

'Ja, en ze wisten niet waarom.'

'Ik weet het ook niet.' Hij nam een slokje thee en keek haar over de rand van het kopje aan.

'De moeder van Jan is naar de school gegaan en heeft de directeur gesproken.'

'Dat is frater Acacius,' zei Hendrik.

'Ja ja, het zal wel,' zei zijn moeder, 'maar na haar bezoek kreeg Jan geen straf meer. Ze zei dat meester Strats een rare was en dat het afgelopen moest zijn met die streken van hem.'

'Ik wil ook geen straf meer, mama, net als Jan.' Wat had hij die wens vaak in gedachten gehad maar nu sprak hij hem voor het eerst uit.

'Misschien moest ik dat ook maar eens doen, dacht ik toen.'

Hendrik nam een slokje van zijn koud geworden thee. Praatte zijn moeder met zichzelf?

De volgende schooldag begon zoals altijd, op weg naar school met zijn vriendjes, voetballend, stuiters ketsend tegen de stoeprand. Maar op school gekomen, zonk de moed hem weer in de schoenen. Op de drempel aarzelde hij, voordat hij de klas binnenliep. Wat zou Meester Strats hem nu weer bevelen? In een wat gebogen houding, met neergeslagen ogen liep hij naar het bureau van de vaalbruine stofjas, legde het strafwerk van zijn vader erop neer en begaf zich naar zijn schoolbank, de oren gespist op de hoge stem boven het rumoer uit van de klasgenoten.

Hij hoorde geen hoge stem, zelfs nadat hij al enkele minuten in de bank zat, kreeg hij geen enkel bevel. Meester Strats gaf gewoon les alsof er niets was gebeurd.

Lida Calis

GOED UITGERUST

Wat was Kroatië toch mooi. Met Irene, onze twee dochters en onze zoon, was ik neergestreken op een terras in een dal met uitzicht op de bergen. Er kon ons niets meer gebeuren. We hadden de rit met ons caravannetje over een gammele houten brug overleefd. Niet alleen kraakte de brug bij het eroverheen rijden, ook de afgrond eronder was dieper dan we aanvankelijk dachten. Opgelucht zonder schrammetje een restaurant te hebben gevonden gingen we aan een tafel zitten. Nu wilden we niets liever dan even uitrusten en iets eten en drinken.

Na een half uur op het terras was er in de verste verte nog geen ober te zien. Naast ons zat een familie met hetzelfde probleem. Ze spraken Kroatisch en keken beteuterd. We verstonden er geen woord van. Maar goed, onze kinderen kletsten honderduit over de krakende brug. Supercool vonden ze het allemaal.

Eindelijk na drie kwartier kwam er een vrouw met grote stappen op ons toelopen. Ze had zowaar een blocnote bij zich. *‘Was wollt ihr?’* snauwde ze in het Duits. Haar ogen waren rood, alsof ze had gehuild. *‘We zouden graag een hapje eten, mevrouw,’* zei ik in mijn beste Duits. *‘Was?’* zei ze luid. *‘Sag es mir.’* Onze kinderen trokken grimassen van de lach om de lompe behandeling. Ik bleef rustig en wees het eten op de kaart aan. Voor de kinderen worstjes met appelmoes en voor ons vis, groente en gebakken aardappelen. Nors keerde ze om en sjokte naar binnen. *‘Wat een mens,’* zei onze jongste zoon. Hij gooide een paar mueslirepen op tafel en zette er wat blikjes cola bij, die hij uit de caravan had gehaald. Zo hadden we tenminste iets.

Na anderhalf uur was ons eten er nog niet. Er was geen ander restaurant in de buurt voor zover we wisten. Onderweg waren we niets tegengekomen. Er zat weinig anders op dan te wachten. We gingen maar kaarten. De bergen rondom ons waren prachtig. Je rook de bloesem van de bomen die volop in bloei stonden, het sublieme vakantiegevoel. Mijn dochter kwam terug van de wc en zei: *‘Ze hebben ruzie. Ik denk dat de kok haar man is. Die vrouw stond kwaad op haar horloge te wijzen. Zeker omdat we geen eten hebben natuurlijk. Ze waren aan ’t schelden, niet normaal meer, joh!’*

Even later zagen we de kok naar buiten zwalken. Ik stak onmiddellijk mijn hand op. Hij kwam op ons toelopen, vergezeld van een enorme bierwalm. 'We wachten al ruim twee uur op ons eten,' zei ik. Hij gooide zijn armen in de lucht en liep weer naar binnen. Ik had het niet meer en begon hard te lachen. Het leek wel een klucht. Ook onze Kroatische burens op het terras hadden nog steeds geen eten.

Na drie uur wachten kwam eindelijk de maaltijd. Erg vonden we het niet. We hadden ons vermaakt en waren goed uitgerust. We kregen iets totaal anders tot onze verbazing. Het was niet bepaald wat we verwacht hadden, maar alla we hadden honger en wilden verder niet moeilijk doen. Als hongerige wolven vielen we aan. Was dit nou Kroatisch eten? Het smaakte heerlijk. Ik had mijn bord ongeveer leeggegeten en keek met één oog naar het gezin naast ons. Ze kregen nu ook hun bestelling. Het eten kwam me bekend voor: worstjes met appelmoes, groente, vis en gebakken aardappelen.

Tel Liane

EmEm opent haar ogen. Haar oogleden voelen vederlicht, haar hoofd is helder. Haar gedachten gaan uit naar het bed dat haar de afgelopen nacht, zoals elke voorgaande nacht, liefdevol en warm gedragen heeft. Ze wordt zich voor een kort moment intens bewust van de zachte sonore zoemtoon die vanuit het bed haar oren bereikt. Haar lichaamscellen ervaren de lage zware toon als een prettige, geruststellende trilling. Terwijl zij traag overeind komt, beleeft ze tot in elke cel hoe haar één zijn met het bed afneemt. De samensmelting die er is tussen haar en het bed vibreert zacht, totdat ze volledig los zijn van elkaar.

Op blote voeten loopt ze door de kamer naar het raam. EmEm bemerkt nu hoe haar wezen lijkt te versmelten met het vensterglas, de houten kozijnen, de houten vloer en de uit klei gebakken muurstenen. Ze wordt zich meer en meer bewust van de krachtige energie die uit de aarde, door alle materie om haar heen, omhoog stroomt. Het kriebelt licht onder haar voeten. Terwijl ze het raam opent, neemt ze waar dat de buitenste laag van haar energieveld heel kort contact maakt met de buitenste laag uit het energieveld van een voorbijvliegende merel. Een snelle korte trilling dringt door tot diep in haar fysieke lichaam – de verdichting van haar energieveld – zodat haar stoffelijke zijn mogelijk is.

Langzaam en teder tast ze met haar handen over dit lichaam, háár materiële, tastbare zijn. Haar lichaam dat in omvang toeneemt en opnieuw ronder en zachter wordt. Vanaf de oksels tot aan haar heupen deinen in drie golvende plooiën neerhangende lagen lichaamsvet zacht op en neer. Het lichaam is nu nog zacht en kneedbaar. Over vier tot vijf weken zal haar lichaam heel anders zijn, niet meer zacht en kneedbaar maar strak, gespannen en volgepropt zal ze aanvoelen, haar jonge lichaam maximaal gevuld met voedsel.

Langzaam door de ruimtes van het huis lopend, ervaart ze een niet aflatende intense verbondenheid met de fysieke werkelijkheid om haar heen. Het lijkt alsof er geen onderscheid meer is tussen haar stoffelijke zijn en de objecten die ze visueel kan waarnemen. Ze denkt in de aarde, ze denkt in zichzelf. Ze voelt in de aarde, ze voelt in zichzelf. Zij is aarde. Geschiktere woorden kan ze niet bedenken

om haar besef van diepe verbondenheid, één zijn met alles om haar heen te beschrijven.

Intens bewust van de ervaring één te zijn met alle zichtbare materie om haar heen, loopt EmEm door de kamers van het huis en pakt een handdoek mee in de bijkeuken. De trap naar het souterrain aflopend gaat haar aandacht al uit naar het bad dat daar op haar wacht.

Haar voet voelt de temperatuur van het water en langzaam glijdt haar lichaam in het rond gevormde waterbekken. Vandaag geen zeezout en Dulse vlokken.

De bubbel- en massagemogelijkheid heeft ze de eerste dag dat ze hier was meteen uitgeschakeld. Onrustig en geïrriteerd was ze geworden van het lawaai van de toch wel verouderde bubbelbad installatie en de druk van de massagestralen op haar lichaam.

Een bijna onaardse stilte omringt haar nu in deze ruimte. Het water is aangenaam op lichaamstemperatuur.

Versmolten met het water wordt haar fysieke lichaam één met elk watermolecuul in het bassin, neemt ze geen verschil meer waar tussen haar lichamelijke innerlijk en de buitenwereld. Hoe haar huid geen grens meer vormt tussen deze werelden. Er is geen onderscheid meer tussen het vocht in haar celsysteem en het vocht rondom haar fysieke lichaam. Ze is volledig bewust aanwezig en ervaart desondanks de versmelting van haar wezen, haar lichaam in eenheid met het water. EmEm beseft hoe dit samengaan intenser wordt en ze met het water langzaam deel uitmaakt van de stevige aarde onder het waterbekken. Ze is in volledige eenheid met het in het souterrain aanwezige bijna witte heldere licht. Wit licht met een zweem van violet, roze en blauw. EmEm gaat op in de niet aflatende stroom krachtige energie die op deze plek aanwezig is. De fysieke aarde, de energie die verankerd ligt in die aarde. Het versmelten met deze energiestroom is krachtiger en essentiëler dan het zijn zoals ze dat voorheen ooit heeft ervaren.

R27 loopt in pyjama vanuit zijn slaapkamer naar de keuken. De zomer is voorbij en de nachten worden frisser met als gevolg dat het ook in zijn woning 's nachts merkbaar kouder is. Hij bewoont een zolderetage in een slecht onderhouden herenhuis net buiten

het centrum van de stad. Door een van de dakvensters kan hij 'god-zij-dank' de toppen van de bomen zien. Bomen met de bladeren nu donkergroen, de herfst op komst.

Terwijl hij staande in de keuken die ochtend naar buiten kijkt, dringt het tot hem door dat de lichtgloed die elke boom uitstraalt anders is dan gewoonlijk, de andere dagen, al de jaren dat hij op deze zolder woont.

'Er is iets vreemds gaande,' hoort hij zijn stem tegen zichzelf praten.

Heel raar, vreemd! Is dit de afgelopen nacht gebeurd, of al eerder, meer geleidelijk en is hij zich er niet van bewust geweest, van de verandering?

Verdorie, kan toch niet? Is het een verandering in zijn wijze van waarnemen waardoor hij dit vreemde licht nooit eerder heeft gezien?

De gloed rondom de bomen is altijd tot aan de winter helder wit. 'Verdorie; deze gouden kleur is nieuw, heb ik eerdere jaren niet gezien.' Half hardop praat hij om zichzelf te overtuigen van zijn waarneming. Kijkend door het raam naar de bomen vibreert de gloed en maakt golvende bewegingen, de gloed is duidelijk niet statisch, komt ook niet vanuit de bomen zelf zoals de witte lichtgloed, het doet hem denken aan een invloed van buitenaf die zich nu vermengt met de gloed van de bomen.

Zijn maag rammelt en hij draait bijna automatisch een kwartslag linksom naar het aanrecht. Lopen is niet nodig, veel ruimte is er niet in deze zolderbehuizing.

'Halftien, shit!' Geschrokken van de tijd, beseft hij dat hij zeker een half uur naar de boomtoppen heeft staan staren, gedachteloos, afwezig, gefascineerd, zonder enig besef van tijd. 'Het gaat niet goed met je, jongen.' Hij huivert alsof hij iets wil afschudden en opent de ijskast.

Hij pakt de fles water en vult de koffiezetter tot de maataanduiding 'vier kopjes', neemt een stuk keukenpapier en vouwt dit in de filterhouder. Koffiefilters zijn al jaren niet meer te koop. Koffie alleen op de zwarte markt, veel te ongezond. Hij telt twee afgestreken maateenheden koffiepoeder af. R27 schakelt het apparaat in en loopt terug naar de slaapkamer.

Nu douchen of toch maar vanavond, schiet het door zijn hoofd. Nog voordat hij concreet en bewust een besluit heeft genomen, zijn

de handen al bezig de sokken aan zijn voeten te doen. Terwijl hij van kleding wisselt, snuift hij genietend de verse koffiegneur op die uit de keuken komt. 'Het aroma komt je tegemoet...' Hij kapt de deels geneuriede gedachte af. Get, wat een vreemde zin die bijna zingend in zijn hoofd opkomt. Hij is vanmorgen vreemd van de kaart, echt niet zichzelf.

In jeans en T-shirt loopt hij terug naar de keuken en schenkt de koffie in een grote mok. Hij pakt twee sneetjes brood uit de vriezer. Het brood, zoals te verwachten, hard en koud. R27 houdt de sneetjes in de warme damp die uit de mok omhoogkringelt, ondertussen bedenkend welk broodbeleg hij zal kiezen.

Hij neuriet half zingend voor zich heen: 'Elke morgen LIPO op het brood, tam-ta-da-dam, tam-ta-da-dam, en je gaat nog lang niet dood. Elke morgen...'

Kort schokkend met zijn hoofd stopt R27 abrupt met het herhalen van de tekst. Hij schrikt, omdat hij zonder enige aanleiding of doel zich de spottende persiflage op de LIPO reclameslogans uit zijn jeugd herinnert. Fijne herinneringen heeft hij er niet aan. De irritante LIPO 'Ting-tinge-ling, ting-tinge-ling' deuntjes komen dwingend in zijn brein omhoog. 'Een sneetje brood met LIPO in de morgen ting-tinge-ling, ting-tinge-ling, en je maakt je de hele dag geen zorgen.'

De rijmzinnen waren gewoon dom, door een idioot verzonnen. Dan het geluid? Het geluid! Ting-tinge-ling, ting-tinge-ling maakte hem als kind werkelijk gek. Vanaf het moment dat hij ergens het 'ting-tinge-ling'-geluid hoorde bleef het de hele dag in zijn hoofd galmen. Hij besluit LIPO E35kaas op zijn inmiddels ontdooide sneetjes te smeren. 'Smaakt als echte pindakaas,' grinnikt hij spottend naar de koelkast. Terwijl R27 half hangend vanaf zijn stoel de koelkast opent en de LIPO35kaas van het schap tilt, schakelt hij gelijktijdig het beeldscherm boven de koelkast in. Zijn ontvangst staat standaard afgesteld op 'MB12', Muziek voor het Brein. Hij vloekt. 'Verdorie, geen geluid.' Wel loopt er een tekstband midden over het beeldscherm.

'Belangrijke berichtgeving binnen enkele minuten. Belangrijke berichtgeving binnen enkele minuten.' Schakelend tussen de kanalen wordt hem duidelijk dat op elk kanaal dezelfde tekst te lezen is. De hoge D&H hebben schijnbaar werkelijk iets van immens belang

te melden. Alle zendstations plat. 'Misschien toch een invasie van buitenaardse wezens,' gniffelt hij half binnensmonds en smeert zijn brood.

'Ting-tinge-ling! Ting-tinge-ling!' komt onverwacht uit de speakers van het beeldscherm. Een fractie van een seconde heeft hij het gevoel dat hij droomt, een déjà vu ervaart, dan komt het verbaasde besef dat, wie dan ook, deze uitzending van schijnbaar immens belang, werkelijk start met dit afschuwelijke deuntje.

Er komt een vrouw in beeld waarop de term 'dame' ondanks haar gevulde lichaam volledig van toepassing is. Ze maakt een onderdrukt opgewonden indruk terwijl ze spreekt.

'Beste kijkers, beste luisteraars... met vreugde!... met meer dan grote blijdschap, mag ik u namens de internationale LIPO vetverwerkingsmaatschappijen vertellen dat het is gelukt het gen te traceren, als hernieuwd aan te sturen, dat verantwoordelijk is voor voldoende aanmaak van functioneel lichaamsvet in de lichamen behorende tot het mannelijk geslacht. Door deze ontdekking zal op korte termijn de productie van LIPO-voedingsvetten met vijftig procent kunnen stijgen en de nijpende voedselverzorging, wereldwijd, in zijn geheel kunnen worden opgelost. Uit testen die succesvol zijn verlopen bij alle proefpersonen...'

R 27 schakelt bijna in shock het beeldscherm uit. Een rilling loopt koud over zijn rug. 'Hernieuwd aansturen, hernieuwd aansturen! Genmanipulatie, dat is het, gesodemieter met iemands lichaam. Dat dus nooit.' Dit kunnen ze vergeten, hij wordt geen LIPO-donateur, dat nooit. Stelletje idioten, waar halen ze het lef vandaan om de genen van alle mannen, vijftig procent van de aardbewoners te manipuleren! Te verminken. Geen polonaise aan zijn lijf! En al helemaal geen genetische manipulatie. Op zijn lichaam wordt geen gentherapie toegepast. Waar halen die LIPO-lui het lef vandaan? En de H&D...? Hij wordt woedend, woest is hij en volkomen verbijsterd. Het laatste stukje brood spoelt hij weg met de koud geworden koffie.

EmEm loopt in een badlaken gewikkeld door het oude huis. Ze geniet van deze laatste dag, heeft al bijna heimwee nog voordat ze is vertrokken. Dadelijk, als haar koffers zijn gepakt, zal ze hier in huis

nog lunchen en dan vertrekken naar het noorden. Op naar de grote stad. Een twee uur durende reis naar haar appartement. Het is een vreemde gewaarwording dat er zo een ervaringswereld van verschil kan zijn op slechts twee uur afstand. Tijdens de lunch dwalen haar gedachten terug naar het moment waarop dit huis, deze plek haar eigendom werd.

Ergens in een ver verleden, meer dan honderd jaar terug, hadden haar overgrootouders dit huis gekocht, toen was het al een heel oud huis. Oorspronkelijk was het ergens begin achttiende eeuw gebouwd.

In die tijd was het een boerderij met veel landbouwgrond eromheen, een kerkje - dat in de loop der eeuwen een kerk werd - op enkele meters afstand van de voordeur en enkele huisjes ernaast. Het gebied had zich nu ontwikkeld tot een dorpskern van flink formaat en was met uitzondering van enkele delen - waaronder de grote tuin die bij het huis hoort - compleet volgebouwd met woningen, hoogbouw, appartementen en winkels.

De oude mevrouw, haar overgrootmoeder herinnert ze zich nog vaag. Veel kwamen ze er niet. Vooral haar moeder vond het maar een vreemd mens. 'Het lijkt wel alsof ze dwars door me heen kijkt, ik voel me altijd onbehaaglijk als zij in de buurt is.' Had ze haar moeder weleens horen zeggen. EmEm kon zich niet goed herinneren hoe zij zich had gevoeld in de nabijheid van haar overgrootmoeder. In elk geval niet slecht of opgelaten. Ze vond het altijd wel spannend, toch... om naar die oude mevrouw op visite te gaan. Het grote huis, de enorme tuin met dikke oude hoge bomen, de zoete kersen in de zomer, de tap in de stam van de esdoorn waar heerlijk koel en voedzaam sap uit druppelde. Soms schoof ze het opvangbakje aan de kant en ging er met haar mond ver open onder liggen, wachtend op een druppel vocht. Ook de werkplaats en het atelier hadden haar altijd wel gefascineerd. Ze had altijd het gevoel gehad in een andere wereld te stappen op het moment dat ze door de poort aan de straatzijde tegenover de kerk de grote stadstuin binnenging. Alle straatgeluiden verdwenen, ze werd omgeven door een deken van rust en groen.

Enkele weken voor haar tiende verjaardag was de oude mevrouw,

haar overgrootmoeder gestorven. Ze kon zich de oude mevrouw dan wel niet meer goed herinneren, wat ze zich wel nog tot in detail kon herinneren, was de voorlezing van het testament bij de notaris. Ze draalde ergens in de buurt van een grote afzijdig staande stoel. De aanwezige volwassenen zaten allemaal aandachtig te luisteren naar het voorlezen van 'de akte'. EmEm lette niet echt op, ze begreep er niet veel van en het interesseerde haar bepaald niet. Ze was erbij omdat de notaris had aangegeven dat op verzoek van haar overgrootmoeder iedereen erbij aanwezig moest zijn, dus ook het meisje, zij dus. Op het moment dat ze haar naam hoorde uitspreken door de notaris, begon ze met aandacht te luisteren naar wat er werd gezegd.

'EmEm, de tot op heden enige dochter van mijn kleinzoon Lijf, zal het perceel kadastraal bekend als 594, sectie A volledig, vrij van last en schuld in eigendom krijgen.'

Na deze zin was het eerst doodstil, daarna gebeurden er een aantal dingen gelijktijdig. Ze hoorde haar grootvader schateren en de andere oude man die in de ruimte was begon mee te schateren.

Haar moeder fluisterde te hard tegen haar vader: 'Lijf, is jouw vader en zijn broer is seniel aan het worden. Willen ze zelf dat huis en die grond niet erven?'

'Nee schat, ze denken anders over bezit dan jij,' was zijn antwoord.

De notaris vroeg om rust, haar moeder bleef maar tetteren. Tussen al het rumoer drong het tot haar door dat zij het huis van de oude mevrouw, haar overgrootmoeder had gekregen.

Zittend aan de tafel, genietend van haar lunch, realiseert ze zich dat ze op dat moment, ook al was ze nog jong, wel begrepen had dat er na voorlezing van het testament veel gedoe in de familie was ontstaan en dat haar moeder bepaald niet blij was met de inhoud van het testament.

Na enkele jaren toen ze wat ouder was, begon ze steeds meer inzicht te krijgen in de ontstane situatie. Haar overgrootmoeder had bepaald dat niemand voor langere tijd in het huis mocht verblijven totdat zij, EmEm, er minimaal drie maanden aan een stuk in had gewoond. Tevens was er een bedrag gereserveerd voor onderhoud van de tuin en het huis tot zij meerderjarig zou zijn. Al die jaren

werd het huis vier maal per jaar stofvrij gemaakt inclusief ramen lappen door een werkster. De tuin werd op orde gehouden door de tuinman, die ook bij haar overgrootmoeder in dienst was. Hij tapte nu het esdoornwater. Elke herfst kreeg ze een flesje met de pakketdienst thuisbezorgd.

Toen ze ouder werd en ze meer over deze vreemde erfenis wilde weten, had ze haar grootvader gevraagd waarom hij en zijn broer zo hadden moeten lachen toen de notaris had voorgelezen dat zij het huis zou krijgen. Grinnikend had hij geantwoord: 'Het beteuterde gezicht van je moeder was werkelijk goud waard, ze had er graag zelf willen wonen, ze is nog maanden woedend geweest over de clausule dat jij er eerst minimaal drie maanden in je eentje moest wonen voordat anderen er langere tijd mochten verblijven.'

'Weet jij dan waarom ik er eerst alleen moet wonen?'

'Lief kind,' was zijn antwoord: 'Dat weet ik wel maar ik kan het je niet uitleggen.' 'Waarom niet?' had ze aangehouden. 'Jij bent er zelf opgegroeid. Jij hebt er jaren gewoond. Jij kent het huis. Wat is er verdorie zo bijzonder aan dat huis?'

'Het is niet het huis, het is de plek, de locatie waar het huis gebouwd is,' antwoordde haar grootvader.

Ze had goed kunnen zien dat hij een lach maar moeilijk kon onderdrukken. Wat was het toch een vervelende man, nooit eens gewoon direct antwoord geven op vragen. Altijd in een verholen taalgebruik waar ze niets wijzer van werd.

Toch kon ze het niet nalaten verder te vragen. 'Dan klopt het dus toch dat er een gouden helm uit de tijd van de Romeinen diep in de bodem zit en dat de werkelijke waarde is?'

Als antwoord op deze vraag begon haar grootvader eerst te lachen, daarna liepen hem de tranen over de wangen van het lachen en daarna bleef hij maar de slappe lach houden. Toen hij eindelijk bedaard was en verder wilde praten, kreeg hij opnieuw de slappe lach.

'Kind, kom graag een andere keer terug, ik kan niet meer, dit lijkt wel een oude Tom en Jerry tekenfilm.' Hij hapte naar adem. 'Ik zie het helemaal voor me, jij en je moeder met spaden, schepjes en tandenborsteltjes op zoek naar het vele goud.' En hij bleef maar schateren.

Uiteindelijk was ze dan maar vertrokken. Ze begreep niet wat er zo komisch kon zijn aan haar vraag over de gouden helm en de Romeinen, ze had haar overgrootmoeder toch echt vaker tegen haar moeder horen vertellen dat er een gouden helm ergens in de buurt van het huis in de bodem zou moeten liggen. Daar... op de plek waar de oude beekloop was geweest die ooit door de Romeinen was gekanaliseerd.

Nu na drie maanden hier op deze plek te zijn geweest was haar wel duidelijk dat het inderdaad niet om materiële zaken ging. Het speet haar enorm dat haar grootvader inmiddels overleden was en ze hem niet meer kon vertellen dat ze begrepen had wat er zo bijzonder was aan het huis en dit stukje aarde.

Ze zou de plek missen, de rust, het eenvoudige zijn, de voedende energie en haar enorme helderheid van denken.

R27 besluit zijn woede opzij te zetten, zijn beperkte tijd op dit moment nuttiger te besteden. In elk geval proberen NIET te denken aan de idiote ideeën van het overkoepelend orgaan dat belast is met de voedselproductie. Hij vindt het toch al schandelijk en verdorven dat de lichamen van vrouwen al decennia nodig zijn ter meerdere eer en glorie van de wereldvoedselproductie. En nu wil men ook de mannen als vet-vee gaan gebruiken. Weer loopt een rilling over zijn rug. 'Niet aan denken, concentreer je op je plannen voor vandaag.'

Hij zoekt zijn spullen bij elkaar, legitimatiebewijs, studentenpas, pinpas, pen, papier en laptop.

Je weet maar nooit wat iemand in een niet-digitale omgeving wel en niet nodig heeft. De verlofbrief is hij bijna de verlofbrief vergeten, stom! Het had nog heel wat zweetdruppeltjes gekost voordat hem toestemming werd gegeven om onderzoek te doen in de bronnen van 'voor en/of het begin van het digitale tijdperk'.

Onderzoek doen in niet-digitale bronnen was vrij uitzonderlijk. Dit was zijn laatste strohalm. De informatie die hij nodig had om zijn afstudeerproject te legitimeren was onmogelijk te vinden met gebruik van eender welk digitaal zoekprogramma dan ook.

'Sleutel, waar heb ik die verdomde huissleutel neergelegd, zakken,

o, ja zakken van jas.' R27 voelt in de zakken van de jas en haalt opgelucht adem, yes, ze zijn terecht. Hij opent de deur van zijn behuizing en loopt met twee treden tegelijk naar beneden. De buitenlucht komt als een koude tocht door het trappenhuis omhoog. Buiten op straat ademt hij enkele malen diep in en uit, de wolkjes die door zijn warme adem worden gevormd in de koude lucht zweven weg. 'Getver, het gaat voorlopig alleen maar kouder worden.' Hij loopt naar zijn fiets in de stalling en deponeert zijn tas in de bak die hij achter op zijn bagagedrager heeft gemonteerd. Het transport van zijn vaak kwetsbare werken is nu aanmerkelijk makkelijker en veiliger.

Vanwege de nodige aan hem gerichte oproepen van de gebiedsbeheerder, de verkeersregelingen te respecteren, loopt hij nu lijdzaam met zijn fiets aan de hand naar de voor fietsers gereserveerde strook aan de straatrand en kijkt over de gehele lengte van de weg. Er beweegt een vage gedachte door zijn hoofd. Het is geen straat maar een laan. Bomen? Bij bomen aan weerszijden is het een laan. Het is bijna onmogelijk niet telkens naar de bomen en de gouden gloed die hij waarneemt te kijken. Het goud is laag bij de grond krachtiger aanwezig merkt hij op. Het vloeit uit over de straat en lost op.

'Opstappen,' spreekt hij zichzelf toe, 'stap op die fiets, nu!'

Eerst het vet-vee en nu weer die verdomde bomen. Ziet iedereen die gouden gloed? Hij ademt diep in en stapt op zijn fiets.

De straten die hij kiest op weg naar het archief zijn allemaal omzoomd met hoge bomen en groen. Hij heeft het vervelende gevoel dat hij in zijn twee hersenhelften gelijktijdig denkt. In een hersenhelft de gouden gloed die vanuit de boomkruinen omlaag golft en die hij onmogelijk niet kan zien. Gelijktijdig is hij met zijn gedachten bij de noodzaak van zijn bezoek aan het archief.

Dit is zijn laatste hoop op steekhoudende informatie waarmee hij zijn beoogde afstudeerproject zou kunnen verantwoorden.

Hij beseft dat er weer woede opkomt in zijn lichaam.

Hij had toch verdorie dagenlang heldere en duidelijk geformuleerde zoektermen in de diverse zoekmachines ingevoerd. Ze hadden allen géén of onvoldoende resultaat opgeleverd. Hij

had de indruk dat er gebeurtenissen uit de menselijke historie niet volledig aanwezig waren in de digitale systemen.

Hij wist met zekerheid dat in het verleden lichaamsvet werd weggezogen uit menselijke lichamen, vooral bij vrouwen, om het lichaam te restylen. Het uiterlijk werd aangepast aan het heersende schoonheidsideaal van dat moment. Hij had het vermoeden dat 'men' - wie wist hij niet, hij kwam niet verder dan 'men' - wellicht het overkoepelend orgaan of de H&D, wellicht anderen, probeerden de herinneringen aan historische feiten te wissen.

Hij herinnerde zich nog maar al te goed een uitermate interessante les in historische kennis op de basisschool. Zijn klas bestond uit een gemengde leeftijdsgroep. Hij behoorde tot de jongeren van de groep, feitelijk kregen de oudsten op dat moment kennis der historie bijgebracht en had hij, als altijd, zijn oren gespitst. Hij probeerde zoveel mogelijk mee te luisteren naar de lesstof van de oudere kinderen.

Het was in elk geval boeiender dan oefenen met de calculator op de computer, dat kende hij ondertussen wel.

Wat hij had opgevangen had zulk een indruk op hem gemaakt dat hij er thuis niet over uitgepraat en vooral uitgevraagd raakte. Het idee dat men vet had weggezogen uit een menselijk lichaam terwijl dit niet voor consumptie bedoeld was, fascineerde hem mateloos, hij wilde er het fijne van weten. Tijdens het eten bleef hij maar vragen stellen. Hij had wel door dat zijn ouders ze probeerden te ontwijken of te negeren. Zijn grootmoeder - ze woonde op dat moment tijdelijk bij hen in huis, totdat haar appartement was gerenoveerd en voorzien van een nieuw en vooral ecologisch verantwoord verwarmingssysteem - ze was een van de weinigen die nog een palletkachel stookte - ging daarentegen gretig op zijn vragen in.

'Ik heb dat ooit laten doen,' hoorde hij haar zeggen. Terwijl ze eens goed rechtop ging zitten keek ze hem triomfantelijk aan. 'Ja, echt waar, toen ik jong was, was het heel gewoon dat te doen. Vrouwen waren toen nog geen vet-vee. Bij die laatste zin keek ze vinnig naar zijn ouders. Hij zag dat zijn ouders blikken naar elkaar en naar haar wierpen. Zijn grootmoeder deed alsof ze niets zag en ging gewoon door met vertellen. 'Toen ik jong was, of beter gezegd, niet meer zo heel erg jong was, was het wel heel erg belangrijk dat je er min of meer

jong uitzag. Wie het bedacht had dat we, de vrouwen, er met zijn allen op een bepaalde manier uit zouden moeten zien weet ik niet. In elk geval dacht ik er nooit over na, je deed het gewoon, ik bedoel liposuctie en zo. Hoe dan ook het was belangrijk dat je lichaam paste binnen de toen heersende schoonheidsidealen. Slanke taille, volle boezem, dikke zoenlippen, een strak en rimpelvrij gezicht.

‘Moeder! Echt, dit kan niet! Het is een kind waar je tegen praat, geen volwassene!’

‘Zeur niet meid, als dit nu al bij de geschiedenisles op school wordt behandeld, zal hij er toch niet te jong voor zijn, wel? Of niet dan?’

Zijn nieuwsgierigheid naar alles wat met de LIPO voedselproductie van doen had was ook toen al nadrukkelijk aanwezig. Hij zweeg en liet hun maar in de waan dat de les historische kennis voor hem bedoeld was.

‘Het was natuurlijk onnozel als ik er nu op terugkijk. De meesten deden het om zich gelukkiger te voelen met zichzelf of om een partner te behagen.’ Zijn grootmoeder keek hem aan, het tolde in zijn hoofd. Een partner te behagen? Wat was dat?

Schijnbaar stond de verbazing op zijn gezicht te lezen. ‘Robert, toen ik jong was, was de wereld heel anders dan die nu is, de mensen waren met andere dingen bezig en gedroegen zich anders.’

‘Nu we dit hoofdstuk gehad hebben, kunnen we dan verdergaan met eten?’ merkte zijn vader danig geïrriteerd op.

‘Wat was er anders, oma?’ Hij voelde, terwijl hij het vroeg, dat dit heibel zou worden.

‘Alles,’ antwoordde zijn grootmoeder.

‘Was ik niet duidelijk, ik heb gevraagd te stoppen met deze verhalen, zodat we in alle rust kunnen eten,’ riep zijn vader, nu woedend.

Het liefst was hij onder de tafel gekropen, weggelopen van tafel, maar dat kon ook al niet, en grootmoeder, die praatte gewoon door alsof ze niet doorhad dat zijn ouders ondertussen bijna explodeerden, juist omdat zij maar bleef vertellen. ‘Nou, als voorbeeld; het beeldscherm dat toen nog gewoon tv werd genoemd toonde films, allemaal verzonnen verhalen met mensen die er op een bepaalde manier uitzagen. Hierdoor leek het alsof de hele wereld er zo uitzag. Als je er niet zo uitzag, was er iets mis met je lichaam.

Het was zelfs volkomen normaal dat jonge meisjes met meestal rijke ouders, het kostte wel de nodige centjes, vandaar die rijke ouders, al voor hun twintigste verjaardag hun neus, als ze die niet mooi genoeg vonden lieten aanpassen. Meestal was dat dan kleiner maken, kleine neuzen waren toen helemaal hot. En vrouwen die al ouder waren en vonden dat ze te veel rimpels in hun gezicht kregen, lieten dat ook veranderen. De huid werd - natuurlijk wel onder verdoving - helemaal losgemaakt en strak getrokken, waarna de stukken vel die over waren, werden afgeknipt en alles weer keurig aan elkaar werd genaaid bij de haargrens. Natuurlijk zonder dat je de naden kon zien. Zelf heb ik weleens vet uit mijn lichaam laten zuigen - uiteraard onder narcose - het was een erg pijnlijke aangelegenheid. Vandaar dat ik het bij één keer heb gelaten. Van het wegzuigen zelf merk je natuurlijk niets, omdat je dan in slaap bent, maar daarna, weken heb ik een pijnlijke taille en bovenbenen gehad, bont en blauw waren ze. Het vet dat ik had laten wegzuigen heb ik toen in mijn...

Zijn grootmoeder kon de zin niet meer afmaken.

‘Mam, stoppen, nu meteen, zwijgen! Hier is dit kind nog veel te jong voor, je stopt nu met die griezilverhalen vertellen.’

‘Het zijn geen griezilverhalen, het is de waarheid,’ kon zijn grootmoeder niet nalaten triomfantelijk te antwoorden.

De spanning aan tafel was om te snijden, een fractie van een seconde was iedereen stil. Hij vroeg zich af waarom zijn grootmoeder toen zo erg ziek was geweest van het wegzuigen van het vet. Als zijn moeder haar LIPOvet had gedoneerd, was ze hooguit een dagje ziek, hij wilde de vraag wel stellen maar zweeg wijselijk.

‘Robert, wat is de bedoeling, eet je dat eten nog op?’ Hij keek naar de inmiddels koude prak op zijn bord en schudde met zijn hoofd.

‘Rob, doe me een lol en help me met het afruimen van de tafel.’ Hij hoorde zijn moeder alleen met die typische afgemeten stem praten als ze heel kwaad was, maar dat niet aan ‘het kind’ wilde laten merken.

Hij zelf was stilletjes en onopgemerkt van tafel geslopen.

De pijnlijke situatie aan tafel en de antwoorden van zijn grootmoeder stonden hem weer helder voor de geest. Hij rook opnieuw de geur van de koude prak. Spruitjes.

Automatisch gaan haar oogleden open en meteen weer dicht.
De streep fel zonlicht die door een spleet in het gordijn over haar gezicht valt, schijnt fel en direct in haar linker oogbol. Haar hoofd voelt zwaar. Met gesloten ogen blijft ze liggen.
EmEm beseft dat haar hoofd niet alleen zwaar maar ook duf, loom, met hersenmist, vervelend pijnlijk aanvoelt.
Ze beweegt haar benen. Loodzwaar!
Ze tilt haar hoofd een beetje op en laat het voorzichtig weer op het kussen zakken. Maakt haar oogleden opnieuw open en ziet de lamp boven haar bed dubbel.
Focus weg!
Ze beseft dat haar hersenen moeizaam wakker worden, niet helder op gang komen. Automatisch gaat ze met haar aandacht naar haar energievelden en gilt geluidloos vanuit haar buik omhoog. Haar keel lijkt dichtgesnoerd. Er komt geen geluid over haar lippen. Elke lichaamscel vult zich met een aan waanzin grenzende paniek.
Terwijl ze zich bewust wordt van haar vernaggelde lichaam dringt het tot haar door dat ze niet meer in het zuiden is.

Mieke Smits

APRIL IN DECEMBER

Zij is te laat.

Bij het wakker worden had Jaap haar naast zich voorgesteld, in bed. Haar bruine huid, volle lippen, rok opgetrokken tot boven haar dijen, haar lange haren die zijn buik strelen, glanzende knieholtes, haar koele lichaam loom bewegend tegen zijn rug, een strakke buik boven een kanten slip, waarvan hij pas na enige tijd de kleur voor zich zag. Zijn hand gleed al onder de lakens, maar na enige aarzelende bewegingen duwde hij de lakens weg en stond hij op. Jaap hoopte op een mooie afsluiting van zijn verblijf hier, met haar, voordat hij die avond in het vliegtuig zou stappen.

Maar nu is hij niet zeker of hij haar nog een keer wil zien. Weer ziet hij die korte rok en het begin van haar borsten onder haar V-hals voor zich.

Net als hij besluit zijn vrouw te bellen gaat zijn telefoon. Abri zegt dat ze problemen had om een fietstaxi te krijgen en dat ze vastzit in het verkeer. Ze denkt nog vijftien minuten nodig te hebben. *'Don't worry Djap, I will see you'*, zegt ze met een hese lach. Dat zei ze een half uur geleden ook al, denkt Jaap. De hese stem doet hem weer fantaseren over haar lichaam en wat ze in bed kunnen doen. Hij merkt dat zijn lichaam nog steeds reageert op fantasieën, ook na de afgelopen drukke weken waarin er daarvoor geen tijd was.

Hij pakt een tonic uit de minibar. CNN heeft een reportage over de sneeuwstorm in grote delen van Amerika. Hij appt zijn vrouw dat hij goed wil uitrusten voor de terugvlucht van vanavond. Hij doet het gordijn dicht, tegen het schelle licht. Door de airco heen hoort hij de luid versterkte oproep uit de grote moskee naast zijn hotel.

Gisteravond was hij met zijn twee collega's weer naar Kazbar gegaan, een eetcafé niet ver van hun hotel.

Het waren twee intensieve weken geweest, waarin ze dag en nacht met elkaar optrokken. Vaak moesten ze door het tijdsverschil met het hoofdkantoor in Apeldoorn 's nachts nog contracten bespreken en afstemmen. Zijn collega's Erwin en Glenn ergerden zich veel aan elkaar. Erwin was niet vaak zo lang en ver van huis geweest en gaf

commentaar op alles wat anders was: het scherpe eten, contacten die zonder zich te verontschuldigen niet of te laat op de afspraak kwamen, het chaotische verkeer, de luchtvervuiling die als een regenwolk boven de stad hing. Glenn vond dat Erwin zich moest aanpassen en zich moest inhouden in de aanwezigheid van lokale mensen. Glenn ergerde zich nergens aan, hij nam al het nieuwe en vreemde veel laconieker op. 'Jongen, gedraag je niet als de grote baas of de *tuán besar* hier. Die tijd is echt voorbij,' zei hij vaak tegen Erwin. Erwin was net getrouwd en ging elke avond als eerste naar zijn kamer om twee uur lang de dag met zijn vrouw door te nemen. Hij stoorde zich aan Glenns verlekkerd omkijken naar elke vrouw die langskwam, en zijn opmerkingen over hen. Hij was in de loop van hun zakenreis allergisch geworden voor Glenns grap '*a dirty mind is a joy forever*'.

Ook deze ochtend had Glenn als eerste aan het ontbijt gezeten, hij had er al een sessie in de gym op zitten. Eén bonk spier en energie. 'Nou, zo te zien heb jij de hele nacht met moeder de vrouw doorgepraat,' zei hij toen Erwin aan tafel schoof, met een harde schaterlach erachteraan.

'Glenn, even kop dicht als je blijft bij mijn ontbijt,' zei Erwin. 'Blij dat we morgen vertrekken. Dat warme kutklimaat hier en die mierzoete koffie overal.'

Glenn haalde diep adem, maar Jaap gaf hem een trap tegen zijn voet. Hij hield het bij: 'Ja, heerlijk straks weer overal ingeblikt nepsap in plaats van al dat verse tropisch fruitsap.' Hij gaf een kleine por aan Erwin, die hem wegduwde met zijn schouder. Het was niet de eerste keer dat Jaap, delegatieleider en ouder dan de twee jonge honden, een opkomende irritatie in de kiem smoorde.

In Kazbar ging het over hun kerstplannen met hun families. Ze proostten op de goede afloop, waarmee ze hun twijfels wegspoelden. Erwin verlangde naar de aangekondigde kou en aardappels, na twee weken in de klamme hitte en bijna alle dagen rijst. Als altijd stond hij als eerste op.

'Deze jongen gaat zijn koffer pakken, het verslag van vandaag uitwerken en op tijd naar bed.'

'Jij koopt bij aankomst op Schiphol zeker meteen een HE-MA-worst,' zei Glenn. 'Die heb je nog meer gemist dan je vrouw.'

Weer die bulderlach. 'Wacht, ik ga mee. Nog even naar de Bali kroeg. Laatste avond, ik moet van heel wat verdrietige meisjes afscheid nemen.' Hij klopte Erwin op zijn schouder: 'Ga mee man, lekker feesten. Je mag toch wel één avond ontspannen. *No span, man.*'

Erwin leek te aarzelen.

'Kom we gaan. Misschien kom je hier nooit weer. Met mij naast je hoef je niet bang te zijn. Ik ken ze allemaal daar.' Met zijn gespierde arm over zijn schouder trok hij Erwin mee naar de uitgang. Erwin liet zich meesleuren. Zijn aarzelende blik was weg, zijn ogen schitterden en hij zag er veel energieke uit.

'Tot morgen op het vliegveld,' zei Jaap. Glenn en Erwin zouden de volgende dag vroeg opstaan voor een excursie de bergen in, het vliegtuig vertrok pas 's avonds. Jaap zou niet meegaan, hij wilde die dag rustig in zijn hotel doorbrengen, uitgebreid en laat ontbijten, ontspannen aan het zwembad zijn aantekeningen doornemen en dan uitgerust het vliegtuig in voor de lange reis terug. 'Overmorgen weer truien aan helaas, en deze polo's pas weer aan op de camping,' zei Jaap. De twee collega's lachten.

'Niet te wild hè, Jaap, je laatste nacht hier,' zei Glenn.

Jaap had een extra late *check out* kunnen regelen. Cadeau's voor thuis had hij al gekocht. Zou zijn vrouw de armband met smaragden mooi vinden? Hij kende haar smaak, maar zeker wist hij het nooit. Na zoveel jaar kon hij meteen aan haar gezicht zien of het cadeau haar beviel.

Hij vond het niet erg alleen achter te blijven, hij had er zin in niet te hoeven praten en rustig rond te kijken. De band zong ook nu weer de bekende grote hits van Oasis, Robbie Williams, Muse, Bob Marley. Hij voelde zich ontspannen, hij dronk zijn bier terwijl hij naar de gasten keek die zich vermaakten, stellen die vrolijk aan het praten waren, tussendoor een zoen of een hand op elkaars been. Vrijdagavond is overal hetzelfde, dacht hij. Zouden wij ook weer eens moeten doen, op vrijdag uit.

Hij dacht terug aan een gesprek met de jongens, een week geleden. Erwin keek hem verbaasd aan, toen Jaap zei dat hij hier graag nog twee weken of langer zou blijven.

'Mis je je vrouw dan niet, en thuis?' vroeg Erwin. 'Ik ga nooit

meer langer dan een week op zakenreis.'

'Ach,' begon Jaap, maar toen grapte Glenn dat Jaaps vrouw juist blij was dat hij zo lang was opgerot, bulderlach, en dat Erwins vrouw hem misschien ook liever niet in huis had. Erwin zei dat Glenn hem niet moest beledigen en dat Glenn met zijn schatje in elk stadje nooit een vrouw zou hebben die altijd voor hem klaarstond, waarop Glenn begon te lachen en zei dat er verschil was tussen klaarstaan en klaarmaken. Erwin noemde hem een vuilak en ging steeds harder en sneller praten. Ook deze keer kon Jaap het gesprek weer sussen en afblussen met bier, en het gesprek wegleiden van zijn eigen relatie.

Nu, alleen in Kazbar, dacht hij hoe hij thuis de gesprekken met zijn twee collega's over de dagelijkse belevenissen en ergernissen, de vele plaagstootjes, hun maaltijden samen zou gaan missen. Hij keek naar de lachende stellen en vroeg zich af of zij over vele jaren nog zo onbekommerd en voluit en vrijuit zouden lachen en praten. Hij appte zijn vrouw dat hij moe was en vroeg naar bed ging en niet meer zou bellen. 'O ja, ik mis je,' voegde hij eraan toe met een smileytekens en een X. Deze twee weken had hij geen tijd gehad om haar te missen, hield hij zich voor.

Hij hoort een piep. Abri appt dat het verkeer nog drukker is dan andere zaterdagen en dat ze nóg een half uur onderweg is. Jaap besluit dat hij vandaag niet meer gaat zwemmen. Hij voelt een druk op zijn borst en denkt aan het rapport dat hij moet schrijven. Hij gaat naakt op bed liggen. Hij sluimert weg en ziet de beelden van vannacht in Kazbar scherp voor zich.

Terwijl hij doordronk, werd de bar steeds voller. Het viel Jaap ook vanavond weer op dat de meisjes hier in korte rokken kwamen, rookten, meedronken met de anderen en dezelfde flirtende blikken rondstuurden als in zijn land. Een heel ander beeld dan buiten op straat, waar de meeste vrouwen een hoofddoek en wijde, bedekkende kleding droegen. Een typische poel des verderfs voor de religieuze fanatiekelingen, die in sommige bars de drankflessen kapotsmetten en de vrouwen naar huis joegen.

Tijdens een rookpauze van de band sprak hij buiten met de zan-

geres en de gitarist. Jaap suggereerde haar een nummer van Golden Earring in hun repertoire op te nemen, omdat het mooi bij de rest van hun nummers aansloot. De zangeres keek hem door de rook strak aan en vroeg of het een bekende band in zijn land was. Voordat Jaap over hun internationale successen kon beginnen, zei een meerokende lange jongen dat het nummer een grote hit in zijn land was geweest. De zangeres zocht het nummer op haar telefoon op, keek Jaap schuin aan door de rook heen, en vroeg lachend of ze dan toch bij Jaap mocht logeren als ze in zijn land een tournee maakte. 'Alleen als *ibu* niet thuis is,' zei Jaap. De zangeres gooide een zoen in de lucht en liep naar binnen.

De jongen stelde zich voor als Nederlander en nodigde Jaap uit bij hem en een groep van drie meisjes te komen zitten. De band speelde weer en Jaap moest tegen het oor van de jongen schreeuwen om te kunnen praten. Sommige meisjes gingen op de tafels dansen, anderen vroegen aan de zangeres om een nummer mee te zingen. Jaap kreeg genoeg van de jongen, die steeds harder onverstaanbare woorden tegen hem schreeuwde, zijn speeksel spatte op Jaaps oor. Eén van de drie meisjes kwam naar hem toe en trok hem mee de dansvloer op, eindelijk weg van de jongen. Zij had steil zwart haar, een rond gezicht, licht Chinese ogen, volle lippen. Iedereen in de bar danste en sprong, aangevuurd door de zangeres. Alleen de bassist bleef in zichzelf gekeerd en onverstoord op het podium staan, zoals alle bassisten in alle bands. Na twee nummers gingen Jaap en het meisje zitten.

Hij vroeg hoe ze heette.

'Abri,' zei ze. Ze spraken over het werk van Jaap en haar leven en werk op de administratie van een ziekenhuis. Al na vijf minuten had ze haar whatsappadres in Jaaps telefoon opgeslagen en de verbinding gecheckt met twee korte berichtjes. Ze dronken in een hoog tempo, de Nederlandse slungel was de bierhaler.

'*This one for my Dutch friend*,' zei de zangeres. '*A song from Holland, about the Goddess of Love.*'

Ze wees naar Jaap, drukte haar rechterwijsvinger met paarsgelakte nagel tegen haar felrode lippen en stuurde een zoen naar hem. Daarna een schokkende heupbeweging in zijn richting, en nog een zoen. De gitarist zette *Venus* in. Jaap wilde dansen met een ander

meisje, maar die zei lachend dat hij met Abri was en dus met haar moest dansen. Dat gaat snel, dacht Jaap. Abri dronk veel en danste steeds uitgelatener. De vloer was vol, kabaal van muziek, gelach, en hard praten.

Bij het eten met zijn collega's was Jaap wat gespannen geweest; het rapport dat hij moest schrijven, de dagelijkse routine na terugkeer, in huis en op zijn werk, spookten door zijn hoofd. Ook dacht hij aan de resultaten van de missie. Er was geen contract afgesloten. Nu voelde hij zich rustig worden, hij was blij dat hij niet had ingetekend op de excursie en hier tot laat in de nacht kon blijven. Abri sprak nu ook met haar wang tegen hem aan, hij voelde haar been tegen zijn been wrijven, elke keer wat hoger. Zij had een korte spijkerrok en lage witte gym schoenen aan, waartegen haar benen nog bruiner afstaken. Ze vertelde over haar werk in het ziekenhuis, het werk van haar twee vriendinnen, de flat die ze deelde met één van hen, en de Nederlandse jongen die wanhopig probeerde het aan te leggen met haar vriendin die bang was voor zijn soms agressieve gedrag. Tussen de gesprekken door sleurde Abri Jaap steeds de dansvloer op. Het was lang geleden dat hij thuis zo had gedanst. Tijdens een langzaam nummer omhelsde Jaap haar, zij drukte haar borsten tegen zijn borst, bewoog haar lippen tegen zijn wangen en zocht zijn mond. De zangeres knipoogde naar hem.

De Nederlandse jongen onderbrak hun dans en vroeg, met veel speeksel, of Jaap geld had voor de rekening. 'Als je me je rekeningnummer geeft, kan ik je terugbetalen in Nederland,' zei hij. Jaap voelde zich gepakt. Hij voelde weer de spanning van eerder die avond, toen zijn leven van over twee dagen hem voor de geest kwam, maar dat verdween toen Abri haar arm om zijn middel legde en ze met de rest meeliepen naar buiten. Terwijl de anderen met een taxichauffeur onderhandelden, vroeg Jaap aan Abri of ze mee wilde gaan. Ze keek om zich heen, zuchtte en zei dat het niet kon omdat ze met zijn allen waren gekomen. Jaap zei dat hij die dag zou vertrekken.

'Ik kom morgen langs in je hotel, OK. Dan zien de anderen niets,' zei ze. 'Wel geheim houden hé.'

Jaap gaf de naam van zijn hotel door. Na een volle zoen stapte ze bij de anderen in. Jaap liep over de stoep vol gaten langs enkele ro-

kende saté-verkopers terug. De laatste keer dat ik deze smerige lucht insnuif, dacht hij. Erwin zal blij zijn. Hij beseft dat hij zelfs deze lucht zou missen. Ook de drukte. Terug in het hotel keek hij naar de hoge kerstboom. Hij dacht aan de komende kerstdagen; zijn keel voelde droog.

Op zijn kamer keek hij zijn aantekeningen door. Hij zag voor zich hoe in de ochtendstaf over vier dagen de Azië-manager hem zou vragen verslag te doen van zijn reis en hoe de staf zou eindigen in discussie over de kosten van de reis afgezet tegen de resultaten. Of de reis had geleid tot betere samenwerking met de organisaties hier. Zijn keel werd nog droger. Hij probeerde rooskleuriger formuleringen te vinden voor de resultaten, maar na vijf minuten smeedt hij zijn aantekeningen tegen de muur aan en nam een whisky uit de minibar.

Hij schrikt van het appsignaal. Beneden komt ze naar hem toe rennen. 'Djap,' roept ze hard. Ze springt tegen hem op. Jaap voelt haar haar langs zijn wang strijken, haar billen tegen zijn handen, haar lippen vol op de zijne. Ze heeft dezelfde witte spijkerrok aan als in de Kazbar. Ze zegt dat ze drie uur heeft voordat ze moet werken. Jaap vraagt een bewaker een foto te maken van hen voor de kerstboom. De bewaker heeft een kerstmuts op, op zijn rug steekt een grote zweetvlek donker af tegen zijn lichtblauwe uniform.

'Ik wil een cadeautje,' zegt Abri wijzend op de ingepakte dozen voor de boom. 'Dat krijg je boven,' zegt Jaap. 'Is het ingepakt?' vraagt ze. Jaaps lichaam reageert weer op haar hese stem. 'Is het een groot cadeau?' fluistert ze. 'Het hangt van jou af,' zegt Jaap. Ze lacht weer. Ze drukt haar borsten flink tegen hem aan. 'Kan ik het grote warme cadeau misschien voelen?' fluistert ze in zijn oor. Ze tikt zacht tegen Jaaps broekspijp.

Boven in de kamer maakt Jaap groene thee. Ze zitten op bed, zij met haar ene been gevouwen onder haar andere, haar witte rok bedekt minder dan een derde van haar bruine perfecte dijen. Zij vertelt over haar vriendinnen, hoe die proberen de Nederlandse lummel af te poeieren. Ook vertelt ze over haar Nieuw-Zeelandse vriend. Haar vriendinnen mogen niet weten dat ze in het hotel is, want die vertellen het aan hem door. En Sean is erg jaloers.

Jaap voelt zich opgelucht dat ze een vriend heeft. Voor haar is dit net zo'n mooie afsluiting van een mooie nacht als voor hem. Ze zegt dat ze moe is en gaat liggen. Jaap zegt dat hij een kater heeft en gaat naast haar liggen. Hij pakt haar hand en zegt dat hij een kus wil. Zij heeft koele vingers. Als ze hem kust pakt ze hem bij de schouders. Haar haren glijden over zijn borst, hij rilt even. Even denkt hij aan zijn vrouw, maar dan ruikt hij Abri's haar. Jaap gaat met zijn hand over haar wangen en langzaam naar beneden, steeds lager, tot haar dijen. Ook die voelen koel aan. Het vrijen gaat vloeiend, de ene beweging gaat vanzelf over in de andere, alsof ze al jaren samen zijn. Als ze klaar zijn zegt ze dat ze vannacht bijna niet heeft geslapen. Jaap is ook moe.

Jaap wordt wakker van de telefoon. Hij kijkt tegen Abri's gezicht aan en kijkt omlaag naar haar borsten, net boven het laken. Net een Balinees beeld. Ze snurkt licht. Bij haar vindt hij het lief klinken. Hij heeft geen zin om zijn vrouw te spreken en drukt de oproep weg. Kort daarop klinkt een piep van een inkomend whatsapp-bericht. Hij schrikt, het is later dan hij gepland had voor vertrek naar het vliegveld. Een tocht, die in het regenseizoen zeker twee uur duurt. Hij maakt Abri wakker. Hij zegt dat hij zijn vliegtuig moet halen.

'Er is altijd tijd voor een quickie,' zegt ze. Waarom doen ze dit thuis nooit? Seks als je er zin hebt, meteen. Na afloop douchen ze samen. 'Abri, we gaan veel whatsappen, oké?' zegt Jaap.

'Nee, niet Abri,' zegt zij. 'April.'

Een songtekst van Simon & Garfunkel, *April Come She Will*, schiet hem te binnen. Hij denkt aan het orgasme dat ze had, haar ogen gesloten en een korte zucht. De voetzolen die ze over het laken wreef. Haar volle bovenlip die naar voren krulde. Maar hij zegt: 'Ah, April. Dus niet Abri. April in december.' Ze lacht en zoent hem voluit. In de lift zegt ze: 'Dit was een mooi kerstcadeau, voor ons. Niet voor Sean, of je vrouw. *Merry Christmas*.' 'Ja,' zegt Jaap. 'Een souvenir van je land.'

Beneden in de hal wachten ze op de motortaxi. Een pianist speelt kerstliedjes naast de hoge kerstboom. Een laatste zoen. Ze klimt achterop de motor. Haar rok stijgt op en spant om haar dijen. Ze lacht

en geeft hem een kushand. 'Tabee April,' roept Jaap.

De waker met de kerstmuts waarschuwt Jaap dat zijn taxi er staat. Jaap voelt geen druk meer in zijn maag en borst. Hij leest het whatsapp-bericht van zijn vrouw: 'Sorry, maar ik kom je niet afhalen op Schiphol.'

Op zijn mobiel komen drie berichten binnen, van Abri.

Jaap kijkt op zijn horloge. Hij is te laat.

Hanjo de Kuiper

